

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ЖИВИЦЯ ОЛЕГ ОЛЕГОВИЧ

УДК 342.95:351.85]:796/799(043.5)

**ДИСЕРТАЦІЯ
АДМІНІСТРАТИВНО-
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ І СПОРТУ**

081 – Право

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

О.О.Живиця

Науковий керівник:

Стратонов Василь Миколайович,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

Івано-Франківськ – 2026

АНОТАЦІЯ

Живиці О.О. «Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту»» – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». – Херсонський державний університет, Міністерство освіти і науки України, Івано-Франківськ, 2026.

У дисертації здійснено комплексну розробку теоретичних засад і практичних аспектів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту в Україні, виявлено системні недоліки чинного законодавства та механізмів його реалізації, а також обґрунтовано науково-практичних пропозицій щодо вдосконалення адміністративно-правового механізму управління у зазначеній сфері.

З'ясовано, що суспільні відносини у сфері фізичної культури та спорту є складним та багатоаспектним предметом адміністративно-правового регулювання, який охоплює шість самостійних груп: управлінські відносини, відносини з надання адміністративних послуг, контрольно-наглядові відносини, відносини адміністративної відповідальності, відносини фінансування та матеріально-технічного забезпечення, а також відносини міжнародного характеру. Кожна з цих груп характеризується власним суб'єктним складом, специфічними механізмами правового регулювання та самостійними підставами виникнення, зміни і припинення відповідних правовідносин. Акцентовано, що об'єктом адміністративно-правового регулювання є сфера фізичної культури та спорту як частина соціальної дійсності, тоді як предметом – конкретні суспільні відносини, що виникають у ній та потребують упорядкування нормами адміністративного права. Встановлено, що поняття «фізична культура» і «спорт» співвідносяться як ціле і частина – фізична культура є ширшим явищем, що охоплює фізичне виховання, масовий спорт, адаптивний спорт та фізкультурно-спортивну

реабілітацію, тоді як спорт є відносно самостійним явищем зі змагальною спрямованістю та власною інституційною структурою. Визначено, що специфіка досліджуваних відносин зумовлена поєднанням публічно-правових та приватноправових елементів, підвищеною вразливістю до корупційних ризиків, динамічністю нормативно-правової бази, воєнно-прикладним виміром та стрімким розвитком нових видів спорту, що в сукупності обумовлює необхідність особливого адміністративно-правового режиму регулювання та унеможливорює застосування стандартного галузевого інструментарію без належної галузевої адаптації.

Узагальнено, що нормативно-правове забезпечення адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту являє собою цілісну чотирирівневу систему, що охоплює конституційний, законодавчий, підзаконний та міжнародно-правовий рівні, кожен з яких виконує самостійну регулятивну функцію у механізмі правового впливу на відповідні суспільні відносини. Конституційні норми визначають фундаментальні засади державної політики, законодавчий рівень деталізує їх зміст, підзаконні акти забезпечують практичну реалізацію законодавчих приписів, а міжнародно-правовий рівень формує зовнішні стандарти й орієнтири галузевого регулювання. Виявлено системні недоліки чинного регулювання. Зокрема, Закон України «Про фізичну культуру і спорт» не набув ознак кодифікованого документа, підзаконні акти нерідко дублюють законодавчі норми без належної деталізації, між нормами різної юридичної сили існують прямі колізії. Визначено вісім змістовних напрямів нормативно-правового забезпечення досліджуваної сфери: організаційно-управлінський, стратегічно-програмний, фінансово-економічний, антидопінговий, інфраструктурний, міжнародно-інтеграційний, напрям правового статусу суб'єктів спортивної діяльності та напрям забезпечення доброчесності у спорті. Акцентовано, що міжнародно-правові акти для України є не просто рекомендаціями, а обов'язковим орієнтиром, ратифікація яких покладає на державу зобов'язання імплементувати відповідні стандарти

у національне законодавство та адміністративну практику. Встановлено, що правовий статус НАДЦ у як державної установи породжує правову невизначеність щодо юридичної сили його внутрішніх актів та порядку їх оскарження, що є самостійною інституційною прогалиною системи нормативно-правового забезпечення.

Визначено, що принципи адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту утворюють чотириелементну систему, що охоплює загальноправові принципи (законність, верховенство права, рівність, гуманізм), спеціальні принципи (оздоровча спрямованість, інклюзивність, безперервність, гендерна рівність), організаційно-функціональні принципи (децентралізація, субсидіарність, координація, партнерство) та принципи взаємодії публічного і приватного регулювання (автономія спорту, визнання норм *lex sportiva*, дотримання міжнародних стандартів). Запропоновано авторське визначення цієї системи як сукупності взаємопов'язаних та ієрархічно узгоджених засад, що у своїй єдності забезпечують ціннісну, нормативну та організаційну основу механізму публічного адміністрування у відповідній сфері. Обґрунтовано самостійне місце принципів *lex sportiva* як окремої групи, що забезпечує баланс між державним управлінням і саморегуляцією спортивних організацій, — на відміну від наявних у доктрині підходів, що розглядають *lex sportiva* виключно як міжнародно-правовий або приватноправовий феномен поза системою адміністративно-правових принципів. Виявлено та систематизовано конкретні прояви принципу гуманізму в адміністративно-правовому регулюванні через такі самостійні механізми: захист права дитини на безпеку у спортивній діяльності; гуманні обмеження у визнанні видів спорту; забезпечення гендерної рівності; утвердження етичних цінностей та доброчесності. Акцентовано на необхідності переорієнтації адміністративно-правового регулювання з управлінсько-організаційної парадигми на людиноцентричну концепцію, що передбачає пріоритет прав і свобод учасників спортивних відносин над інтересами управлінського апарату.

Запропоновано доповнити статтю 4 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» окремою частиною, що закріплює структуровану систему принципів адміністративно-правового регулювання з чітким розмежуванням загальноправових та спеціальних засад.

Узагальнено, що суб'єкти адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту включають органи публічної влади з владно-розпорядчими повноваженнями, суб'єкти з делегованими публічними функціями, спеціалізовані державні установи та організації з подвійною, публічною і приватною правовою природою. Встановлено, що поняття «суб'єкт адміністративно-правового регулювання» є ширшим за поняття «суб'єкт публічного управління», оскільки перше поняття охоплює всіх учасників відповідних правовідносин незалежно від наявності владних повноважень, тоді як друге – лише носіїв владного впливу. Визначено, що чинне законодавство містить неповний перелік суб'єктів галузі, залишаючи поза нормативним закріпленням низку фактичних учасників адміністративно-правових відносин, зокрема НАДЦ та окремих суб'єктів міжнародного спортивного руху. Акцентовано увагу на системних вадах інституційної побудови органів публічної влади з розпорядчо-юридичними повноваженнями: після ліквідації у 2014 р. Державного агентства з питань фізичної культури і спорту функції формування та реалізації державної політики зосередилися в одному органі – Мінмолодьспорті, що суперечить загальному принципу функціонального розмежування між міністерствами та виконавчими агентствами. Визначено, що міжнародні спортивні організації не є суб'єктами адміністративно-правового регулювання у класичному розумінні, однак виступають суб'єктами зовнішнього регулятивного впливу на національну систему управління галуззю через імплементацію міжнародних стандартів та визнання рішень міжнародних інституцій. Запропоновано відновити окремий виконавчий орган галузі та запровадити єдиний постійно діючий міжвідомчий координаційний механізм між Мінмолодьспортом, МОЗ, МОН, Міноборони та Мінветеранів.

Визначено, що форми та методи адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту складають єдину систему адміністративно-правових засобів, спрямовану на забезпечення ефективного функціонування галузі із збереженням автономії спортивних організацій. Сформульовано авторські дефініції форми адміністративно-правового регулювання як зовнішнього способу вираження владно-організуючої діяльності уповноважених суб'єктів, що тягне правові наслідки для учасників фізкультурно-спортивних відносин, та методу адміністративно-правового регулювання як сукупності прийомів і способів владного впливу на учасників відповідних відносин в межах компетенції органів публічного адміністрування. Охарактеризовано основні форми (нормотворчу, правозастосовну, реєстраційно-дозвільну, договірну та організаційно-технічну) та методи адміністративно-правового регулювання (переконання, стимулювання, примусу, імперативного приписування, диспозитивної автономії та міжвідомчої координації). Узагальнено, що проблемні аспекти реалізації форм і методів мають системний характер і зводяться до нормативної неузгодженості рівнів регулювання, інституційної роз'єднаності між органами та відсутності механізмів вимірювання ефективності застосованих інструментів. Запропоновано поступовий перехід від методів прямого адміністрування до сервісно орієнтованих підходів, зокрема через розширення договірних форм взаємодії та механізмів публічно-приватного партнерства у сфері спортивної інфраструктури, а також через цифровізацію адміністративних процедур у рамках системи «Цифровий спорт».

Визначено, що адміністративна відповідальність у сфері фізичної культури та спорту є не лише наслідком конкретного правопорушення, а самостійним елементом механізму адміністративно-правового регулювання, що виконує регулятивну, превентивну та охоронну функції, завершуючи тим самим інструментальний ланцюг адміністративно-правового регулювання галузі та надаючи йому реальної юридичної сили. Систематизовано підстави

адміністративної відповідальності у досліджуваній сфері, які охоплюють як загальні склади КУпАП із галузевим застосуванням, так і спеціальні галузеві види правопорушень – антидопінгові порушення, маніпулювання результатами змагань, порушення вимог захисту дітей від насильства та порушення умов акредитації. Акцентовано увагу на специфічних ознаках цієї відповідальності, до яких відноситься: розширений суб'єктний склад, множинність суб'єктів застосування санкцій, транснаціональний характер антидопінгових заходів впливу, принцип суворості відповідальності в антидопінговій сфері, конкуренція із спортивною відповідальністю та проблема застосування принципу *non bis in idem* у спортивних правовідносинах. Виявлено системну прогалину в цій сфері, зокрема, відсутність у КУпАП спеціального розділу щодо правопорушень у сфері фізичної культури та спорту. Запропоновано доповнити КУпАП відповідними спеціальними складами адміністративних правопорушень та надати НАДЦ статусу незалежного адміністративного органу для забезпечення неупередженості антидопінгового контролю.

Узагальнено, що міжнародні стандарти адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту формують комплексну багаторівневу систему нормативного впливу, яка поєднує акти міждержавного характеру та корпоративні регуляторні механізми міжнародних спортивних організацій. Класифіковано міжнародні стандарти за такими критеріями: юридичною природою (обов'язкові та рекомендаційні), суб'єктом прийняття (міжурядові і корпоративні), предметом регулювання (антидопінгові, антикорупційні, організаційно-управлінські та правозахисні) та сферою територіальної дії (універсальні і регіональні). Зауважено, що значна частина міжнародних стандартів має характер *soft law* і формально не є юридично обов'язковою, проте фактично набуває примусової сили через механізми доступу до міжнародних змагань та акредитації. Систематизовано зарубіжні моделі публічного адміністрування досліджуваної сфери – централізовану, децентралізовану, змішану, скандинавську та реформовану

євроінтеграційну. Обґрунтовано доцільність адаптації реформованої польської моделі як найбільш релевантного для України прикладу, що передбачає клубоцентричну організацію спорту, договірну взаємодію між державними органами та федераціями, спеціальні фонди фінансування спортивної інфраструктури і чітке розмежування державних та самоврядних функцій у галузі. Акцентовано, що імплементація міжнародних стандартів потребує належного узгодження з конституційними гарантіями прав людини – зокрема, вимоги ВАДА щодо системи whereabouts визнаються сумісними зі ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод лише за умови дотримання принципу пропорційності та наявності достатніх процесуальних гарантій.

Запропоновано комплекс науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення механізму адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту, що охоплює нормативно-правову, інституційну, функціональну та охоронну підсистеми. У нормативно-правовій підсистемі запропоновано прийняти Спортивний кодекс України як єдиний кодифікований акт галузі та доповнити Закон «Про фізичну культуру і спорт» окремою статтею «Права професійних спортсменів» із закріпленням вичерпного переліку їх прав як мінімального стандарту захисту. В інституційній підсистемі обґрунтовано необхідність запровадження спортивного омбудсмена як незалежного органу захисту прав учасників спортивних відносин та постійно діючого спортивного третейського суду як альтернативного механізму вирішення галузевих спорів. У функціональній підсистемі визначено стратегічні напрями переходу до сервісно орієнтованої моделі управління спортом на основі цифровізації адміністративних процедур та розвитку державно-приватного партнерства у сфері спортивної інфраструктури. В охоронній підсистемі запропоновано розбудову системи антикорупційного комплаєнсу для спортивних організацій як обов'язкової умови отримання публічного фінансування, а також формування спеціальних механізмів адміністративно-правового супроводу повоєнного відновлення

спортивної інфраструктури, реабілітації ветеранів засобами спорту та реінтеграції внутрішньо переміщених спортсменів до національної системи підготовки.

Ключові слова: правове регулювання, адміністративно-правове регулювання, правовідносини в сфері спорту, публічний інтерес, спорт, спортивне право, фізична культура адміністративно-правовий механізм, адміністративне право, воєнний стан, державний нагляд, протидія, публічне адміністрування, статус спортсмена.

SUMMARY

Zhyvytsia O.O. Administrative Law Regulation of Relations in the Field of Physical Culture and Sport – Qualifying scientific work as the manuscript.

Dissertation for obtaining the degree of Doctor of Philosophy in specialty 081 “Law”. – Kherson State University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Ivano-Frankivsk, 2026.

In the dissertation, a comprehensive development of the theoretical foundations and practical aspects of the administrative-legal regulation of relations in the field of physical culture and sports in Ukraine was carried out, systemic shortcomings of the current legislation and mechanisms for its implementation were identified, and scientific and practical proposals for improving the administrative-legal management mechanism in the specified area were substantiated.

The dissertation provides a comprehensive development of the theoretical foundations and practical aspects of administrative and legal regulation of relations in the field of physical culture and sports in Ukraine, identifies systemic shortcomings of the current legislation and mechanisms of its implementation, and substantiates scientific and practical proposals for improving the administrative and legal management mechanism in the specified field.

It has been established that social relations in the field of physical culture and sports constitute a complex and multifaceted subject of administrative and legal regulation, encompassing six independent groups: managerial relations, relations concerning the provision of administrative services, supervisory and oversight relations, relations of administrative liability, relations of financing and material and technical support, and relations of an international character. Each of these groups is characterised by its own subject composition, specific legal regulation mechanisms, and independent grounds for the emergence, modification, and termination of the relevant legal relations. It is emphasised that the object of administrative and legal regulation is the field of physical culture and sports as part

of social reality, while the subject comprises the specific social relations arising therein that require regulation by administrative law norms. It has been established that the concepts of «physical culture» and «sport» relate as whole and part — physical culture is a broader phenomenon encompassing physical education, mass sport, adaptive sport, and health-related physical rehabilitation, while sport is a relatively independent phenomenon with a competitive orientation and its own institutional structure. It has been determined that the specificity of the relations under study is conditioned by the combination of public law and private law elements, heightened vulnerability to corruption risks, the dynamic nature of the regulatory framework, the military-applied dimension, and the rapid development of new types of sport, which together necessitate a special administrative and legal regulatory regime and renders the application of standard sectoral instruments impossible without appropriate sectoral adaptation.

It has been generalised that the regulatory and legal support for administrative and legal regulation of relations in the field of physical culture and sports constitutes an integral four-level system encompassing the constitutional, legislative, sub-legislative, and international law levels, each of which performs an independent regulatory function in the mechanism of legal influence on the relevant social relations. Constitutional norms define the fundamental principles of state policy, the legislative level elaborates their content, sub-legislative acts ensure the practical implementation of legislative provisions, and the international law level forms the external standards and benchmarks of sectoral regulation. Systemic shortcomings of the current regulation have been identified. In particular, the Law of Ukraine «On Physical Culture and Sports» has not acquired the characteristics of a codified document, sub-legislative acts frequently duplicate legislative norms without proper elaboration, and direct conflicts exist between norms of different legal force. Eight substantive directions of regulatory and legal support in the field under study have been identified: organisational-managerial, strategic-programmatic, financial-economic, anti-doping, infrastructural, international-integration, the direction of the legal status of sports activity subjects,

and the direction of ensuring integrity in sport. It is emphasised that international law acts for Ukraine are not merely recommendations but a binding benchmark, the ratification of which imposes upon the state the obligation to implement the relevant standards into national legislation and administrative practice. It has been established that the legal status of the NADC as a state institution gives rise to legal uncertainty regarding the legal force of its internal acts and the procedure for their appeal, which constitutes an independent institutional gap in the system of regulatory and legal support.

It has been determined that the principles of administrative and legal regulation of relations in the field of physical culture and sports form a four-element system encompassing general legal principles (legality, rule of law, equality, humanism), special principles (health orientation, inclusivity, continuity, gender equality), organisational-functional principles (decentralisation, subsidiarity, coordination, partnership), and principles of interaction between public and private regulation (autonomy of sport, recognition of *lex sportiva* norms, compliance with international standards). An authorial definition of this system has been proposed as a set of interrelated and hierarchically harmonised principles that, in their unity, provide the axiological, normative, and organisational foundation of the public administration mechanism in the relevant field. The independent place of *lex sportiva* principles has been substantiated as a separate group that ensures the balance between state administration and self-regulation of sports organisations – as opposed to existing doctrinal approaches that regard *lex sportiva* exclusively as an international law or private law phenomenon outside the system of administrative and legal principles. Specific manifestations of the humanist principle in administrative and legal regulation have been identified and systematised through the following independent mechanisms: protection of the child's right to safety in sports activities; humane restrictions in the recognition of sports types; ensuring gender equality; affirmation of ethical values and integrity. The need to reorient administrative and legal regulation from a managerial-organisational paradigm to a human-centred concept

has been emphasised, which presupposes the priority of the rights and freedoms of participants in sports relations over the interests of the administrative apparatus. It has been proposed to supplement Article 4 of the Law of Ukraine «On Physical Culture and Sports» with a separate part establishing a structured system of principles of administrative and legal regulation with a clear distinction between general legal and special principles.

It has been generalised that the subjects of administrative and legal regulation of relations in the field of physical culture and sports include public authority bodies with executive and administrative powers, subjects with delegated public functions, specialised state institutions, and organisations with a dual public and private legal nature. It has been established that the concept of «subject of administrative and legal regulation» is broader than the concept of «subject of public administration², as the former encompasses all participants in the relevant legal relations regardless of the presence of executive powers, while the latter covers only those exercising executive influence. It has been determined that the current legislation contains an incomplete list of sectoral subjects, leaving a number of actual participants in administrative and legal relations outside normative recognition, in particular the NADC and certain subjects of the international sports movement. Attention has been drawn to systemic shortcomings in the institutional structure of public authority bodies with executive and legal powers: following the liquidation in 2014 of the State Agency for Physical Culture and Sports, the functions of forming and implementing state policy were concentrated in a single body – the Ministry of Youth and Sports – which contradicts the general principle of functional differentiation between ministries and executive agencies. It has been determined that international sports organisations are not subjects of administrative and legal regulation in the classical sense; however, they act as subjects of external regulatory influence on the national sectoral management system through the implementation of international standards and the recognition of decisions of international institutions. It has been proposed to restore a separate executive body for the sector and to establish a single

permanent interdepartmental coordination mechanism between the Ministry of Youth and Sports, the Ministry of Health, the Ministry of Education and Science, the Ministry of Defence, and the Ministry of Veterans Affairs.

It has been determined that the forms and methods of administrative and legal regulation of relations in the field of physical culture and sports constitute a unified system of administrative and legal means aimed at ensuring the effective functioning of the sector while preserving the autonomy of sports organisations. Authorial definitions have been formulated: the form of administrative and legal regulation as an external mode of expression of the executive-organising activity of authorised subjects that entails legal consequences for participants in sports and physical culture relations; and the method of administrative and legal regulation as a set of techniques and means of executive influence upon participants in the relevant relations within the competence of public administration bodies. The principal forms (norm-making, law-enforcement, registration-permissive, contractual, and organisational-technical) and methods of administrative and legal regulation (persuasion, incentivisation, coercion, imperative prescription, dispositive autonomy, and interdepartmental coordination) have been characterised. It has been generalised that the problematic aspects of the implementation of forms and methods are systemic in nature and reduce to normative inconsistency between regulatory levels, institutional fragmentation between bodies, and the absence of mechanisms for measuring the effectiveness of the instruments applied. A gradual transition from direct administration methods to service-oriented approaches has been proposed, in particular through the expansion of contractual forms of interaction and public-private partnership mechanisms in sports infrastructure, as well as through the digitalisation of administrative procedures within the framework of the «Digital Sport» system.

It has been determined that administrative liability in the field of physical culture and sports is not merely a consequence of a specific offence but an independent element of the administrative and legal regulation mechanism that performs regulatory, preventive, and protective functions, thereby completing the

instrumental chain of administrative and legal regulation of the sector and conferring real legal force upon it. The grounds for administrative liability in the field under study have been systematised, encompassing both general compositions of the Code of Administrative Offences with sectoral application, and special sectoral types of offences – anti-doping violations, manipulation of competition results, violations of requirements for the protection of children from violence, and violations of accreditation conditions. Attention has been drawn to the specific features of this liability, which include: an expanded subject composition, plurality of subjects applying sanctions, the transnational character of anti-doping enforcement measures, the principle of strict liability in the anti-doping sphere, competition with sports liability, and the problem of applying the *non bis in idem* principle in sports legal relations. A systemic gap has been identified in this area, namely the absence in the Code of Administrative Offences of a special chapter on offences in the field of physical culture and sports. It has been proposed to supplement the Code of Administrative Offences with the relevant special administrative offence compositions and to grant the NADC the status of an independent administrative body to ensure the impartiality of anti-doping control.

It has been generalised that international standards of administrative and legal regulation in the field of physical culture and sports form a complex multilevel system of normative influence combining interstate acts and corporate regulatory mechanisms of international sports organisations. International standards have been classified according to the following criteria: legal nature (binding and recommendatory), subject of adoption (intergovernmental and corporate), subject matter (anti-doping, anti-corruption, organisational-managerial, and rights-protective), and territorial scope (universal and regional). It has been noted that a significant portion of international standards has the character of soft law and is not formally legally binding, yet in practice acquires coercive force through mechanisms of access to international competitions and accreditation. Foreign models of public administration of the field under study have been systematised – the centralised, decentralised, mixed, Scandinavian, and reformed

Euro-integration models. The expediency of adapting the reformed Polish model has been substantiated as the most relevant example for Ukraine, providing for club-centred organisation of sport, contractual interaction between state bodies and federations, special funds for sports infrastructure financing, and a clear delineation of state and self-governing functions in the sector. It has been emphasised that the implementation of international standards requires proper harmonisation with constitutional human rights guarantees – in particular, WADA's requirements regarding the whereabouts system are recognised as compatible with Article 8 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms only where the principle of proportionality is observed and sufficient procedural safeguards against arbitrary interference in private life are in place.

A set of scientifically substantiated proposals has been put forward for improving the mechanism of administrative and legal regulation of relations in the field of physical culture and sports, encompassing normative-legal, institutional, functional, and protective subsystems. Within the normative-legal subsystem, it has been proposed to adopt the Sports Code of Ukraine as a single codified sectoral act and to supplement the Law «On Physical Culture and Sports» with a separate article on «Rights of Professional Athletes», establishing an exhaustive list of their rights as a minimum protection standard. Within the institutional subsystem, the necessity has been substantiated of introducing a sports ombudsman as an independent body for the protection of the rights of participants in sports relations, and a permanent sports arbitration court as an alternative mechanism for the resolution of sectoral disputes. Within the functional subsystem, strategic directions have been identified for the transition to a service-oriented sport management model based on the digitalisation of administrative procedures and the development of public-private partnerships in sports infrastructure. Within the protective subsystem, the development of an anti-corruption compliance system for sports organisations as a mandatory condition for receiving public funding has been proposed, along with the formation of special mechanisms of administrative

and legal support for the post-war restoration of sports infrastructure, rehabilitation of veterans through sport, and reintegration of internally displaced athletes into the national training system.

Key words: legal regulation, administrative and legal regulation, legal relations in the field of sports, public interest, sport, sports law, physical culture, administrative and legal mechanism, administrative law, martial law, state supervision, counteraction, public administration, athlete status.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Живиця О.О. Нормативно-правова основа державної політики в сфері фізичної культури та спорту в Україні. *Київський часопис права*. № 2 (2025). С. 213-218. DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2025.2.28>

2. Живиця О.О. Міжнародні стандарти адміністративно-правового регулювання відносин в сфері фізичної культури і спорту. *Український політико-правовий дискурс*. 2026. № 23. DOI <https://orcid.org/0000-0003-0855-6663>

3. Живиця О.О. Антикорупційний комплаєнс як інструмент адміністративно-правового забезпечення доброчесності у сфері спорту *Європейські перспективи* №2 ч. 2, 2026. С.378-386. DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2026.2-2.49>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

4. Живиця О.О. Принципи good governance як основа модернізації адміністративно-правового регулювання спортивної сфери. *Модернізація національної системи публічного управління та права в контексті європейської інтеграції України: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції* (22 травня 2026 р., м. Кропивницький) / за ред. Н.В. Кириченко, Л.О. Сімонцевої, Ю.Л. Главацької та ін. Херсон-Кропивницький, 2026. С.45-49. URL: https://www.ksau.kherson.ua/files/konferencii/2026/06/20260616_conference_material.pdf

5. Живиця О.О. Принципи адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту. *European integration as a factor in the renewal of legal science in Ukraine* (April 16–17, 2026. Riga, the Republic of Latvia): International scientific conference. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2026. P.70-74

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	1
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ.....	20
1.1. Суспільні відносини у сфері фізичної культури та спорту як предмет адміністративно-правового регулювання.....	20
1.2. Нормативно-правове забезпечення адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту в Україні.....	42
1.3. Принципи адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту.....	63
Висновки до розділу 1.....	85
РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ.....	88
2.1. Суб'єкти адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту.....	88
2.2. Форми та методи адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту.....	107
2.3. Адміністративна відповідальність у сфері фізичної культури та спорту як елемент механізму адміністративно-правового регулювання.....	126
Висновки до розділу 2.....	164
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ.....	149
3.1. Міжнародні стандарти та моделі адміністративно-правового регулювання	

в зарубіжних країнах у сфері фізичної культури та спорту.....	149
3.2. Удосконалення механізму адміністративно-правового регулювання та стратегічні напрями розвитку сфери фізичної культури та спорту в Україні.....	168
Висновки до розділу 3.....	180
ВИСНОВКИ.....	183
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	191
ДОДАТКИ.....	214

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

- ВАДА – Всесвітнє антидопінгове агентство
- ВООЗ – Всесвітня організація охорони здоров'я
- ВРУ – Верховна Рада України
- ДЮСШ – дитячо-юнацька спортивна школа
- ЗВО – заклад вищої освіти
- ІААФ – Міжнародна асоціація легкоатлетичних федерацій (з 2019 р. — World Athletics)
- КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення
- МВС – Міністерство внутрішніх справ України
- МОЗ – Міністерство охорони здоров'я України
- МОК – Міжнародний олімпійський комітет
- МОН – Міністерство освіти і науки України
- МПК – Міжнародний паролімпійський комітет
- НАДЦ – Національний антидопінговий центр України
- НОК – Національний олімпійський комітет України
- НП(С)БОДС – Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі
- НПА – нормативно-правовий акт
- ООН – Організація Об'єднаних Націй
- СДЮШОР – спеціалізована дитячо-юнацька школа олімпійського резерву
- УЄФА – Союз європейських футбольних асоціацій
- УНП ООН – Управління ООН з наркотиків і злочинності
- ФКС – фізична культура і спорт
- ADAMS – Anti-Doping Administration and Management System (Система управління та адміністрування антидопінгової діяльності)
- AFLD – Agence française de lutte contre le dopage (Французьке агентство з боротьби з допінгом)

CAS – Court of Arbitration for Sport (Спортивний арбітражний суд; також TAS — Tribunal Arbitral du Sport)

DSD – Differences of Sex Development (відмінності статевого розвитку)

ESS – Early Sport Specialization (рання спортивна спеціалізація)

IOC – International Olympic Committee (Міжнародний олімпійський комітет)

ISCCS – International Standard for Code Compliance by Signatories (Міжнародний стандарт з відповідності Кодексу підписантами)

ISE – International Standard for Education (Міжнародний стандарт з освіти)

ISL – International Standard for Laboratories (Міжнародний стандарт для лабораторій)

ISPPPI – International Standard for the Protection of Privacy and Personal Information (Міжнародний стандарт з захисту приватного життя та персональних даних)

ISRM – International Standard for Results Management (Міжнародний стандарт з обробки результатів)

ISTI – International Standard for Testing and Investigations (Міжнародний стандарт з тестування та розслідувань)

ISTUE – International Standard for Therapeutic Use Exemptions (Міжнародний стандарт з терапевтичного використання)

NADO – National Anti-Doping Organization (національна антидопінгова організація)

SIGMA – Support for Improvement in Governance and Management (Підтримка вдосконалення врядування та управління)

TUE – Therapeutic Use Exemption (дозвіл на терапевтичне використання заборонених речовин)

TVIC/P – Trauma- and Violence-Informed Care and Practice (травма-інформований підхід)

WADA – World Anti-Doping Agency (Всесвітнє антидопінгове агентство)

WHO – World Health Organization (Всесвітня організація охорони здоров'я)

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Ефективність державного управління у сфері фізичної культури та спорту значною мірою залежить від належного адміністративно-правового регулювання суспільних відносин, що виникають між органами публічної влади, спортивними організаціями та учасниками спортивної діяльності. Сучасний етап розвитку України характеризується процесами європейської інтеграції та реформування системи публічного управління. Водночас функціонування спортивної сфери відбувається в умовах повномасштабної збройної агресії РФ, що негативно впливає на її розвиток. Руйнування спортивної інфраструктури, переміщення спортсменів і тренерів, а також зміна умов організації спортивної діяльності потребують удосконалення правових засад державного управління галуззю.

Сфера фізичної культури та спорту має складний характер, оскільки поєднує елементи публічно-правового і приватноправового регулювання, а її розвиток пов'язаний не лише з діяльністю органів державної влади та місцевого самоврядування, а й із функціонуванням спортивних федерацій, громадських об'єднань та міжнародних спортивних організацій. За таких умов особливого значення набуває формування ефективного механізму адміністративно-правового регулювання, здатного забезпечити належну реалізацію державної політики у сфері фізичної культури та спорту.

Актуальність дослідження зумовлена також наявністю низки проблем правового та організаційного характеру. До них належать фрагментарність нормативно-правового регулювання, недостатня узгодженість окремих законодавчих положень, невизначеність правового статусу окремих суб'єктів спортивної діяльності, а також складнощі впровадження міжнародних стандартів у національну правову систему. Окремої уваги потребують питання запобігання корупційним проявам у спорті та вдосконалення системи спортивного законодавства.

Попри наявність наукових праць, присвячених окремим аспектам правового забезпечення фізичної культури та спорту, комплексне дослідження адміністративно-правового регулювання відносин у цій сфері залишається недостатньо розробленим. Зазначені обставини визначають наукову й практичну значущість обраної теми та зумовлюють необхідність її подальшого дослідження.

Загальнотеоретичною основою дослідження стали праці вітчизняних фахівців у галузі адміністративного права, присвячені проблемам публічного адміністрування, адміністративно-правового регулювання, організації державного управління, в т.ч. у сфері фізичної культури і спорту: О.Ф. Андрійко, К. Бугайчука, О.М. Балинської, А.О. Гавловської, В.В. Галунька, З. Дуїнської, С.О. Грицяя, Н.В. Гришиної, О.А. Івахненко, О.А. Карапетяна, М.І. Козюбри, Т.О. Коломоєць, Д.В. Константинова, В.І. Литвиненка, В.Я. Настюка, Ю.М. Рєпкіної, І.М. Риженко, О.С. Сотули, А.М. Школика, М.А. Слободянюка, В.І. Теремецького, М.А. Тіхонової, Ю.Ю.Чуприни, М. Швеців, Х.В. Шперун, Н.Г. Ярової та багатьох інших учених.

Безпосереднє підґрунтя для виконання роботи склали дисертаційні дослідження та монографії, присвячені адміністративно-правовому регулюванню у сфері фізичної культури та спорту: С.М. Балабана «Публічне адміністрування сферою фізичної культури та спорту» (Дніпро, 2017); О.О. Туряниці «Конституційно-правове регулювання професійного спорту в Україні» (Ужгород, 2022); О.І. Чоклі «Організаційно-правові засади публічно-приватного регулювання розвитку фізичної культури і спорту в Україні» (Одеса, 2023); О.О. Усика «Адміністративно-правове забезпечення міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту» (Харків, 2024); А.Я. Палюха «Конституційно-правові засади державної політики у сфері фізичної культури і спорту» (Київ, 2021); монографія М.А. Слободянюка «Адміністративно-правове регулювання публічного управління у галузі фізичної культури та спорту» (Одеса, 2023); колективна

монографія С.М. Домбровської, С.А. Вавренюк, В.В. Палюха «Державне регулювання фізичної культури та спорту в Україні» (Харків, 2020); дисертація С.В. Ліщука «Механізми державного регулювання розвитку фізичної культури та спорту України» (Рівне, 2015).

Водночас, незважаючи на вагомий науковий доробок, присвячений окремим аспектам адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту, системного дослідження механізму такого регулювання як цілісної системи взаємопов'язаних підсистем, з урахуванням сучасних євроінтеграційних процесів, стандартів належного врядування, реалій повоєнного відновлення та концептуальних змін, зумовлених розробленням проєкту Закону України «Про спорт», у вітчизняній юридичній науці не проводилось, що зумовлює необхідність ґрунтовного теоретичного осмислення та практичного вирішення піднятої проблематики.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертацію виконано відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII, Указів Президента України від 30.09.2020 № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року, від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», п. 3.5.31 Основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук Національної академії наук України на 2024-2028 роки, затверджених постановою Президії НАН України від 10.01.2024 № 8. Дисертаційне дослідження виконано на кафедрі національного, міжнародного права та правоохоронної діяльності факультету бізнесу і права Херсонського державного університету в межах цільової комплексної програми «Теоретичні та практичні проблеми розвитку окремих галузей права» (номер державної реєстрації 0124U002381). Тема дисертації затверджена вченою радою Херсонського державного університету 28 листопада 2022 року (протокол № 5).

Мета дослідження – комплексна розробка теоретичних засад і практичних аспектів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту в Україні, виявлення системних недоліків чинного законодавства та механізмів його реалізації, а також обґрунтування науково-практичних пропозицій щодо вдосконалення адміністративно-правового механізму управління у зазначеній сфері.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- з'ясувати поняття, сутність та особливості суспільних відносин у сфері фізичної культури і спорту як предмета адміністративно-правового регулювання;
- охарактеризувати систему нормативно-правового забезпечення адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту в Україні, виявити її структурні рівні, прогалини та внутрішні суперечності, а також визначити місце міжнародно-правових актів у цій системі;
- розкрити систему принципів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту, здійснити їх класифікацію та обґрунтувати необхідність переорієнтації відповідного регулювання з управлінсько-організаційної парадигми на людиноцентричну концепцію;
- визначити коло суб'єктів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту, розкрити їх правовий статус і компетенцію, виявити проблеми розмежування повноважень між суб'єктами публічного адміністрування та сформулювати пропозиції щодо їх вирішення;
- проаналізувати форми та методи адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту, оцінити ефективність їх застосування та визначити перспективи переходу від методів прямого державного адміністрування до сервісно орієнтованих підходів;

- розкрити зміст адміністративної відповідальності у сфері фізичної культури та спорту як елемента механізму адміністративно-правового регулювання, охарактеризувати її суб'єктів і підстави;
- узагальнити міжнародні стандарти адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту, дослідити основні зарубіжні моделі публічного адміністрування досліджуваної сфери та обґрунтувати перспективи адаптації найбільш релевантних зарубіжних практик до вітчизняної системи адміністративно-правового регулювання;
- сформулювати комплекс науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення механізму адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту та визначити стратегічні напрями розвитку досліджуваної сфери в Україні з урахуванням євроінтеграційного курсу держави та реалій повоєнного відновлення.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у сфері фізичної культури і спорту в процесі здійснення публічного адміністрування та реалізації норм адміністративного законодавства.

Предмет дослідження – адміністративно-правове регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є сукупність загальних і спеціальних методів наукового пізнання, застосування яких зумовлене особливостями предмета адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту. В основу дослідження покладено діалектичний метод пізнання, який дав змогу розглянути досліджувану проблематику у взаємозв'язку її теоретико-правових, нормативних, організаційних та практичних аспектів, виявити суперечності між чинним адміністративно-правовим регулюванням та потребами сучасного розвитку спортивної галузі. Методи аналізу та синтезу застосовано для дослідження суспільних відносин у сфері фізичної культури та спорту як предмета адміністративно-правового регулювання, класифікації суб'єктів та виявлення системних недоліків чинного механізму правового

регулювання (підрозд. 1.1, 2.1). Формально-юридичний метод використано під час аналізу нормативно-правового забезпечення адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту в Україні, дослідження форм адміністративно-правового регулювання та характеристики адміністративної відповідальності у досліджуваній сфері (підрозд. 1.2, 2.2, 2.3). Системно-структурний метод застосовано для комплексної характеристики механізму адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту як системи взаємопов'язаних підсистем, а також для дослідження принципів адміністративно-правового регулювання у їх взаємозв'язку та ієрархії (підрозд. 1.3, 2.1). Порівняльно-правовий метод використано під час вивчення зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту, дослідження централізованої французької, реформованої польської та інших моделей публічного адміністрування для виявлення позитивного досвіду для України (підрозд. 3.1). Статистичний метод використано для обробки та аналізу даних щодо стану розвитку фізичної культури та спорту в Україні, зокрема показників спортивної інфраструктури, антидопінгового контролю, корупційних правопорушень у досліджуваній сфері та збитків від повномасштабного вторгнення РФ на територію України (підрозд. 2.3, 3.2). Логіко-семантичний метод дав змогу уточнити понятійно-категоріальний апарат дослідження, зокрема розмежувати поняття «фізична культура» та «спорт», «об'єкт» і «предмет» адміністративно-правового регулювання, «адміністративна відповідальність» та «корпоративна спортивна відповідальність» (підрозд. 1.1, 2.3). Метод моделювання застосовано під час формулювання пропозицій щодо оптимальної формування моделі адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту для України з урахуванням євроінтеграційного курсу та зарубіжного досвіду (підрозд. 3.2).

Нормативну основу дослідження становлять Конституція України, міжнародні договори України у сфері фізичної культури та спорту —

зокрема Антидопінгова конвенція Ради Європи 1989 р., Конвенція Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями 2014 р., Міжнародна конвенція ЮНЕСКО про боротьбу з допінгом у спорті 2005 р., Конвенція ООН про права дитини 1989 р., Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю 2006 року, Конвенція ООН проти корупції 2003 року, Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом 2014 р., а також інші акти міжнародного права. Закони України, зокрема Закон України «Про фізичну культуру і спорт», Закон України «Про антидопінгову діяльність у спорті», Закон України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань», Кодекс України про адміністративні правопорушення, Бюджетний кодекс України, укази Президента України, постанови й розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади (НПА Міністерства молоді та спорту України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти і науки України). Також акти міжнародних спортивних організацій, що мають квазінормативний характер, зокрема Олімпійська хартія МОК, Всесвітній антидопінговий кодекс ВАДА та міжнародні стандарти до нього, Дисциплінарний регламент УЄФА, Кодекс спортивного арбітражу CAS, тощо.

Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять офіційні матеріали та статистичні дані Мінмолодьспорту України, зокрема щорічні Звіти із фізичної культури і спорту, Єдиний календарний план фізкультурно-оздоровчих, спортивних заходів та спортивних змагань, звіти про діяльність Українського центру з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт»; матеріали Рахункової палати України, зокрема Звіт про результати фінансового аудиту Мінмолодьспорту України; аналітичні та статистичні матеріали Національного антидопінгового центру України, включаючи річні звіти про антидопінгову діяльність; рішення Спортивного арбітражного суду (CAS), зокрема у справах CAS 2018/O/5794 (Semenya v. IAAF), CAS 2020/A/7579 (Jack v. Sport Integrity Australia), CAS 2020/O/6689

(ВАДА проти русада); рішення та аналітичні документи міжнародних організацій у сфері спорту – Всесвітнього антидопінгового агентства (ВАДА), Міжнародного олімпійського комітету (МОК), УЄФА, ФІФА; матеріали Глобальної доповіді Управління ООН з наркотиків і злочинності про корупцію у спорті (2022), щорічного звіту організації Humane World for Animals (2024); статистичні матеріали Міністерства спорту Республіки Польща щодо рівня фізичної активності населення та результатів реалізації програми Sportowa Polska; відомості про медальні заліки Олімпійських ігор 2012 та 2020 років; матеріали щодо стану відновлення спортивної інфраструктури України після повномасштабного вторгнення РФ; дані щодо внутрішнього переміщення населення; офіційні листи та позиції заінтересованих сторін щодо законопроекту «Про спорт», зокрема Всеукраїнської асоціації органів місцевого самоврядування «Асоціація об'єднаних територіальних громад»; публікації у вітчизняних і зарубіжних наукових виданнях із питань адміністративно-правового регулювання фізичної культури та спорту.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим у вітчизняній адміністративно-правовій науці комплексним дослідженням адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту. До найважливіших наукових положень, висновків і пропозицій, що мають наукову новизну та виносяться на захист, належать такі:

вперше:

- сформульовано авторське визначення адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту як самостійного напрямку публічного адміністрування, що характеризується специфічним суб'єктним складом, поєднанням державного управління та спортивного самоврядування і спрямованого на реалізацію публічного інтересу у досліджуваній сфері;

- здійснено комплексний науково-правовий аналіз нормативно-правового забезпечення адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту як цілісної чотирирівневої ієрархічної системи із визначенням самостійної регулятивної функції кожного рівня та характеристикою їх субординаційних зв'язків; виявлено та систематизовано вісім змістовних напрямів нормативно-правового забезпечення у досліджуваній сфері: організаційно-управлінський, стратегічно-програмний, фінансово-економічний, антидопінговий, інфраструктурний, міжнародно-інтеграційний, напрям правового статусу суб'єктів спортивної діяльності та напрям забезпечення доброчесності у спорті;

- запропоновано авторську чотириелементну класифікацію принципів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту, що охоплює загальноправові принципи (законність, верховенство права, рівність, гуманізм), спеціальні принципи (оздоровча спрямованість, інклюзивність, безперервність, гендерна рівність), організаційно-функціональні принципи (децентралізація, субсидіарність, координація, партнерство) та принципи взаємодії публічного і приватного регулювання (автономія спорту, визнання норм *lex sportiva*, дотримання міжнародних стандартів); обґрунтовано самостійне місце принципів *lex sportiva* в цій системі як окремої групи, що забезпечує баланс між державним управлінням і саморегуляцією спортивної сфери;

- запропоновано комплексний підхід до розуміння системи суб'єктів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту як багаторівневої сукупності органів публічної влади, суб'єктів із делегованими публічними повноваженнями, спеціалізованих державних установ та організацій зі змішаною публічно-приватною природою; обґрунтовано чотирирівневу структуру суб'єктів із урахуванням особливостей їх правового статусу, функціонального призначення та характеру владних повноважень;

- визначено місце адміністративної відповідальності у механізмі адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту та встановлено її функціональні особливості: розширений суб'єктний склад, множинність суб'єктів застосування санкцій, транснаціональний характер окремих заходів впливу, поєднання судового та позасудового порядку реалізації, функціональна спрямованість на забезпечення доброчесності та конкуренція зі спортивною відповідальністю.

удосконалено:

- підходи до розуміння механізму адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту через уточнення його структурних елементів та виявлення системних його недоліків, зокрема його декларативності, термінологічних прогалин і фрагментованості правового регулювання статусу учасників спортивного руху;

- розуміння принципу правової визначеності у сфері фізичної культури та спорту через виокремлення його ключових аспектів (вимоги чіткості нормативних приписів, мінімізації дискреційних повноважень шляхом запровадження автоматизованих механізмів розподілу бюджетних коштів та електронних реєстрів, а також захисту законних очікувань суб'єктів спортивних відносин у сферах акредитації, фінансування та присвоєння спортивних звань);

- наукові підходи до класифікації форм адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту шляхом виокремлення їх функціонального значення у механізмі реалізації державної політики, зокрема індивідуальних адміністративних актів, реєстраційно-дозвільних процедур, адміністративно-договірних інструментів та організаційно-технічних засобів; а також теоретичні положення щодо змісту методів адміністративно-правового регулювання через визначення особливостей застосування переконання, стимулювання, примусу, диспозитивності та координації;

- наукові підходи до визначення кола суб'єктів адміністративної відповідальності у сфері фізичної культури та спорту шляхом виокремлення особливостей правового статусу спортсменів, тренерів, спортивних клубів та посадових осіб НАДЦ як учасників багаторівневої системи юридичної відповідальності; теоретичні положення щодо співвідношення адміністративної та спортивної відповідальності через визначення сфер їх перетину та проблемних аспектів принципу *non bis in idem* у спортивних правовідносинах;

набуло подальшого розвитку:

- концепція трискладової системи принципів адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту через її доповнення четвертою самостійною групою принципів взаємодії публічного та приватного регулювання, що відображає специфіку поєднання державного адміністрування з автономією спортивних організацій в умовах розвитку м'якого спортивного права;

- наукові погляди щодо організаційно-функціональних принципів публічного адміністрування у сфері фізичної культури та спорту шляхом їх систематизації та доповнення принципами деконцентрації й партнерства, а також обґрунтування особливої актуальності децентралізації та субсидіарності в умовах реформи місцевого самоврядування в Україні;

- наукові положення щодо конституційних засад адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту в частині обґрунтування подвійної функції конституційних норм, а саме, закріплення суб'єктивних прав громадян та встановлення відповідних обов'язків держави;

- дослідження міжнародно-правового виміру нормативно-правового забезпечення досліджуваної сфери в частині участі України у міжнародних програмах, зокрема Erasmus+ «Спорт»;

- положення про співвідношення форм і методів адміністративно-правового регулювання як взаємозалежних елементів механізму правового впливу на фізкультурно-спортивні відносини;

- положення щодо впливу міжнародних стандартів на формування національної політики у сфері фізичної культури та спорту, зокрема наукові підходи до адаптації зарубіжного досвіду в контексті європейської інтеграції України.

пропонується:

- доповнити Закон України «Про фізичну культуру і спорт» окремою статтею «Права професійних спортсменів» із закріпленням вичерпного переліку їх прав як мінімального стандарту правового захисту, що не може бути обмежений умовами контракту або регламентами спортивних федерацій;

- законодавчо закріпити критерії допустимого рівня ризику для життя та здоров'я учасників як самостійну підставу для відмови у визнанні виду спорту;

- забезпечити інституційне розмежування функцій формування та реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту шляхом створення окремого виконавчого органу галузі;

- запровадити постійно діючий міжвідомчий координаційний механізм взаємодії Мінмолодьспорту, МОЗ, МОН, Міноборони та Мінветеранів у досліджуваний сфері;

- надати Національному антидопінговому центру статус незалежного адміністративного органу для забезпечення неупередженості антидопінгового контролю;

- доповнити КУпАП спеціальними складами адміністративних правопорушень у сфері фізичної культури та спорту на виконання зобов'язань за Конвенцією Ради Європи про маніпулювання спортивними змаганнями;

- запровадити єдиний реєстр акредитованих спортивних організацій як інструмент прозорості галузі;

- сформувати систему спеціалізованих інституційних механізмів захисту прав у сфері спорту – спортивного омбудсмена, постійно діючого

спортивного третейського суду та механізмів антикорупційного комплаєнсу для спортивних організацій як обов'язкової умови отримання публічного фінансування;

- запровадити спеціальні механізми адміністративно-правового супроводу відновлення спортивної інфраструктури та підтримки спортсменів на деокупованих територіях.

Практичне значення отриманих результатів. Сформульовані в дисертації теоретичні та практичні положення, висновки і пропозиції можуть бути використані:

- у науково-дослідній сфері — як підґрунтя для подальшого дослідження теоретичних засад і практико-орієнтованих положень адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту, зокрема щодо механізму публічного адміністрування досліджуваної сфери, принципів адміністративно-правового регулювання, правового статусу суб'єктів спортивних правовідносин та адміністративної відповідальності у сфері спорту, а також для підготовки наукових публікацій, аналітичних матеріалів і організації науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти;

- у правотворчій сфері — як науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення законодавства України у сфері фізичної культури та спорту, зокрема в частині юридико-технічного доопрацювання проекту Закону України «Про спорт» (реєстр. № 15169 від 13 квітня 2026 року), доповнення Закону України «Про фізичну культуру і спорт» статтею «Права професійних спортсменів», запровадження спеціальних складів адміністративних правопорушень у Кодексі України про адміністративні правопорушення, закріплення цільових трансфертів у Бюджетному кодексі України для органів місцевого самоврядування на розвиток фізичної культури та спорту, а також вдосконалення Закону України «Про антидопінгову діяльність у спорті» відповідно до вимог Всесвітнього антидопінгового кодексу ВАДА;

- у правозастосовній практиці – як науково-практичні рекомендації щодо застосування норм адміністративного законодавства у сфері фізичної культури та спорту, що можуть бути використані органами публічного адміністрування при здійсненні державного нагляду та контролю за діяльністю спортивних організацій, при розгляді справ про адміністративні правопорушення у досліджуваній сфері, а також під час надання професійної правничої допомоги у спортивних спорах та підготовки процесуальних документів для захисту прав спортсменів, тренерів та інших учасників спортивних правовідносин (акт впровадження Адвокатської компанії «ВАШЕ ПРАВО» від 18.05.2025, Додаток В);

- в освітньому процесі – під час підготовки відповідних розділів підручників, навчальних посібників, курсів лекцій та навчально-методичних матеріалів, а також під час проведення занять із навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Спортивне право», «Публічне адміністрування» та «Актуальні проблеми адміністративно-правового регулювання», при написанні кваліфікаційних робіт здобувачами вищої освіти юридичних спеціальностей (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в освітній процес Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» від 19.06. 2026 р., Додаток Б);

- у діяльності спортивних організацій – як практичні рекомендації щодо приведення статутних документів та внутрішніх регламентів спортивних організацій у відповідність до стандартів належного врядування, запровадження антикорупційного комплаєнсу як умови отримання публічного фінансування, а також з питань вирішення спортивних спорів у порядку арбітражу та медіації (акт впровадження Громадської організації «Київська асоціація пляжного футболу» від 12.06.2026 р., Додаток Г).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною, завершеною кваліфікаційною науковою працею автора. Сформульовані в ній положення наукової новизни, висновки, рекомендації та пропозиції отримані здобувачем особисто.

У науковій статті «Нормативно-правова основа державної політики в сфері фізичної культури та спорту в Україні» особистий внесок здобувача полягає у визначенні багаторівневого характеру нормативно-правової основи державної політики у сфері фізичної культури та спорту, що охоплює конституційний, законодавчий, підзаконний та міжнародно-правовий рівні; у виявленні системних недоліків чинного правового регулювання, зокрема фрагментарності законодавства, недостатності механізмів імплементації та моніторингу виконання правових норм, а також у обґрунтуванні необхідності комплексного перегляду та гармонізації законодавства у досліджуваній сфері з урахуванням міжнародних стандартів та потреб євроінтеграції.

У науковій статті «Міжнародні стандарти адміністративно-правового регулювання відносин в сфері фізичної культури і спорту» особистий внесок здобувача полягає у визначенні сутності, видів та характерних ознак міжнародних стандартів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту, зокрема їх наднаціонального характеру, множинності суб'єктів нормотворення, поєднання обов'язкових і рекомендаційних елементів та імплементаційної спрямованості; у розкритті особливостей функціонування Спортивного арбітражного суду як автономного наднаціонального механізму вирішення спортивних спорів; а також у з'ясуванні проблем імплементації міжнародних стандартів у національну правову систему, пов'язаних із необхідністю забезпечення балансу між вимогами міжнародного спортивного регулювання та гарантіями фундаментальних прав людини.

У науковій статті «Антикорупційний комплаєнс як інструмент адміністративно-правового забезпечення доброчесності у сфері спорту» особистий внесок здобувача полягає у визначенні сутності антикорупційного комплаєнсу як комплексного адміністративно-правового інструменту забезпечення доброчесності у сфері спорту; у характеристиці структурних чинників корупційної вразливості спортивної галузі, зокрема значних фінансових потоків, закритого характеру корпоративної культури

спортивних федерацій, недостатності зовнішнього контролю та транснаціонального характеру спортивних правовідносин; а також у розкритті взаємозв'язку між державною антикорупційною політикою та внутрішніми механізмами саморегулювання спортивних організацій на прикладі діяльності Української асоціації футболу.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були апробовані під час обговорення дисертації та окремих її розділів на засіданнях кафедри національного, міжнародного права та правоохоронної діяльності факультету бізнесу та права Херсонського державного університету. Основні положення, теоретичні й практичні висновки, що містяться в дисертації, були апробовані на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: «European Integration as a Factor in the Renewal of Legal Science in Ukraine» (Рига, Латвія, 16–17 квітня 2026 р.) та «Модернізація національної системи публічного управління та права в контексті європейської інтеграції України» (Кропивницький, 22 травня 2026 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення та висновки дисертаційного дослідження викладено у 5 наукових публікаціях за темою дослідження: 3 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України (категорія Б), та 2 доповідях на міжнародних науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, що налічують 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (161 найменувань на 23 сторінках) і додатків (на 5 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 239 сторінки, з яких основного тексту – 214 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

1.1. Суспільні відносини у сфері фізичної культури та спорту як об'єкт адміністративно-правового регулювання

Визначення особливостей адміністративно-правового регулювання суспільних відносин у сфері фізичної культури та спорту потребує насамперед з'ясування сутності цієї сфери як самостійного об'єкта державного впливу. У сучасних умовах фізична культура і спорт набули значення не лише важливого соціального інституту, а й одного з пріоритетних напрямів державної політики, що пов'язано з їхньою роллю у забезпеченні здоров'я населення, формуванні людського капіталу, розвитку громадянського суспільства та зміцненні міжнародного авторитету держави. Значення адміністративно-правового регулювання фізичної культури і спорту відзначається як на міжнародному рівні, так і на рівні національного законодавства. У Стратегії фізичної активності для Європейського регіону ВООЗ на 2016–2025 рр. (Physical Activity Strategy for the WHO European Region 2016–2025), яка була прийнята 53 державами-членами Європейського регіону Всесвітньої організації охорони здоров'я на 65-й сесії Регіонального комітету ВООЗ у Вільнюсі 16.09.2015, підкреслено, що розвиток інтегрованого регулювання та партнерства у сфері фізичної активності є життєво необхідним для подолання європейської кризи малорухливого способу життя, яка завдає колосальних фінансових збитків державам через стрімке зростання рівнів ожиріння, та вимагає об'єднання зусиль урядів, спортивних індустрій і суміжних секторів політики задля системного зміцнення здоров'я громадян [147].

В Україні Стратегія розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 р. визначає, що державне регулювання сфери фізичної культури і спорту є критично важливим для подолання кризового стану здоров'я нації, модернізації застарілої інфраструктури, цифровізації та кадрового реформування галузі, що дасть змогу залучити населення до активного способу життя, викоринити проблему допінгу та підвищити міжнародний авторитет держави у світовому спортивному русі [105]. Значущість суспільних відносин у сфері фізичної культури і спорту зумовлює необхідність їх належного адміністративно-правового регулювання з боку держави, яке має забезпечувати баланс між публічними інтересами суспільства (охороною здоров'я населення, вихованням молоді, формуванням національної ідентичності та підтриманням міжнародного престижу країни) та приватними інтересами безпосередніх учасників спортивних правовідносин, гарантуючи при цьому належні умови для розвитку фізичної культури та спорту як важливого складника соціальної політики держави.

У цьому контексті сфера фізичної культури та спорту становить складний комплекс суспільних відносин, до якого входять питання формування та реалізації державної політики, діяльності органів публічної влади, функціонування спортивних організацій і федерацій, забезпечення підготовки спортсменів, організації та проведення спортивних змагань, а також здійснення державного контролю й нагляду за дотриманням законодавства у відповідній сфері. Тому дослідження фізичної культури та спорту як об'єкта адміністративно-правового регулювання є необхідною передумовою для визначення особливостей механізму правового впливу держави на відповідні суспільні відносини та встановлення оптимального співвідношення між державним регулюванням і автономією спортивного руху.

Суспільні відносини у сфері фізичної культури та спорту як об'єкт адміністративно-правового регулювання стали предметом дослідження низки

науковців. Вітчизняний науковець О.О. Туряниця у дисертації «Конституційно-правове регулювання професійного спорту в Україні» (2022) досліджує суспільні відносини у сфері фізичної культури та спорту крізь призму конституційно-правового, а не адміністративно-правового регулювання, зосередивши увагу на понятійно-категоріальному апараті інституту професійного спорту, конституційно-правовому статусі професійного спортсмена, зарубіжному досвіді регулювання професійного спорту та порівняльному аналізі європейської, американської та азіатсько-африканської моделей його організації [126].

Своєю чергою, О.І. Чокля в дисертації «Організаційно-правові засади публічно-приватного регулювання розвитку фізичної культури і спорту в Україні» (2023) досліджує суспільні відносини у сфері фізичної культури та спорту крізь призму публічно-приватного регулювання, зосередившись на розмежуванні публічного і приватного складників регулювання цієї сфери, механізмах публічного управління, класифікації відносин між суб'єктами сфери та методах впливу органів публічної влади на ці відносини [133].

У дисертаційному дослідженні «Публічне адміністрування сферою фізичної культури та спорту» (2017) С.М. Балабан аналізує суспільні відносини у сфері фізичної культури та спорту крізь призму публічного адміністрування, зосередившись на характеристиці цієї сфери як об'єкта владно-організуючого впливу держави, генезисі публічного адміністрування, нормативно-правових основах, суб'єктному складі, формах і методах управління, а також зарубіжному досвіді та шляхах оптимізації відповідної діяльності [9].

С.М. Домбровська, С.А. Вавренюк, В.В. Палюх у колективній монографії «Державне регулювання фізичної культури та спорту в Україні» (2020) зосередили увагу на теоретичних засадах і механізмах державного регулювання сфери фізичної культури та спорту, дослідивши поняття і значення цієї сфери, принципи державного регулювання, закономірності його

розвитку, а також зарубіжний досвід організації державного управління нею [27].

М.А. Слободянюк у монографії «Адміністративно-правове регулювання публічного управління у галузі фізичної культури та спорту» (2023) дослідив галузь фізичної культури і спорту як об'єкт публічного управління, зосередившись на правових і організаційних засадах діяльності суб'єктів публічного управління, а також на формах, методах і адміністративній відповідальності у цій галузі [119].

Дослідження, попри їхню безперечну наукову цінність, не розкривають повною мірою проблематику підрозділу 1.1 з кількох причин:

- 1) більшість із них виконано з суміжних, але відмінних від адміністративного права галузях наукового знання;
- 2) ті науковці, які все ж звертаються до адміністративно-правової проблематики, зосереджуються переважно на організаційному та управлінському аспектах функціонування сфери фізичної культури і спорту, тобто досліджують суб'єктів публічного управління, форми й методи їхньої діяльності, не ставлячи перед собою завдання комплексного дослідження саме суспільних відносин у цій сфері як самостійного об'єкта адміністративно-правового регулювання;
- 3) досліджуючи класифікацію фізкультурно-спортивних відносин, науковці часто розглядають їх через взаємодію публічного та приватного секторів, а не з позицій адміністративно-правового регулювання.

Визначення поняття «об'єкт правового регулювання» в науковій теорії зустрічається не так часто, як термін «предмет правового регулювання», проте зустрічаються різні підходи до співвідношення цих понять:

1. Ототожнення понять «об'єкт» та «предмет» правового регулювання («стала концепція»). Переважна більшість учених-правників не розмежовує поняття «об'єкт» і «предмет» правового регулювання, уживаючи їх як синоніми або використовуючи лише термін «предмет». Прихильники цього підходу (О.Ф. Скакун, П.М. Рабінович, М.В. Цвік, М.С. Кельман,

О.Г. Мурашин та ін.) визначають предмет правового регулювання як сукупність суспільних відносин певного виду, що підлягають правовому впорядкуванню. При цьому питання про те, чим відрізняється об'єкт від предмета, або взагалі не ставиться, або вирішується шляхом їх фактичного ототожнення через поняття «сфера правового регулювання» [24].

2. Поведінковий об'єкт. У підручнику «Загальна теорія права» за загальною редакцією М.І. Козюбри під об'єктом правового регулювання розуміється «поведінка людей та їх об'єднань у суспільстві, яка через свою соціальну значущість регулюється нормами права (юридично значуща поведінка)» [37, с. 95]. На нашу думку, цей підхід дещо звужує поняття об'єкта порівняно з широким розумінням «суспільних відносин», акцентуючи увагу на зовнішньо виражених діяннях суб'єктів.

3. Принципове розмежування «об'єкта» та «предмета» правового регулювання. Наприклад, у своїх дослідженнях щодо сутності та змісту об'єкта та предмета правового регулювання С.О. Грицай розуміє об'єкт правового регулювання як стійкі, соціально значущі та свідомо-вольові суспільні відносини, що виражаються у поведінці суб'єктів, спрямованій на певний інтерес або благо, і є такими, що вже врегульовані або можуть бути піддані правовому регулюванню в межах допустимого втручання держави у суспільне життя, а предмет правового регулювання – як відображення у правових нормах змісту та механізму регулювання суспільних відносин, що є складовою частиною об'єкта правового регулювання [24, с. 104].

У теорії адміністративного права об'єктом адміністративно-правового регулювання традиційно визнаються суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації публічного управління та потребують упорядкування за допомогою владно-організаційних засобів:

- об'єктом адміністративного права є адміністративно-правові відносини, що виникають у процесі державного регулювання різних сфер суспільного життя, організації та діяльності органів публічної адміністрації,

застосування заходів адміністративного примусу та здійснення судового захисту прав суб'єктів адміністративного права (О.Ф. Андрійко) [3];

- об'єкт адміністративно-правового регулювання охоплює лише ті суспільні відносини, які фактично підпали під дію адміністративно-правових норм, а предмет є ширшим поняттям і включає відносини, що потребують галузевої правової регламентації та встановлюють виключні повноваження органів виконавчої влади (В.Я. Настюк, В.В. Бєлєвцева) [68, с. 36];

- предмет адміністративного права охоплює чотири групи суспільних відносин (публічного управління, надання адміністративних послуг, відповідальності публічної адміністрації за неправомірні дії та відповідальності приватних суб'єктів за порушення встановленого порядку), які об'єднує спільна ознака – в усіх цих відносинах органи публічної адміністрації виступають владною стороною, наділеною правом прийняття владного рішення (Н.В. Гришина) [25, с. 70].

У науковій літературі склалися різні підходи до співвідношення понять «об'єкт» і «предмет» правового регулювання – від їх повного ототожнення до принципового розмежування, а в теорії адміністративного права ці категорії наповнюються специфічним змістом, пов'язаним із публічно-управлінською природою відповідних відносин. Погоджуючись із позицією про доцільність розмежування зазначених понять, у межах цього дослідження ми виходимо з того, що об'єктом адміністративно-правового регулювання є сфера фізичної культури та спорту як частина соціальної дійсності, що охоплює організаційні, управлінські та інші публічно значущі явища й процеси, пов'язані з фізкультурно-спортивною діяльністю, а предметом адміністративно-правового регулювання є конкретні суспільні відносини, що виникають у цій сфері між суб'єктами публічного управління та іншими учасниками фізкультурно-спортивної діяльності й потребують упорядкування за допомогою норм адміністративного права.

Сфера фізичної культури та спорту як частина соціальної дійсності являє собою сукупність суспільних явищ, процесів та інституцій, що

пов'язані з організацією, забезпеченням і розвитком фізичного виховання, масового спорту, спорту вищих досягнень та професійного спорту і функціонування яких зумовлює виникнення різноманітних суспільних відносин між державою, органами публічного управління, спортивними організаціями та безпосередніми учасниками фізкультурно-спортивної діяльності.

Ключовим у розкритті сутності цієї сфери, на нашу думку, є поняття «фізична культура та спорт». У нормативно-правових актах поняття фізичної культури та спорту закріплюється у Законі України «Про фізичну культуру і спорт»: «спорт» – це «діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на виявлення та уніфіковане порівняння досягнень людей у фізичній, інтелектуальній та іншій підготовленості шляхом проведення спортивних змагань та відповідної підготовки до них» [115]; «фізична культура» – це «діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на забезпечення рухової активності людей із метою їх гармонійного, передусім фізичного, розвитку та ведення здорового способу життя. Фізична культура має такі напрями: адаптивний спорт, фізичне виховання різних груп населення, масовий спорт, фізкультурно-спортивна реабілітація» [115].

У Законі України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» визначається, що спорт – це «рід занять фізичних осіб, спрямованих на виявлення та уніфіковане порівняння шляхом проведення змагань за встановленими правилами їхніх досягнень у фізичній, інтелектуальній та іншій підготовці, набутих під час навчально-тренувального процесу» [89].

Багатогранність та змістовна неоднозначність поняття «фізична культура» і «спорт» зумовлюють існування в науковій думці різноманітних підходів до їх трактування, що ускладнює формування єдиного універсального визначення цих категорій та потребує комплексного аналізу їхнього змісту в контексті адміністративно-правового регулювання

відповідної сфери. Як підкреслює О.І. Чоклі, спорт розглядається одночасно як компонент фізичної культури, що охоплює комплекс фізичних вправ для розвитку організму, і як специфічна форма культурної діяльності, сутнісною ознакою якої є змагальна діяльність, спеціальна підготовка до неї та специфічні міжособистісні відносини, спрямовані на виявлення і порівняння досягнень людей у фізичній, інтелектуальній та інших видах підготовки [133, с. 78;134]. А «фізична культура», на думку О.І. Чоклі, – це діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на забезпечення рухової активності людей із метою їх гармонійного, передусім фізичного, розвитку та ведення здорового способу життя [133, с. 77].

Аналіз термінологічного апарату Закону України «Про фізичну культуру і спорт» дає змогу розмежувати поняття за належністю до відповідних складників цієї сфери, що додатково сприяє розкриттю сутності понять «фізична культура» та «спорт». До «фізичної культури» належать фізичне виховання різних груп населення, масовий спорт, фізкультурно-оздоровча діяльність, фізкультурно-оздоровчі заходи, фізкультурно-спортивна реабілітація, адаптивний спорт та фізична підготовка. А до «спорту» – олімпійський, не олімпійський та паралімпійський спорт, спорт вищих досягнень, професійний спорт, спортивне змагання, спортивні заходи, навчально-тренувальні збори, спортивна зброя, спортсмен та організатор спортивних змагань. Натомість такі поняття, як «суб'єкти сфери фізичної культури і спорту», «заклади фізичної культури і спорту», «послуги у сфері фізичної культури і спорту», «науково-методичне забезпечення», «меценатська діяльність» та «Єдиний календарний план», є спільними для обох складників і стосуються сфери фізичної культури та спорту загалом, підтверджуючи їхню нерозривну єдність як об'єкта правового регулювання [115].

Поняття «фізична культура» та «спорт», на нашу думку, співвідносяться між собою як ціле і частина, адже фізична культура є ширшим поняттям, що охоплює усю сукупність діяльності, спрямованої на

забезпечення рухової активності людей із метою їхнього гармонійного фізичного розвитку та ведення здорового способу життя, і включає такі напрями, як фізичне виховання, масовий спорт, адаптивний спорт та фізкультурно-спортивну реабілітацію. Спорт є самостійним, хоча і похідним від фізичної культури явищем, що характеризується змагальною спрямованістю, уніфікованим порівнянням досягнень учасників та спеціальною підготовкою до змагань. Спорт виступає одночасно і складовою частиною фізичної культури у її широкому розумінні, і відносно самостійною сферою суспільних відносин із власною інституційною структурою, що зумовлює необхідність їх комплексного розгляду як єдиного об'єкта адміністративно-правового регулювання.

Проведений аналіз нормативно-правового та доктринального розуміння понять «фізична культура» і «спорт» дає змогу констатувати відсутність єдиного підходу до їх трактування: законодавство визначає спорт через ознаки змагальності та уніфікованого порівняння досягнень, а фізичну культуру – через спрямованість на рухову активність і здоровий спосіб життя. Науковці додатково наголошують на культурно-діяльнісній природі цих явищ. Аналіз термінологічного апарату профільного закону підтверджує, що ці поняття співвідносяться як ціле і частина, а низка категорій (суб'єкти, заклади, послуги у сфері фізичної культури і спорту) є спільними для обох складників, що свідчить про їхню змістовну єдність як об'єкта адміністративно-правового регулювання.

З урахуванням викладеного пропонуємо такі авторські визначення понять «фізична культура» та «спорт»:

Фізична культура – це врегульована нормами адміністративного права діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту та публічної адміністрації, спрямована на забезпечення рухової активності різних груп населення з метою їхнього гармонійного фізичного розвитку, відновлення здоров'я та ведення здорового способу життя, що реалізується через фізичне виховання, масовий спорт, адаптивний спорт та фізкультурно-

спортивну реабілітацію і виступає організаційно-правовою основою для розвитку спорту як її похідного напрямку.

Спорт – це самостійний, але органічно пов'язаний із фізичною культурою напрям суспільно значущої діяльності, що характеризується змагальністю, спеціальною підготовкою спортсменів та уніфікованим порівнянням їхніх досягнень у фізичній, інтелектуальній та інших видах підготовленості, реалізується через діяльність відповідних суб'єктів (спортивних федерацій, закладів спорту, спортсменів, тренерів) під владно-організуючим впливом органів публічної адміністрації та потребує спеціального адміністративно-правового регулювання з огляду на свою інституційну складність і публічну значущість.

Як слушно обґрунтовує у своєму дисертаційному дослідженні С.М. Балабан, характерними ознаками сфери фізичної культури і спорту як об'єкта публічного адміністрування є: публічний характер, невід'ємний зв'язок з іншими галузями, наявність підгалузі «адміністративно-спортивне право» в галузі адміністративного права, міжгалузеве правове регулювання фізкультурно-спортивних відносин, специфічний суб'єктний склад, орієнтація на міжнародні стандарти розвитку фізкультурно-спортивного руху, багатоаспектна контрольна діяльність по відношенню до суб'єктів культурно-оздоровчої та спортивної спрямованості [9, с.26–27].

Зі свого боку додамо, що сфера фізичної культури і спорту як об'єкт правового регулювання також характеризується:

1) динамічністю та постійним розширенням нормативно-правової бази, що зумовлено необхідністю адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів та євроінтеграційних вимог (наприклад, до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» було внесено 40 правок від моменту його прийняття, якими послідовно врегульовувалися питання діяльності спортивних федерацій, запровадження державних стандартів фізкультурно-оздоровчих послуг, адаптивного спорту, професійного спорту та науково-методичного забезпечення галузі [115]);

2) поєднанням державного регулювання із саморегулюванням спортивних організацій, що виявляється у співіснуванні норм публічного права та автономних регламентних норм спортивних федерацій і міжнародних організацій (наприклад, Національний олімпійський комітет України у своїй діяльності керується законодавством України та положеннями Олімпійської хартії МОК);

3) соціальною багатофункціональністю, оскільки фізична культура та спорт одночасно виконують оздоровчу, виховну, культурну, економічну та іміджеву функції держави (наприклад, іміджева функція реалізується через участь національних збірних в Олімпійських та Паралімпійських іграх, а економічна – через розвиток спортивної індустрії, меценатства та залучення інвестицій у спортивну інфраструктуру);

4) підвищеною уразливістю до корупційних ризиків (у зв'язку з чим в Україні було прийнято Закон України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» (2015), яким встановлено заборону маніпулювання результатами офіційних спортивних змагань, визначено коло суб'єктів відповідальності (спортсменів, тренерів, суддів, посадових осіб спортивних організацій) та запроваджено механізм виявлення і розслідування відповідних правопорушень, через моніторинг ставок у системі спортивного беттингу) [89];

5) воєнно-прикладним виміром, що набув особливого значення в умовах збройної агресії РФ проти України, коли фізична підготовка та спорт розглядаються як складова частина системи фізичної готовності громадян до захисту держави (наприклад, до Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих, спортивних заходів та спортивних змагань України на 2026 р. внесено окремі розділи щодо спортивних заходів Міністерства оборони України, Державної прикордонної служби України, Національної гвардії України та Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, що свідчить про інтеграцію фізичної культури і спорту в систему забезпечення обороноздатності держави [30;94]);

б) формуванням нових форм та видів фізичної культури і спорту (наприклад, розвитком кіберспорту, адаптивного спорту, брейкінгу, воркауту, паркуру та інших видів вимагає їх правового регулювання та оперативного реагування з боку органів публічної адміністрації щодо формування відповідної інституційної та нормативної бази для їх розвитку в Україні).

Аналіз чинного законодавства у сфері фізичної культури та спорту, наукових підходів до розуміння предмета адміністративно-правового регулювання, а також практики діяльності органів публічної адміністрації у цій сфері дає змогу констатувати, що суспільні відносини, які виникають між суб'єктами фізкультурно-спортивної діяльності та органами публічної адміністрації, є складним і багатоаспектним явищем, що охоплює якісно різноманітні групи відносин. На підтвердження даної тези наведемо характеристику та відповідні приклади різних груп відносин у цій сфері з посиланням на конкретні НПА та механізми їх реалізації.

Суспільні відносини у сфері фізичної культури та спорту мають класичну структуру – суб'єкти, об'єкти та зміст. Як слушно зауважують О. Балинська, З. Дубінська та М. Шевців, «при цьому буде помилкою не включати в структуру спортивних правовідносин юридичний факт – ті конкретні умови, згідно з якими гіпотеза норми права пов'язує настання, зміну або припинення правовідносин» [10, с. 11].

Спираючись на системний аналіз статті А.Я. Палюха «Юридична конструкція спортивних правовідносин» [74], визначимо таку структуру суспільних відносин у сфері фізичної культури та спорту:

1. Суб'єкти правовідносин:

1) юридичні особи – суб'єкти публічної адміністрації (Мінмолодьспорт України, профільні відділи місцевих адміністрацій та ін.); інші юридичні особи публічного права (центри олімпійської та паралімпійської підготовки, освітні й наукові організації, спортивні арбітражні суди, міжнародні спортивні організації та ін.); юридичні особи приватного права (спортивні

клуби, дитячо-юнацькі спортивні школи, комерційні проєкти у формі акціонерних товариств та ін.);

2) фізичні особи (особи з необмеженими або обмеженими можливостями, фізичні особи з різним правовим статусом – професійні спортсмени, спортсмени-аматори, тренери та ін.);

3) держава.

2. Об'єкти суспільних відносин:

1) матеріальні блага (фізкультурно-оздоровчі та спортивні товари, спортивна інфраструктура, винагорода, призовий фонд та ін.);

2) нематеріальні блага (ділова репутація спортсмена, команди чи спортивної організації, фірмове найменування, товарні знаки та спортивна символіка, телевізійні права на спортивні заходи та ін.);

3) дії суб'єктів (спортивні послуги та їхні безпосередні результати);

4) продукти інтелектуальної діяльності (виключні права на витвори виконавчої творчості у спорті, нові технології, наукові відкриття та винаходи);

5) спортивна інформація (статистика результативності виступів спортсменів, інформація щодо професійних захворювань і травм та ін.);

6) спортивна промисловість як сукупність підприємств, що здійснюють виробництво фізкультурно-спортивної продукції.

3. Зміст суспільних правовідносин – сукупність суб'єктивних прав і юридичних обов'язків учасників, обсяг яких безпосередньо визначається конкретним видом спорту, характером діяльності та рівнем правової урегульованості, що включає як норми національного законодавства, так і міжнародні нормативні акти та «м'яке право» неурядових спортивних організацій.

Юридичні факти як підстави виникнення, зміни та припинення суспільних відносин у сфері фізичної культури і спорту поділяються на дві категорії:

1) вольові факти, що включають нормативні акти (наприклад, акти у сфері реалізації державної спортивної політики), адміністративні акти (наприклад, державна акредитація спортивних клубів і федерацій) та договори (наприклад, трудові договори між спортсменом і клубом, договори про надання спортивних послуг);

2) юридичні факти, що не залежать від волі суб'єктів (наприклад, зміна погодних умов, настання травми та ін.).

Структура суспільних відносин у сфері фізичної культури та спорту характеризується складністю та багатоаспектністю елементів, що зумовлює необхідність їх комплексного адміністративно-правового регулювання із застосуванням як владно-організаційних, так і сервісних та контрольно-наглядових інструментів публічного адміністрування. Зауважимо, що більш детально окремі аспекти структури цієї категорії відносин будуть розглянуті у наступних підрозділах дисертації у частині характеристики суб'єктного складу адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури та спорту, аналізу форм і методів адміністративно-правового регулювання цієї сфери, а також дослідження механізму реалізації державної політики у фізкультурно-спортивній галузі.

Суспільні відносини у сфері фізичної культури та спорту як предмет адміністративно-правового регулювання не є однорідними за своїм змістом, суб'єктним складом та характером правового впливу, що зумовлює необхідність їх класифікації з метою більш глибокого розуміння правової природи цих відносин, визначення меж адміністративно-правового регулювання та вироблення ефективних інструментів публічного адміністрування у досліджуваній сфері.

О. Лавренюк у статті «Види правовідносин у сфері спорту: до проблеми класифікації» обґрунтовує необхідність розмежування двох самостійних категорій:

1) спортивних відносин, які виникають безпосередньо між суб'єктами спортивної діяльності (спортсменами, тренерами, клубами, федераціями) у

процесі підготовки та участі у змаганнях і які не можуть існувати поза сферою спорту;

2) відносин у спортивній сфері як «універсальних» відносин, що можуть виникати в різних сферах суспільного життя (податкових, господарських, майнових, договірних тощо) [58].

Додатково автор наголошує на поділі обох категорій відносин на публічно-правові, які що регулюються нормами адміністративного законодавства і не можуть бути змінені або припинені домовленістю сторін, та приватноправові, до яких належать відносини власності на спортивні об'єкти, інтелектуальної власності, договірні та спадкові відносини у сфері спорту, що підлягають цивільно-правовому регулюванню [58].

Наведена класифікація є методологічно значущою для нашого дослідження, оскільки дає змогу чітко окреслити саме публічно-правовий складник суспільних відносин у сфері фізичної культури та спорту як предмет адміністративно-правового регулювання, відмежувавши її від відносин приватноправового характеру.

Ураховуючи наведену класифікацію О. Лавренюка, а також беручи до уваги специфіку адміністративно-правового регулювання сфери фізичної культури та спорту, вважаємо за доцільне запропонувати власну класифікацію публічно-правових суспільних відносин у цій сфері, виокремивши шість самостійних груп: управлінські відносини, відносини з надання адміністративних послуг, контрольно-наглядові відносини, відносини адміністративної відповідальності, відносини фінансування та матеріально-технічного забезпечення, відносини міжнародного характеру. Розкриємо більш детально їх характеристику.

Перша група – відносини між органами публічної адміністрації та суб'єктами фізкультурно-спортивної діяльності, що виникають у процесі реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту. Так, ст. 4 Закону «Про фізичну культури та спорт» закріплює такі засади безпосереднього моделювання та побудови відносин між органами публічної

адміністрації і суб'єктами фізкультурно-спортивної діяльності: «...забезпечення підтримки громадських об'єднань фізкультурно-спортивної спрямованості; ...забезпечення різноманітності, високої якості та доступності послуг у сфері фізичної культури і спорту для громадян; ...заохочення благодійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту; ...забезпечення безпеки життя та здоров'я осіб, які займаються фізичною культурою і спортом, учасників та глядачів спортивних і фізкультурно-оздоровчих заходів; ...забезпечення доступу осіб з інвалідністю до спортивних споруд; ...забезпечення умов для підтримки напрямів фізичної культури і спорту; ...забезпечення дотримання державних соціальних стандартів у сфері фізичної культури і спорту» [115]. Прикладом відносин між Міністерством молоді і спорту України та організаторами спортивних змагань щодо затвердження Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих, спортивних заходів та спортивних змагань України (Наказ №8071 від 26.12.2025), який є комплексним організаційно-плановим документом, що охоплює 37 самостійних розділів, котрі відображають увесь спектр фізкультурно-спортивної діяльності в державі – від змагань з олімпійських і неолімпійських видів спорту та підготовки національних збірних команд до міжнародних форумів (Олімпійські ігри у Мілані, Юнацькі Олімпійські ігри в Дакарі, Паралімпійські та Дефлімпійські ігри) до масових фізкультурно-оздоровчих заходів, спорту ветеранів і спорту осіб з інвалідністю [30]. Суб'єктами виконання плану виступають як державні інституції (державні центри олімпійської підготовки, школи вищої спортивної майстерності, профільні міністерства та служби: Міністерство оборони, Державна прикордонна служба, Національна гвардія тощо), так і громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості (НОК України, фізкультурно-спортивні товариства «Україна», «Динамо», «Спартак», «Колос» та ін.), що наочно демонструє публічно-приватний характер управлінських відносин у досліджуваній сфері та підтверджує необхідність їх адміністративно-правового впорядкування.

Друга група виникає у процесі надання органами публічної адміністрації управлінських послуг суб'єктам фізкультурно-спортивної діяльності. Прикладом відносин із надання управлінських послуг у сфері фізичної культури і спорту є присвоєння спортивних звань та розрядів. Відповідно до ст. 42 Закону України «Про фізичну культуру і спорт», запроваджено Єдину спортивну класифікацію України, яка «визначає порядок, умови та вимоги, необхідні для присвоєння спортсменам і тренерам спортивних звань та спортивних розрядів із видів спорту, визнаних в Україні» [115]. Механізм надання цієї послуги передбачає послідовне проходження кількох етапів: 1) виконання спортсменом нормативних вимог на офіційних змаганнях, включених до Єдиного календарного плану; 2) подання спортивною федерацією клопотання з підтвердними документами до центрального органу виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту; 3) прийняття відповідного рішення уповноваженим органом та видачу спортсмену посвідчення встановленого зразка [115]. Результатом надання зазначеної послуги є офіційне визнання спортивних досягнень особи та виникнення в неї права на отримання державних стипендій, пільг та інших форм матеріального заохочення, що надає цим відносинам комплексного характеру та підкреслює їхню публічну значущість.

Третя група – відносини, що виникають у процесі здійснення державного нагляду та контролю за дотриманням законодавства у сфері фізичної культури та спорту. Наприклад, до цієї групи належать відносини, які виникають між Національним антидопінговим центром (далі – НАДЦ) та спортсменами щодо проведення допінг-тестування під час змагань і впоząзмагальний період, правовою основою яких є Закон України «Про антидопінгову діяльність у спорті» (від 04.02.2022 № 2011-IX [78]), Міжнародна конвенція про боротьбу з допінгом у спорті (2005) [62] та Антидопінгові правила Національного антидопінгового центру (2024) [6] та інші НПА. Антидопінговий механізм передбачає складання щорічного плану тестувань, проведення допінг-контролю уповноваженими допінг-офіцерами

та подальше лабораторне дослідження проб у Національній антидопінговій лабораторії.

На основі аналізу офіційного вебсайту НАДЦ (nadc.gov.ua) можна констатувати, що центр пропонує спортсменам розгалужену систему інформаційно-правових ресурсів та послуг, яка охоплює три змістові блоки:

1) інформаційно-превентивний (заборонний список речовин, інформація про дієтичні добавки та лікарські засоби, антидопінгова освіта та правила);

2) процедурно-юрисдикційний (наслідки порушень антидопінгових правил, порядок розгляду справ, діяльність антидопінгового омбудсмена як незалежного захисника прав спортсменів, механізм терапевтичного використання заборонених речовин);

3) організаційно-контрольний (тестування, пули тестувань, система ADAMS, повернення до змагань після дискваліфікації) [69].

Наявність на офіційному ресурсі НАДЦ комплексної та структурованої інформації свідчить про достатньо високий рівень організації надання адміністративних послуг у цій сфері, що відповідає принципам прозорості та доступності публічного адміністрування. Водночас необхідність виокремлення окремого розділу щодо «антидопінгового омбудсмена» та детального роз'яснення «наслідків порушень» і «повернення до змагань» опосередковано свідчить про існування системних проблем у взаємовідносинах між спортсменами та контролюючими органами, що актуалізує питання вдосконалення адміністративно-правового механізму захисту прав спортсменів у процесі антидопінгового контролю.

Четверта група – відносини, що виникають у зв'язку із застосуванням заходів адміністративного примусу до порушників законодавства у сфері фізичної культури та спорту. Відносини щодо притягнення до відповідальності за маніпулювання результатами офіційних спортивних змагань є показовим прикладом таких відносин, оскільки охоплюють широке коло суб'єктів і реалізуються на підставі Закону України «Про запобігання

впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» [89] через поєднання державного адміністративного контролю з дисциплінарними механізмами спортивних федерацій. Ст. 17 Закону закріплює норму, відповідно до якої «умисне вчинення корупційного правопорушення, спрямоване на некоректні зміни ходу офіційного спортивного змагання чи його результату, порушення заборони розміщувати ставки на спорт, а також невиконання вимог законодавства щодо запобігання цим порушенням, тягне встановлену законом кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність винних осіб» [89]. Механізм виявлення та розслідування порушень, передбачений ст. 16 Закону, є дворівневим: органи протидії корупційним правопорушенням здійснюють систематичний контроль та у разі виявлення порушень передають матеріали компетентним дисциплінарним або правоохоронним органам, що наочно демонструє поєднання державного адміністративного контролю із внутрішньо організаційним регулюванням спортивних федерацій [14]. У межах спортивних організацій відповідні дисциплінарні провадження можуть завершуватися скасуванням результатів змагань, дискваліфікацією спортсменів та анулюванням спортивних звань, тоді як постраждалі спортсмени відповідно до ст. 18 Закону мають право вимагати скасування результатів або їх приведення у відповідність із вимогами правил чесної гри [89].

Таким чином, відносини адміністративної відповідальності за маніпулювання результатами змагань характеризуються складною дворівневою структурою, що зумовлено специфікою адміністративно-правового регулювання сфери фізичної культури та спорту, де норми публічного права органічно поєднуються з автономними нормами спортивних організацій.

П'ята група – відносини фінансування та матеріально-технічного забезпечення, що виникають у процесі розподілу державних коштів та ресурсів між суб'єктами фізкультурно-спортивної діяльності. Показовим

прикладом формування таких відносин є бюджетний процес у сфері фізичної культури та спорту. Щороку в межах проєкту Закону України про Державний бюджет Мінмолодьспорт України формує бюджетні запити та обґрунтовує обсяги видатків за відповідними програмами, що є основою для адміністративно-правових відносин між розпорядниками бюджетних коштів та їх одержувачів.

Аналіз додатків до Закону України «Про Державний бюджет України на 2026 рік» дає змогу виокремити основні видатки у сфері фізичної культури та спорту, які зосереджені переважно в межах бюджетних програм Мінмолодьспорту України із загальним обсягом фінансування 6,5 млрд грн (загальний фонд) та охоплюють такі ключові напрями: розвиток фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту – 3,9 млрд грн (найбільша стаття видатків); розвиток спорту серед осіб з інвалідністю та їх фізкультурно-спортивна реабілітація – 882 млн грн; підготовка кадрів у сфері фізичної культури та спорту закладами фахової передвищої та вищої освіти – 480 млн грн; фінансова підтримка громадських об'єднань фізкультурно-спортивного спрямування – 147 млн грн; здійснення заходів державної молодіжної політики – 177 млн грн; розвиток спортивної медицини – 46 млн грн; наукова і науково-технічна діяльність у сфері розвитку фізичної культури та спорту – 13 млн грн, що свідчить про комплексний характер державного фінансування цієї сфери та підтверджує публічну значущість відносин фінансового забезпечення фізкультурно-спортивної діяльності як самостійної групи суспільних відносин, що є предметом адміністративно-правового регулювання.

Шоста група – відносини міжнародного характеру, які виникають у зв'язку з участю України у міжнародному спортивному русі та виконанням зобов'язань перед міжнародними спортивними організаціями. Відносини у сфері забезпечення участі національних збірних команд в Олімпійських іграх є одним із найбільш показових прикладів суспільних відносин міжнародного характеру у сфері фізичної культури та спорту, адже механізм цих відносин є

багаторівневим і реалізується через систему взаємодії між кількома суб'єктами – державою Україна, Мінмолодьспорту України та МОК. Рівнями реалізації цього виду відносин є:

1) формування складу національних збірних команд для участі в Олімпійських іграх на підставі результатів відбіркових змагань, затверджених відповідними міжнародними федераціями з видів спорту, після чого відповідні федерації подають кандидатури спортсменів до НОК України для їх офіційної акредитації та заявки до МОК;

2) фінансове забезпечення підготовки та участі національних збірних команд в Олімпійських іграх – здійснюється за рахунок коштів державного бюджету в межах відповідних бюджетних програм Мінмолодьспорту України (наприклад, програми «Розвиток фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту», на яку в 2026 р. передбачено близько 3,9 млрд грн [30]);

3) підготовка спортсменів – здійснюється на базі державних центрів олімпійської підготовки – спеціалізованих державних установ, що перебувають у сфері управління Мінмолодьспорту України і забезпечують належні умови для тренувального процесу відповідно до міжнародних стандартів;

4) у разі виявлення порушень антидопінгових правил або інших вимог Олімпійської хартії МОК має право відсторонити спортсмена або навіть уся національну збірну від участі в Олімпійських іграх, що породжує складні адміністративно-правові відносини між НОК України, Мінмолодьспортом та уповноваженими органами щодо усунення відповідних порушень і поновлення права на участь у змаганнях [6].

Слід зауважити, що особливої актуальності ці відносини набули в умовах збройної агресії РФ проти України, коли питання участі українських спортсменів в Олімпійських іграх набуло виразного публічно-правового та міжнародно-правового виміру, що потребувало активної взаємодії між Мінмолодьспортом України, НОК України, МОК та іншими державними

органами щодо вироблення спільної позиції стосовно умов допуску спортсменів із держав-агресорів до міжнародних змагань. Так, ВРУ у 2025 р. прийняла Постанову «Про Звернення Верховної Ради України до міжнародних спортивних організацій щодо недопущення російських і білоруських спортсменів до міжнародних змагань» № 4314-IX від 20.03.2025, у якій, констатує факт знищення внаслідок повномасштабної збройної агресії РФ 525 спортивних об'єктів та загибелі 565 українських спортсменів і тренерів, засудила рішення МОК та МПК про допуск російських і білоруських спортсменів до міжнародних змагань у нейтральному статусі як таке, що суперечить принципам Олімпійської хартії та підриває гуманістичні ідеї світового олімпійського руху [107]. У Постанові ВРУ звертається до глав держав, парламентів та урядів демократичних країн світу, МОК, МПК та міжнародних спортивних федерацій із закликом запровадити повну заборону участі спортсменів із держав-агресорів у міжнародних спортивних змаганнях до повного припинення збройної агресії проти України та відновлення її територіальної цілісності, а також виключити зі складу міжнародних спортивних організацій російські федерації, які включили до свого складу регіональні спортивні структури з тимчасово окупованих територій України, що є грубим порушенням міжнародного права та резолюцій Генеральної Асамблеї ООН щодо територіальної цілісності України [107]. Що на думку, А.О. Гавловської, Х.В. Шперун та О.А. Івахненко є проявом правової стратегії спортивної дипломатії в Україні [21].

Суспільні відносини у сфері фізичної культури та спорту як предмет адміністративно-правового регулювання являють собою складний та багатоаспектний комплекс публічно-правових відносин, що виникають між органами публічної адміністрації та різноманітними суб'єктами фізкультурно-спортивної діяльності у процесі реалізації державної політики, надання адміністративних послуг, здійснення контрольно-наглядової діяльності, застосування заходів адміністративного примусу, фінансового забезпечення галузі та виконання міжнародних зобов'язань у сфері спорту.

Цей вид відносин характеризується специфічним суб'єктним складом, поєднанням державного регулювання із саморегулюванням спортивних організацій, динамічністю нормативно-правової бази та виразним публічним інтересом, що зумовлює необхідність їх особливого адміністративно-правового впорядкування та визначає подальший напрям дисертаційного дослідження.

1.2. Нормативно-правове забезпечення адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту в Україні

Ефективне функціонування будь-якого механізму публічного адміністрування залежить від наявності належного нормативно-правового підґрунтя, яке характеризується системністю, ієрархічною узгодженістю та внутрішньою логікою правового регулювання. Сфера фізичної культури і спорту в цьому аспекті не є винятком, оскільки охоплює широкий спектр суспільних відносин, що виникають у процесі реалізації конституційного права особи на заняття фізичною культурою і спортом, організації та проведення спортивних заходів, забезпечення функціонування спортивних інституцій, здійснення антидопінгового контролю, фінансування спортивної діяльності, а також реалізації державної політики у відповідній сфері. Зауважені аспекти зумовлюють необхідність формування узгодженої системи нормативно-правового забезпечення як неодмінної умови ефективної реалізації відповідної державної політики.

Як підкреслює О.А. Моргунов, «державна політика у сфері фізичної культури і спорту в контексті переходу від парадигми управління людьми та владного розпорядництва до концепції обслуговування громадянського суспільства спрямована на забезпечення прав, свобод та інтересів людини і громадянина на основі побудови партнерських відносин між владою та суспільством, що, своєю чергою, дає змогу вести мову про функціонування публічної адміністрації у вказаних сферах в аспекті розвитку» [67, с. 174]. На

думку В.М. Огаренко та К.В. Печеник, в умовах дії воєнного стану така політика повинна забезпечувати підготовку «для подальшої мобілізації та можливостей захисту країни під час вторгнення, а також реабілітацію військових та цивільних, постраждалих унаслідок проведення бойових дій. Сучасна політика має бути спрямована на популяризацію військово-спортивної підготовки, адже вона має допомагати покращити фізичну форму та навчити необхідним навичкам для виконання завдань у надзвичайних умовах» [71, с. 112].

Зауважимо, що державна політика у сфері фізичної культури та спорту ґрунтується на таких ключових засадах:

- фізична культура та спорт розглядаються як пріоритетний гуманітарний напрям, що відіграє визначальну роль у всебічному розвитку особистості, зміцненні здоров'я населення та формуванні позитивного міжнародного іміджу держав;
- нормативне регулювання у досліджуваній сфері ґрунтується на гуманістичних цінностях, принципах справедливості та гендерної рівності, що передбачає гарантування рівних прав і можливостей для участі у спортивному житті всіх категорій населення, включаючи осіб з інвалідністю;
- держава бере на себе зобов'язання щодо забезпечення безперервності, різноманітності та загальної доступності послуг у сфері фізичної культури та спорту як необхідних умов реалізації відповідних конституційних прав громадян [33, с. 215].

Суспільні відносини у сфері фізичної культури і спорту охоплюють настільки широкий спектр явищ, що їх регулювання неминуче зачіпає конституційне, адміністративне, трудове, фінансове, цивільне, господарське та міжнародне право. У зв'язку із цим нормативно-правове забезпечення сфери фізичної культури і спорту вирізняється високим рівнем міжгалузевої взаємодії та значною кількістю нормативних актів різної юридичної сили, що формують цілісну систему правового впливу на відповідні суспільні відносини. Як слушно зауважують О. Балинська, З. Дубінська та М. Шевців,

напрямами регулювання у цій сфері є «засади державного управління фізичною культурою і спортом; правове регулювання професійного спорту; правове регулювання сфери студентського спорту; правове регулювання дитячо-юнацького спорту; правове забезпечення суспільних фізкультурно-спортивних об'єднань; правовий статус спортсменів, тренерів та інших учасників спортивної діяльності; правові аспекти організації та проведення спортивних змагань; регулювання податкових відносин у сфері спорту; право інтелектуальної власності у сфері спортивної діяльності» [80, с. 11].

Нормативно-правове забезпечення діяльності суб'єктів адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту не є статичним – воно еволюціонує разом із розвитком самої галузі, що підтверджує С.В. Ліщук, який у своїх працях обґрунтовує, що «розвиток державного регулювання фізичної культури і спорту відбувається шляхом модернізації законодавчої бази в галузі фізичної культури і спорту» [60, с. 9]. Наприклад, О. Сотула та Х. Шперун відзначають, що розвиток кіберспорту як самостійної сфери суспільних відносин виявив невідповідність наявного правового інструментарію реаліям цифрової індустрії та актуалізував потребу у формуванні комплексного механізму його державно-правового регулювання [121, с. 9].

Сукупність усіх НПА, які регулюють відносини у сфері фізичної культури та спорту, утворює самостійний масив законодавства зі своєю внутрішньою структурою та логікою. У цьому контексті слушною видається позиція Я.І. Кулика, який зазначає, що «у зв'язку із чим цілком доречно оперувати терміном «фізкультурно-спортивне законодавство»...яке охоплює низку нормативних актів, котрі регулюють відповідне коло суспільних відносин» [57, с. 59].

Нормативно-правове забезпечення адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту являє собою структуровану систему законодавства, що охоплює чотири рівні:

конституційний, законодавчий, підзаконний та міжнародно-правовий¹, кожен з яких виконує самостійну регулятивну функцію та перебуває у відносинах субординації з іншими рівнями, що забезпечує спрямованість системи на досягнення єдиної мети у сфері адміністративно-правового регулювання – реалізацію публічного інтересу у сфері фізичної культури та спорту.

Підкреслимо, що основою будови всього адміністративно-правового інструментарію правового регулювання сфери фізичної культури і спорту виступає Конституція України, норми якої виконують подвійну функцію: закріплюють суб'єктивні права громадян, реалізація яких безпосередньо пов'язана зі спортивною діяльністю, та встановлюють відповідні обов'язки держави щодо забезпечення умов для реалізації цих прав. Як слушно зауважує А.Я. Палюх, «забезпечення конституційно-правових засад сфери фізичної культури і спорту в Україні є одним зі стратегічних напрямів державної політики України й полягає у створенні сприятливих умов для всіх учасників фізкультурно-спортивних відносин, які беруть участь у програмах розвитку професійного та інших видів спорту, забезпечення здорового способу життя людини й нації, поєднання централізації та децентралізації (територіальності) системи управління даною сферою, а також удосконалені її нормативно-правової основи» [73, с. 3].

Ст. 49 Конституції України закріплює норму, відповідно до якої «держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту, забезпечує санітарно-епідемічне благополуччя» [56]. Слід зауважити, що дана норма є не просто декларацією про наміри – вона формує юридичний обов'язок держави в особі її органів здійснювати активну діяльність, спрямовану на створення належних умов для розвитку фізичної культури та спорту, слугує конституційним підґрунтям для всієї системи адміністративно-правового

¹Міжнародно-правовий рівень нормативно-правового забезпечення адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту детально досліджено нами у пункті 3.1 даного дисертаційного дослідження.

регулювання у досліджуваній сфері та визначає публічний інтерес як системоутворюючий чинник відповідної державної політики. Положення ст. 49 Конституції України в частині права кожного на охорону здоров'я закріплює тезу, що фізична культура та спорт є одним із найбільш дієвих інструментів зміцнення здоров'я населення шляхом розвитку масового спорту, забезпечення доступності спортивної інфраструктури та контролю за дотриманням вимог безпеки під час спортивних заходів [56].

Також серед конституційних норм, що формують правову основу адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту, особливого значення набувають такі положення:

- ст. 45 Конституції України закріплює право кожного на відпочинок, що в контексті досліджуваної сфери зобов'язує державу створювати організаційні та правові умови для розвитку масового аматорського спорту, розбудови спортивної інфраструктури та забезпечення доступності відповідних послуг для населення [56];

- ст. 36 Конституції України гарантує свободу об'єднання громадян у громадські організації, що визначає межі адміністративно-правового регулювання діяльності спортивних клубів, федерацій та асоціацій і забороняє державі невинновано втручатися в їхню внутрішню діяльність чи встановлювати надмірні адміністративні бар'єри для їх створення та функціонування [56];

- ст. 24 Конституції України закріплює принцип рівності громадян, який у досліджуваній сфері трансформується в обов'язок органів публічної влади забезпечити рівний доступ до занять фізичною культурою та спортом незалежно від статі, віку, соціального стану та наявності інвалідності, у тому числі шляхом підтримки паралімпійського руху та адаптивного спорту [56];

- ст. 53 Конституції України гарантує право на освіту, невід'ємним складником якої є фізичне виховання, що зумовлює обов'язок держави забезпечити належний рівень фізичного виховання у закладах освіти всіх рівнів як елемент реалізації відповідного конституційного права [56].

Таким чином, конституційний рівень нормативно-правового забезпечення адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту характеризується комплексністю та системністю. Конституція України формує пряму нормативну основу державної діяльності у досліджуваній сфері через ст. 49 та визначає широкий спектр суміжних конституційних прав, реалізація яких безпосередньо пов'язана зі спортивною діяльністю та визначає зміст і межі відповідного адміністративно-правового регулювання. Конституційні норми при цьому виступають правовою основою та ціннісним орієнтиром для всієї системи нормативно-правового забезпечення досліджуваної сфери, задаючи вектор її розвитку та вдосконалення. Проте конституційні норми мають засадничий, декларативний характер, тому їх практична реалізація вимагає деталізації на рівні спеціальних законів, які б конкретизували зміст державних зобов'язань у досліджуваній сфері, визначали коло уповноважених суб'єктів публічного адміністрування, установлювали механізми реалізації відповідних прав громадян та закріплювали юридичні гарантії їх дотримання тощо.

Законодавчий рівень нормативно-правового забезпечення адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту становить сукупність законодавчих актів, які визначають правові засади функціонування відповідної сфери, закріплюють основні напрями державної політики та встановлюють базові механізми правового впливу на суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення фізкультурно-спортивної діяльності. Саме на законодавчому рівні відбуваються розвиток і конкретизація конституційних положень щодо забезпечення права громадян на заняття фізичною культурою та спортом, а також формуються правові передумови для подальшої деталізації регулятивних механізмів у підзаконних нормативно-правових актах. Законодавчий рівень вирізняється комплексністю, оскільки спортивні відносини зачіпають організаційні, соціальні, економічні, освітні, медичні та міжнародно-правові аспекти, тому одним галузевим законом тут не обійтися. У зв'язку із цим законодавчий

масив у сфері фізичної культури та спорту представлений спеціальними галузевими законами, спрямованими на безпосереднє регулювання фізкультурно-спортивних відносин (наприклад, Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24.12.1993 № 3808-XII [115], Закон України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» від 03.11.2015 № 743-VIII [89]), та нормативно-правовими актами суміжного характеру, положення яких поширюються на окремі інститути, суб'єктів та напрями функціонування відповідної сфери (наприклад, Закон України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 № 4572-VI [83], Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [80], Бюджетний кодекс України [16] та ін.). Такий підхід забезпечує системність правового регулювання та створює належні умови для реалізації завдань публічного адміністрування у сфері фізичної культури та спорту.

Центральне місце у системі законодавчого регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту займає Закон України «Про фізичну культуру і спорт», який є базовим нормативно-правовим актом у досліджуваній сфері та «визначає загальні правові, організаційні, соціальні та економічні основи діяльності у сфері фізичної культури і спорту та регулює суспільні відносини у створенні умов для розвитку фізичної культури і спорту» [115]. Структурно закон складається з розділів, які послідовно регулюють загальні засади державної політики у досліджуваній сфері та визначення її основних понять, систему суб'єктів фізкультурно-спортивної діяльності та їхній правовий статус, засади організації та проведення фізкультурно-спортивних заходів, питання фінансування та матеріально-технічного забезпечення фізичної культури і спорту; соціальний захист працівників галузі та спортсменів [115]. Як слушно зауважують В.К. Колпаков, Г.В. Самойленко та С.А. Франковська, «чинна модель, закріплена Законом України «Про фізичну культуру і спорт», задає загальний обов'язок створення умов реалізації прав у спорті та легітимує використання

підзаконних інструментів, через які право набуває «адміністративної форми...» [49, с. 117].

Аналіз Закону дає змогу стверджувати, що він є системоутворюючим нормативно-правовим актом, який має зв'язки з майже п'ятьмастами НПА та визначає понад сто термінів у сфері фізичної культури і спорту. Проте, незважаючи на його базовий характер, сорок редакцій Закону за період чинності свідчать про нестабільність правового регулювання у досліджуваній сфері, фрагментарність та ситуативність законодавчих змін, які вносилися без належного системного концептуального оновлення нормативного змісту, що, своєю чергою, негативно позначається на ефективності правозастосування та знижує рівень правової визначеності для суб'єктів фізкультурно-спортивної діяльності. У межах даного дослідження нами виявлено низку проблемних аспектів Закону, що, на нашу думку, суттєво знижують ефективність адміністративно-правового регулювання відносин у досліджуваній сфері та негативно позначаються на практиці його застосування. Загалом до таких аспектів належать: декларативність норм та відсутність дієвих механізмів їх реалізації, порушення принципу автономії спорту, термінологічні прогалини та неточності, прямі колізії із загальним адміністративним законодавством, декларативність та відсутність прямих механізмів реалізації прав, фрагментованість правового регулювання системи органів управління та їх взаємодії, надмірна залежність від бюджетного регулювання, відсутність закріплення правового статусу учасників спортивного руху, неналежний рівень регулювання сфери професійного спорту, відсутність чіткої системи вирішення спортивних спорів, жорстка прив'язка до міжнародного допінг-регулювання без деталізації національних процедур та ін. Наприклад, у своєму дисертаційному дослідженні С.М. Балабан зауважує, що «незважаючи на заявлений у статті 1 перелік основних термінів, не всі з них знайшли місце у законі, а визначення деяких ...взагалі передбачено в інших статтях. Так, попри неодноразове згадування, у законні не має визначень таких важливих термінів, як «спортивний

трансфер», «спортивний агент», «спортивний глядач», «об'єкти спорту», «сурдлімпійські ігри», «студентський спорт», «спорт ветеранів», «дефлімпійський спорт», «навчально-тренувальний процес» тощо» [9, с. 80–81].

Окремим важливим проблемним аспектом у сфері захисту прав людини є невизначеність у Законі адміністративно-правового статусу учасників спортивного руху, що свідчить про збереження переважно інституційно-організаційного підходу до правового регулювання досліджуваної сфери та вказує на необхідність переорієнтації адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту з управлінсько-організаційної парадигми на людиноцентричну концепцію, в основі якої лежить пріоритет прав, свобод та законних інтересів конкретної особи як ключового суб'єкта спортивних правовідносин. На нашу думку, це зумовлено тим, що Закон не містить чіткого переліку прав та обов'язків спортсменів, тренерів, спортивних агентів та суддів. Сьогодні пільги і гарантії соціального захисту професійних спортсменів та інших учасників фізкультурно-оздоровчої діяльності значною мірою винесені за межі правового регулювання. Так, аналіз положень Закону дає змогу констатувати, що, незважаючи на його системоутворюючий характер, він виконує роль координаційного НПА правового регулювання статусу спортсмена, а не вичерпного джерела його захисту, оскільки ключові аспекти відповідного регулювання (трудові відносини у професійному спорті, реалізація соціально-економічних гарантій, здійснення антидопінгового контролю, вирішення спортивних спорів у третейському порядку та захист від насильства у дитячому спорті) залишаються винесеними за межі його предмету та врегульовуються підзаконними нормативно-правовими актами, спеціальним галузевим законодавством і міжнародно-правовими актами, що зумовлює фрагментований та внутрішньо не узгоджений характер адміністративно-правового захисту прав суб'єктів спортивної діяльності. Нині Законом для професійних спортсменів (спортсменів-професіоналів)

установлено дуже обмежений та лаконічний перелік прав, який здебільшого носить відсилючий характер: право на укладення контракту, право на отримання доходу від спортивної діяльності, право на загальнотрудові гарантії, право на регулювання діяльності за міжнародними стандартами, право на вирішення спорів у спеціалізованому суді, право на безпечні умови праці та змагання [115].

Із метою подолання фрагментованості та внутрішньої неузгодженості адміністративно-правового захисту прав професійних спортсменів, переорієнтацію правового регулювання з управлінсько-організаційної парадигми на людиноцентричну концепцію та приведення вітчизняного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів у досліджуваній сфері пропонуємо внести такі зміни до Закону України «Про фізичну культуру і спорт»:

Стаття «Права професійних спортсменів»

«1. Професійний спортсмен має право на:

- укладення контракту про спортивну діяльність із чітким визначенням його істотних умов: строку дії, розміру винагороди, порядку її виплати, підстав дострокового розірвання та відповідальності сторін;*
- отримання справедливої та своєчасної грошової винагороди за участь у спортивних змаганнях і тренувальному процесі, що не може бути нижчою за мінімальний рівень, установлений Кабінетом Міністрів України;*
- соціальне страхування на випадок травми, професійного захворювання або тимчасової непрацездатності, отриманих у зв'язку зі здійсненням спортивної діяльності;*
- пенсійне забезпечення з урахуванням специфіки та строку професійної спортивної кар'єри;*
- медичне забезпечення та реабілітацію за рахунок коштів спортивної організації, з якою укладено контракт, у разі отримання спортивної травми;*

- *безпечні умови праці та проведення тренувального процесу і змагань відповідно до встановлених санітарних, технічних та організаційних вимог;*
- *захист від будь-яких форм насильства, дискримінації, сексуальних домагань та психологічного тиску з боку тренерів, керівників спортивних організацій та інших учасників спортивних відносин;*
- *вільний вибір спортивного агента та укладення агентського договору на представництво своїх інтересів у відносинах зі спортивними організаціями;*
- *вирішення спортивних спорів у постійно діючому спортивному третейському суді або в порядку адміністративного чи цивільного судочинства за власним вибором;*
- *участь у формуванні правил спортивних змагань та регламентів через представництво у керівних органах відповідних спортивних федерацій;*
- *захист персональних даних та інформації про стан здоров'я, що збирається в процесі антидопінгового контролю та медичного супроводу;*
- *отримання повної та достовірної інформації щодо умов антидопінгового контролю, переліку заборонених речовин та методів, а також правових наслідків порушення антидопінгових правил;*
- *збереження місця роботи або навчання на період підготовки та участі у спортивних змаганнях всеукраїнського та міжнародного рівнів.*

2. Професійний спортсмен, який завершив активну спортивну кар'єру, має право на:

- *пріоритетне право на працевлаштування у сфері фізичної культури та спорту;*
- *одноразову грошову допомогу, розмір та порядок виплати якої визначається Кабінетом Міністрів України;*
- *пільгові умови здобуття освіти та підвищення кваліфікації за спортивним або суміжним фахом;*

- психологічну та соціальну підтримку в процесі адаптації до умов після завершення спортивної кар'єри.

3. Права професійних спортсменів, визначені цією статтею, є мінімальним стандартом їх правового захисту та не можуть бути обмежені умовами контракту, статутними документами спортивних організацій або регламентами спортивних федерацій.

4. Держава гарантує дотримання прав професійних спортсменів шляхом здійснення державного нагляду та контролю у досліджуваній сфері через уповноважені органи публічної влади відповідно до закону».

Зважаючи на зазначені системні недоліки Закону України «Про фізичну культуру і спорт», Міністерством молоді та спорту України було розроблено проєкт Закону України «Про спорт» (реєстр. № 15169 від 13.04.2026) [116], покликаний концептуально оновити систему адміністративно-правового регулювання правовідносини у сфері спорту. Як зауважено в Пояснювальній записці до законопроєкту, у разі його ухвалення адміністративно-правове регулювання галузі дасть змогу здійснити перехід від моделі жорсткого державного диктату до європейської моделі децентралізації, автономії і партнерства, «забезпечення рівного доступу до занять спортом для всіх категорій населення, утвердження принципів чесної конкуренції, дотримання етичних норм і стандартів доброчесності, протидію застосуванню допінгу, а також сприяння розвитку самоврядних, демократичних та відповідальних спортивних організацій» [77].

Особливо важливим у цьому контексті видається аналіз ключових новацій законопроєкту, які безпосередньо трансформують предмет адміністративного права у цій площині.

Серед позитивних надбань проєкту можна виділити:

1) демонтаж адміністративно-командної парадигми, оскільки законопроєкт концептуально відходить від державоцентричної моделі управління спортом та запроваджує модель публічного врядування,

засновану на принципах субсидіарності та партнерської взаємодії держави з інститутами громадянського суспільства;

2) легалізацію принципу автономії спорту (уперше в українському публічному праві на рівні закону закріплюється концепція автономії спортивних організацій у поєднанні з імперативними вимогами належного врядування як обов'язковою умовою отримання публічного фінансування);

3) запровадження клуб центричної моделі організації спорту, за якої спортивний клуб набуває статусу базового організаційного осередку системи спорту, а статус професійних спортивних ліг нарешті отримує належне нормативне врегулювання відповідно до найкращих європейських практик;

4) тотальну цифровізацію адміністративних процедур через систему «Цифровий спорт», що перетворює адміністративні процедури у сфері спорту на прозорий електронний алгоритм, котрий мінімізує суб'єктивний адміністративний розсуд та ліквідує корупційні ризики;

5) інституціоналізацію спортивного арбітражу шляхом законодавчого закріплення статусу постійно діючого спортивного третейського суду відповідно до стандартів Ради Європи;

6) реформування системи публічного фінансування в межах переходу від прямого утримання спортивних установ до грантової конкурсної підтримки із запровадженням державного нагляду за ринком спортивних послуг, що забезпечує ефективне використання публічних коштів та підвищує підзвітність спортивних організацій;

7) децентралізацію управлінських повноважень, за якої територіальні громади набувають статусу самодостатніх суб'єктів формування локальної спортивної політики, тоді як держава зосереджується виключно на функціях стратегічного регулювання та контролю.

Зауважимо, що попри беззаперечні концептуальні переваги законопроекту, комплексний науково-правовий його аналіз дає змогу виявити низку суттєвих недоліків та управлінських ризиків, які можуть істотно знизити ефективність його практичної реалізації та потребують

невідкладного юридико-технічного доопрацювання: дозвільний характер реєстрації у системі «Цифровий спорт», відсутність чітких механізмів реалізації на місцевому рівні, ризик ліквідації діючої інфраструктури, прихований вплив на конституційні свободу об'єднання, відсутність перехідних механізмів трансформації, вибіркового характеру модернізації, за якої окремі нормативні конструкції потребують юридико-технічного доопрацювання з метою досягнення оптимального балансу між забезпеченням автономії спортивного руху та ефективною реалізацією державної спортивної політики. Всеукраїнська асоціація органів місцевого самоврядування «Асоціація об'єднаних територіальних громад» висловила жорсткі застереження щодо ліквідації діючих центрів фізичного здоров'я та шкіл вищої спортивної майстерності, оскільки законопроект не містить чітких і зрозумілих механізмів його реалізації на місцях та не дає можливості здійснити оцінку впливу на показники місцевих бюджетів, фактично перекладаючи тягар фінансування на муніципалітети без відповідних субвенцій [112].

На нашу думку, напрямами подолання виявлених недоліків законопроекту є:

- 1) розроблення підзаконних НПА Кабінетом Міністрів України з передбаченням тривалих перехідних періодів (до 2–3 років) для переформатування комунальних спортивних закладів;
- 2) закріплення в Бюджетному кодексі України цільових трансфертів для місцевих громад на етапі трансформації;
- 3) юридико-технічне доопрацювання положень щодо системи «Цифровий спорт» із метою усунення її дозвільного характеру та приведення у відповідність до конституційних гарантій;
- 4) забезпечення гармонійного балансу між імперативними вимогами щодо прозорості та реальною фінансовою спроможністю територіальних громад як обов'язкової передумови ефективного реалізації реформи.

Підзаконний рівень нормативно-правового забезпечення у сфері фізичної культури та спорту представлений постановами Кабінету Міністрів України, указами Президента України та нормативними актами центральних органів виконавчої влади, які спрямовані на розвиток і конкретизацію законодавчих положень. Відповідні підзаконні НПА визначають організаційно-правові механізми реалізації державної політики, регламентують порядок виконання державних і цільових програм, а також установлюють процедурні засади функціонування та розвитку сфери фізичної культури і спорту. Результати аналізу баз нормативних актів (наприклад, офіційної бази даних законодавства або законопроектів на вебпорталі ВРУ [38], Єдиного державного реєстру НПА [29]) дають змогу визначити, що серед останніх тенденцій нормотворення у сфері фізичної культури і спорту на підзаконному рівні стали такі ключові напрями, як реформування та діджиталізація, соціальна підтримка і ветеранський спорт, стимулювання та нагородження, кадрове й інфраструктурне регулювання. Прикладами таких підзаконних НПА є: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.11.2020 № 1089. «Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року» [105], Постанова Кабінету Міністрів України від 05.11.2008 № 993 «Про затвердження Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу» [95], Наказ Міністерства молоді та спорту України від 13 січня 2014 р. № 45 «Про затвердження Порядку проведення атестації тренерів (тренерів-викладачів)» [101] та ін.

На нашу думку, серед ключових актів цього рівня особливе місце посідають:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 04.11.2020 № 1089, якою затверджено Стратегію розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 р., яка визначає, що стратегічними цілями державної політики у сфері фізичної культури та спорту є створення умов для реалізації спортивного потенціалу обдарованих атлетів, забезпечення рівного доступу всіх категорій населення до занять спортом, розбудова спортивної інфраструктури,

підтримка участі українських спортсменів у міжнародному змагальному русі та підвищення міжнародного авторитету держави, вдосконалення механізмів державного управління галуззю, а також популяризація здорового способу життя та організація змістовного дозвілля громадян [105].

2. Щорічні накази Міністерства молоді та спорту України про затвердження єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів. Наприклад, Наказ Міністерства молоді та спорту України від 26.12.2025 № 8071 «Про затвердження Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих, спортивних заходів та спортивних змагань України на 2026 рік» [30], який закріплює, що Єдиний календарний план фізкультурно-оздоровчих, спортивних заходів та спортивних змагань України на 2026 р. формується із сукупності взаємопов'язаних тематичних блоків, що охоплюють:

- календарні плани з олімпійських та неолімпійських видів спорту;
- плани заключного етапу підготовки та забезпечення участі національних збірних команд у міжнародних змаганнях найвищого рівня (зимових Олімпійських іграх у Мілані та Кортіна-д'Ампеццо, юнацьких Олімпійських іграх у Дакарі, Паралімпійських і Дефлімпійських іграх);
- плани спортивних заходів державних центрів олімпійської підготовки та шкіл вищої спортивної майстерності;
- плани масового спорту, спорту ветеранів, спорту осіб з інвалідністю та фізкультурно-спортивної реабілітації;
- плани всеукраїнських громадських фізкультурно-спортивних товариств, студентських і учнівських спортивних організацій, Національного олімпійського комітету України, Національного комітету спорту інвалідів України та спортивних підрозділів силових структур (Міністерства оборони України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України та інших спеціальних служб) [30].

У своєму монографічному дослідженні М.А. Слободянюк підкреслює, що в системі підзаконних НПА у їх співвідношенні із Законом України «Про

фізичну культуру і спорт» «мають місце численні випадки: а) відтворення підзаконними актами змісту Закону без забезпечення будь-якої деталізації правових приписів, що призводить лише до беззмістовного накопичення нормативного матеріалу і, як наслідок, ускладнення правозастосування; б) неприйняття необхідних підзаконних актів у сфері фізичної культури та спорту...» [119, с. 167]. Зі свого боку додамо, що крім беззмістовного дублювання законів без належної деталізації та дефіциту необхідного підзаконного супроводу адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту можна виокремити такі ключові виклики у цій площині:

1. Окремі підзаконні НПА досить часто розробляються без належної координації між відповідними суб'єктами формування державної політики, що разом із конкуренцією компетенцій між різними ланками адміністрації створює правову невизначеність і гальмує розвиток галузі. Наприклад, Закон України «Про фізичну культуру і спорт» визначає, що «спортивна медицина є складовою частиною системи охорони здоров'я у сфері фізичної культури і спорту та визначає стан здоров'я, фізичний розвиток і функціональний стан організму осіб, які займаються фізичною культурою і спортом, у тому числі шляхом ... здійснення профілактики, діагностики, лікування захворювань та ушкоджень, пов'язаних із заняттям фізичною культурою і спортом» (ст.51 Закону [115]). З іншого боку, Закон «Про антидопінгову діяльність у спорті» наділяє НАДЦ та його Комітет із терапевтичного використання виключним правом видавати дозволи на вживання заборонених речовин із медичною метою («видає дозволи на терапевтичне використання заборонених речовин та методів відповідно до Міжнародного стандарту з терапевтичного використання», п.4 ч.7 ст. 4 Закону [78]). На основі таких нормативно-правових підходів брак координації між системою спортивної медицини та НАДЦ призводить до того, що лікар спортивної медицини за інструкціями МОЗ може призначити атлету препарат для лікування, який із погляду правил НАДЦ вимагає складної процедури оформлення TUE

(терапевтичного винятку), що піддає спортсмена ризику дискваліфікації через звичайну неузгодженість НПА двох суб'єктів у сфері спортивних відносин.

2. Кількісне домінування підзаконних НПА над актами законодавчого рівня є особливістю сучасної системи нормативно-правового регулювання, водночас відсутність належної систематизації таких актів, їх фрагментарність, а також неоднорідність юридико-технічної якості істотно ускладнюють процеси правозастосування та управлінської діяльності. За таких умов нормативні приписи можуть тлумачитися неоднозначно, що зумовлює різні підходи до їх застосування та підвищує ризик зловживань на місцевому рівні. Наприклад, Єдиний календарний план фізкультурно-оздоровчих, спортивних заходів та спортивних змагань України включає у себе загальний календарний план, план центрів олімпійської підготовки, плани фізкультурно-спортивних товариства та громадських організацій, планспортивних заходів для осіб з інвалідністю, що складається з понад 30 самостійних тематичних блоків різних суб'єктів (від державних центрів олімпійської підготовки до громадських фізкультурно-спортивних товариств), кожний з яких затверджується окремим наказом Мінмолодьспорту без єдиної уніфікованої методологічної основи [30].

3. Однією з ключових проблем підзаконного нормативно-правового регулювання залишається забезпечення його відповідності положенням законів та належної конкретизації норм вищої юридичної сили, що негативно впливає на єдність правозастосовної практики та знижує ефективність реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту. Наприклад, Закон України «Про антидопінгову діяльність у спорті» від 26.01.2022 № 2011-IX [78] містить низку недоліків (бланкетність матеріально-правових норм, делегування виключних повноважень підзаконним структурам без належного парламентського контролю, організаційна складність управління, нечіткість правових наслідків та фінансових санкцій, ін.), які потребують уточнення на рівні підзаконних

НПА та повинні містити узгоджені між собою і з вимогами Всесвітнього антидопінгового кодексу ВАДА.

У цьому разі показовим є приклад НАДЦ, який, маючи статус державної установи, а не центрального органу виконавчої влади, видає внутрішні документи та інструкції, що фактично уточнюють процедури проведення допінг-контролю, порядок відбору проб, права та обов'язки спортсменів під час тестування. Як зауважують Х. Шперун та О. Івахненко, «документи НАДЦ утворюють внутрішню нормативну систему, яка виступає локальним рівнем правового регулювання суб'єктів владних повноважень, визначаючи процесуальні аспекти антидопінгової діяльності центру, внутрішню організаційну структуру, галузеві політики та взаємодію центру зі спортивними федераціями» [138]. Однак, на нашу думку, такі документи не мають статусу НПА у розумінні чинного законодавства, що породжує правову невизначеність щодо їхньої юридичної сили та обов'язковості для суб'єктів спортивної діяльності, а також ускладнює оскарження рішень, прийнятих на їх підставі [33].

Зауважимо, що за змістовним складником нормативно-правове забезпечення адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту в Україні охоплює такі основні напрями, як організаційно-управлінський, стратегічно-програмний, фінансово-економічний, антидопінговий, інфраструктурний, міжнародно-інтеграційний, напрям правового статусу суб'єктів спортивної діяльності та напрям забезпечення доброчесності у спорті.

Міжнародний вимір нормативно-правового забезпечення адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту в Україні реалізується через розгалужену систему двосторонніх і багатосторонніх відносин України з іноземними державами та авторитетними міжнародними інституціями. Практичним утіленням такого співробітництва є участь у спільних програмах і проєктах, орієнтованих на взаємний обмін управлінським та методичним досвідом, підвищення

професійного рівня галузевих фахівців, протидію корупційним і деструктивним явищам у спортивному середовищі, підтримку паралімпійського та дефлімпійського руху, а також стимулювання масової фізичної активності населення. Ключовими партнерами України у цих процесах виступають Рада Європи, ЮНЕСКО, Європейський Союз, МОК та міжнародні спортивні федерації з відповідних видів спорту [33, с. 216].

Наприклад, Програма Європейського Союзу Erasmus+ «Спорт» виступає однією з провідних ініціатив, спрямованих на підтримку розвитку масового спорту, популяризацію його соціальних цінностей та подолання суспільно значущих проблем через залучення населення до фізичної активності [145]. Програма забезпечує системну розбудову транснаціональних партнерств і зміцнення інституційного потенціалу суб'єктів публічного управління. Основні пріоритети цього напрямку охоплюють стимулювання здорового способу життя і регулярної рухової активності, утвердження принципів чесності та етичної поведінки у спорті, забезпечення соціальної інклюзії і рівних можливостей, розвиток професійних компетентностей та підтримку подвійної кар'єри спортсменів, посилення міжнародної взаємодії і обміну досвідом, а також заохочення волонтерської діяльності [145]. Програма Erasmus+ UA має виражений міжгалузевий характер, фокусуючи увагу на чотирьох взаємопов'язаних векторах суспільного розвитку: освіті, професійній підготовці, молодіжній політиці та спорті, а реалізація проєктів здійснюється за трьома стратегічними напрямками: навчальна мобільність, транснаціональна співпраця між організаціями та інституціями, розвиток європейських студій у межах напрямку Жан Моне. Характерною рисою Erasmus+ UA є її інклюзивність, що дає змогу залучати до грантової діяльності широке коло суб'єктів – від закладів усіх сфер освіти й науково-дослідних установ до органів державної влади, молодіжних об'єднань, підприємств та експертних агенцій із забезпечення якості. У межах публічного адміністрування участь у зазначеній програмі створює комплекс стратегічних переваг, серед яких

можна виділити такі: активізація процесів інтернаціоналізації, розширення міжнародного співробітництва, оптимізація методів врядування та підвищення загальної конкурентоспроможності українських інституцій на світовому ринку. Особливої актуальності впровадження програми Еразмус+ набуває у поточному періоді, відкриваючи 40 конкурсів на 2026 р., нормативно-правова база яких повністю синхронізована з актуальними рішеннями Європейської Комісії. Окремим важливим аспектом публічного управління в умовах воєнного стану є адаптація умов міжнародної співпраці до кризових викликів, що дає змогу підтримувати життєздатність та інноваційний потенціал української освітньої та фізкультурно-спортивної інфраструктури завдяки цільовим європейським інструментам і ресурсам [145].

Нормативно-правове забезпечення адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту в Україні сформоване як комплексна багаторівнева система, що поєднує конституційні засади, законодавчі приписи, підзаконні механізми та міжнародні стандарти й забезпечує реалізацію державної політики у відповідній сфері. Проведене дослідження засвідчило, що чинна нормативна база створює необхідні правові передумови для функціонування спортивної галузі, проте характеризується фрагментарністю окремих регуляторних механізмів, недостатньою узгодженістю нормативних приписів, невизначеністю правового статусу окремих учасників спортивних правовідносин та надмірною залежністю від підзаконного регулювання. Удосконалення правового забезпечення має ґрунтуватися на посиленні гарантій прав суб'єктів спортивної діяльності, забезпеченні балансу між автономією спортивного руху та публічним контролем, підвищенні узгодженості нормативних актів різного рівня, розвитку цифрових механізмів управління та подальшій гармонізації національного законодавства з європейськими і міжнародними стандартами.

1.3. Принципи адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту

Ефективність та дієздатність механізму публічного адміністрування у будь-якій галузі суспільних відносин визначаються насамперед якістю його концептуального підґрунтя – системи керівних засад, що визначає напрями правового регулювання. Стосовно предмету цього дослідження йдеться про принципи адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту, які, на нашу думку, не можуть розглядатися як суто теоретичні абстракції чи декларативні положення, оскільки вони є імперативними орієнтирами, що безпосередньо формують зміст нормотворчої діяльності та параметри правозастосовної практики всіх уповноважених суб'єктів. Особливої актуальності ця проблематика набуває в умовах системної трансформації галузі фізичної культури і спорту. Зміни характеризується поступовою відмовою від моделі жорсткого державного адміністрування на користь людиноцентричної моделі управління, орієнтованої на пріоритет прав і свобод людини як ключового суб'єкта спортивних правовідносин. Це вимагає переосмислення базових засад адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту [35].

Варто зазначити, що в загальній теорії дискусії щодо змісту й сутності принципів права ведуться детально й системно, а тому в межах нашого дослідження ми зупинимося на аналізі підходів українських науковців до визначення загальних принципів, оскільки саме їхні концептуальні напрацювання формують доктринальну основу вітчизняного праворозуміння цього питання. На думку І.П. Бахновської та Ю.В. Сиви, «загальнолюдські принципи права – це зафіксовані у позитивному праві його універсальні нормативні засади, які напрацьовані людством як глобальною макроцивілізаційною системою, об'єктивно зумовлені потребами і рівнем розвитку людської цивілізації та втілюють її найкращі здобутки у правовій

сфері, визначають сутність і спрямованість правового регулювання і придатні до застосування у будь-якій системі права» [13, с. 17]. На переконання А.М. Колодій, «принципи права – це такі відправні ідеї його буття, які виражають найважливіші закономірності, підвалини даного типу держави і прав, є однопорядковими із сутністю права та утворюють його основні риси, відрізняються універсальністю, вищою імперативністю і загальнозначимістю, відповідають об'єктивній необхідності побудови та зміцнення певного суспільного ладу» [48, с. 43]. У своїх дослідженнях М. Іліка, аналізуючи правову природу загальних принципів права, зазначає, що вони мають універсальний характер і слугують абстрактними вихідними початками для регулювання суспільних відносин за умов відсутності уніфікованого нормативного підходу. Попри дискусію між природно-правовою та позитивістською школами, юридичний статус загальних принципів підтверджується їхньою функцією. Вони заповнюють прогалини у законодавстві, вирішують колізії та тлумачать інші джерела права, балансуючи між позитивним і природним правом [44].

Отже, попри розбіжності у поглядах, вітчизняні науковці одностайні щодо системоутворюючого характеру принципів права. Вони визначають спрямованість правового впливу, долають законодавчі прогалини та слугують орієнтиром під час тлумачення норм.

У науці адміністративного права питання поняття та сутності правових принципів залишається дискусійним, оскільки принципи розглядаються науковцями як основоположні ідеї, що визначають зміст і спрямованість правового регулювання, як об'єктивно зумовлені закономірності правової дійсності, закріплені у нормах права, як керівні засади та які охоплюють всю систему права і забезпечують її внутрішню узгодженість. Багатоаспектність цієї категорії зумовлює необхідність її комплексного осмислення в контексті адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту.

Досліджуючи загальнотеоретичну природу цієї юридичної категорії, В.В. Галуцько слушно зазначає, що фундаментальними принципами діяльності суб'єктів публічного адміністрування виступають принципи верховенства права та правового закону, зв'язаності суб'єктів управління правом, їхньої підконтрольності суду, гласності, а також забезпечення охорони прав і свобод людини [23]. На думку М.А. Слободянюка, правові принципи є не абстрактними теоретичними конструкціями, а діючими регуляторами поведінки органів публічної адміністрації, які мають безпосередній вплив на її практичну діяльність. Автор підкреслює, що саме принципи виступають орієнтирами під час тлумачення юридичних норм, визначають напрями формування правозахисної практики та слугують інструментом подолання законодавчих прогалин [119, с. 52]. Водночас О.Р. Шевчук суттєво доповнює це розуміння з огляду на особливості спортивних відносин, зазначаючи, що принцип виконує відповідну регулятивну функцію і безпосередньо впливає на суспільні відносини [136, с. 231]. У сфері фізичної культури та спорту принципи виконують функцію не лише концептуальних засад формування законодавства, а й слугують критерієм оцінки правомірності діяльності посадових осіб центральних органів виконавчої влади та працівників органів публічного управління на місцевому рівні.

Аналіз нормативного закріплення принципів у досліджуваній сфері виявляє термінологічні неузгодженості та концептуальні суперечності, які ускладнюють однакове тлумачення і послідовне застосування відповідних норм на практиці. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» використовує термін «засади державної політики у сфері фізичної культури і спорту» (ст. 4) [115]. Виходячи з аналізу змісту статті, зауважимо, що засади державної політики у цій сфері умовно можна поділити за напрямками правового регулювання:

- 1) засади гуманістично-ціннісного спрямування («визначення фізичної культури і спорту пріоритетним напрямом гуманітарної політики

держави», «утвердження етичних та моральних цінностей фізичної культури і спорту», «визнання спорту як чинника досягнення фізичної та духовної досконалості людини та формування патріотичних почуттів» та ін.);

2) засади розвитку особистості та здоров'я нації («визнання фізичної культури важливим чинником усебічного розвитку особистості та формування здорового способу життя», «сприяння безперервності та послідовності занять фізичною культурою і спортом громадян різних вікових груп» та ін.);

3) засади рівності та соціальної інклюзії («гарантування рівних прав та можливостей громадян у сфері фізичної культури і спорту», «забезпечення доступу осіб з інвалідністю до спортивних споруд» та ін.);

4) засади якості та доступності послуг («забезпечення умов для підтримки напрямів фізичної культури і спорту», «дотримання державних соціальних стандартів у сфері фізичної культури і спорту» та ін.);

5) засади інституційної підтримки та партнерства («забезпечення підтримки громадських об'єднань фізкультурно-спортивної спрямованості», «заохочення благодійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту» та ін.);

6) засади міжнародної інтеграції («орієнтування на сучасні міжнародні стандарти у сфері фізичної культури і спорту» та ін.).

При цьому термін «принципи» використовується у ст. 26 Закону, яка закріплює норму, згідно з якою «фізична культура у сфері освіти має на меті... формування розумових і фізичних здібностей особистості, вдосконалення фізичної та психологічної підготовки до активного життя, професійної діяльності на принципах індивідуального підходу, пріоритету оздоровчої спрямованості, широкого використання різноманітних засобів та форм фізичного виховання і масового спорту, безперервності цього процесу протягом усього життя» [115].

Обґрунтованою вбачається позиція Д.В. Константинова, який наголошує, що чинне законодавство не забезпечує формування цілісної та

завершеної системи принципів публічного адміністрування у сфері фізичної культури та спорту, оскільки використана законодавцем категорія «засади» здебільшого визначає загальні напрями та орієнтири розвитку відповідної сфери, проте не закріплює фундаментальних принципів адміністративно-правового регулювання [55, с. 52]. Така нормативна невизначеність негативно позначається на практиці реалізації правових норм. Брак чіткої системи принципів на законодавчому рівні позбавляє органи публічної влади надійних орієнтирів під час здійснення дискреційних повноважень. Водночас суб'єкти фізкультурно-спортивних правовідносин змушені діяти в умовах підвищеної правової невизначеності, що може негативно впливати на реалізацію їхніх прав та законних інтересів у взаємодії із суб'єктами публічної адміністрації.

Зауважимо, що у правовій доктрині відсутній уніфікований концепт щодо видової класифікації принципів правового регулювання, проте системний аналіз наукових джерел дає змогу виокремити декілька фундаментальних авторських підходів до їх класифікації:

1. За критерієм сфери використання, рівня формалізації та виду норм: за сферою використання (загальноправові, галузеві та підгалузеві/інституційні), за рівнем формалізації (доктринальні, конституційні та законодавчі); за видом норм (організаційні, матеріальні та процедурні) – А.М. Школик [137].

2. Класифікація за змістовним критерієм: суспільно-політичні (демократизм, законність, об'єктивність, гласність), структурні (диференціація функцій, системний, комплексний та нормативний підходи), принципи державно-управлінської діяльності (відповідність методів функціям, стимулювання діяльності) – Н. Нижник [26].

3. За суб'єктним складом фізкультурно-спортивних правовідносин: принципи діяльності публічної адміністрації, принципи діяльності інших суб'єктів спортивних відносин, принципи побудови та розвитку взаємовідносин між ними – Д.В. Константинов [55].

4. За рівнем галузевої специфіки: загальні, міжгалузеві, спеціальні та специфічні, що дає змогу враховувати як універсальні засади публічного адміністрування, так і особливості конкретної сфери правовідносин – В.І. Литвиненко [59].

5. Загальні принципи діяльності суб'єктів публічного адміністрування: верховенство права, правовий закон, зв'язаність правом, підконтрольність суду, гласність, відповідальність та охорона прав людини – В.В. Галуцько [2].

6. Прагматично-функціональний підхід до класифікації принципів адміністративно-правового регулювання: законність, служіння суспільству і людині, взаємна відповідальність та забезпечення вільної підприємницької діяльності в межах закону – Ю.М. Репкіна [117].

7. Процесуально-результативний підхід до класифікації принципів адміністративно-правового регулювання: законність, цілеспрямованість, ефективність, прозорість та врахування громадської думки – Н.Г. Ярова [139].

8. Класифікація за критерієм «класичні – новітні» принципи адміністративно-правового регулювання: класичні принципи (верховенство права, системність, об'єктивність, соціальна справедливість), новітні принципи публічного управління (інклюзія, інновативність, agile, бенчмаркінг, інтерактивний зв'язок та контролінг) – О. Карапетян, З. Гбур [46].

Дослідження класифікації принципів адміністративно-правового регулювання дає змогу зробити такий висновок: різноманіття наведених авторських підходів свідчить про те, що принципи адміністративно-правового регулювання не є сталими, вони постійно оновлюються залежно від специфіки сфери правовідносин, що підлягає упорядкуванню.

Складність та багатоаспектність відносин у сфері фізичної культури і спорту, що поєднують публічно-правові, приватноправові та організаційні елементи, зумовлюють широке застосування системи принципів

адміністративно-правового регулювання. На нашу думку, їх класифікація ґрунтується на таких критеріях:

1. Загальноправові принципи: законність, верховенство права, рівність та недискримінація, гарантування прав і свобод, відповідальність суб'єктів управління, гуманізм.

2. Спеціальні принципи: оздоровча спрямованість, інклюзивність, доступність фізичної культури для всіх верств населення, безперервність занять фізичною культурою і спортом, пріоритет здоров'я та безпеки учасників, соціально-правовий захист учасників спортивних відносин, дотримання етичних та моральних цінностей у спорті, розвиток благодійності, гендерна рівність у спорті.

3. Організаційно-функціональні принципи: децентралізація управління, деконцентрація повноважень, субсидіарність, координація, єдність системи публічного адміністрування, прозорість і відкритість діяльності органів влади, партнерство між органами влади та спортивними організаціями.

4. Принципи взаємодії публічного та приватного регулювання: автономія спорту та визнання норм *lex sportiva*, державна підтримка та сприяння розвитку спорту, взаємодія держави з громадськими спортивними організаціями, дотримання міжнародних спортивних стандартів і традицій, соціальна спрямованість державної політики у сфері спорту.

Поглиблюючи дослідження зазначеної проблематики, доцільно звернути увагу на наукову позицію М.А. Слободянюка, який обґрунтовано вказує на відсутність у Законі України «Про фізичну культуру і спорт» нормативного закріплення окремих фундаментальних принципів, що повинні становити концептуальну основу публічно-управлінської діяльності у відповідній сфері. Насамперед ідеться про принципи верховенства права та законності, які в сучасній доктрині адміністративного права визнаються базовими орієнтирами функціонування системи публічного адміністрування. Відсутність їх прямого закріплення у профільному законодавчому акті не лише свідчить про певну неповноту нормативної конструкції правового

регулювання, ай негативно позначається на формуванні єдиних підходів до реалізації владно-управлінських повноважень у сфері фізичної культури та спорту [119, с. 53].

Отже, послуговуючись тезою автора, зауважимо, що аналіз законодавства у сфері фізичної культури і спорту крізь призму фундаментальних правових принципів, дає змогу оцінити якість його змісту, відповідність цінностям демократичної, правової держави. Зважаючи на обмежений обсяг даного дисертаційного дослідження, більш детально охарактеризуємо окремі з них.

I. Принцип правової визначеності закріплює вимогу чіткості, однозначності та передбачуваності норм адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту. Він передбачає установлення зрозумілих та стабільних правил поведінки для всіх суб'єктів спортивних правовідносин, визначення чітких меж дискреційних повноважень органів публічної влади, а також забезпечення можливості суб'єктів спортивної діяльності передбачати наслідки своїх дій та ухвалювати усвідомлені рішення у взаємодії з публічною адміністрацією. На практиці цей принцип реалізується через автоматизований розподіл бюджетних коштів за оцифрованими показниками, електронні реєстри та чітко закріплені процедури антидопінгового контролю. Наприклад, принцип правової визначеності закріплюється у процедурах акредитації спортивних федерацій як обов'язкової умови набуття ними права на отримання державної підтримки та представництва відповідного виду спорту на міжнародному рівні. Так, ст.20 Закону «Спортивні федерації» закріплює конкурсні засади надання статусу національних федерацій, представництво на міжнародному рівні та порядок отримання державної підтримки [115].

Захист законних очікувань є невід'ємним складником принципу правової визначеності та одним із фундаментальних стандартів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту, що зумовлено тривалістю, плановим характером і значними

інвестиційними зобов'язаннями їх учасників. Сутність захисту законних очікувань полягає у тому, що суб'єкти спортивної діяльності мають право обґрунтовано розраховувати на те, що органи адміністративно-правового регулювання діятимуть послідовно та передбачувано у разі виконання ними встановлених законодавством умов і критеріїв. Зміна «правил гри» з їхнього боку в односторонньому порядку без належного обґрунтування та перехідного періоду є порушенням як принципу правової визначеності, так і захисту законних очікувань. У практичній площині зазначений елемент проявляється у кількох ключових аспектах адміністративно-правового регулювання досліджуваної сфери: у сфері акредитації і ліцензування, у сфері публічного фінансування спортивної діяльності, у сфері присвоєння спортивних звань та розрядів, у сфері визнання видів спорту.

Отже, принцип правової визначеності реалізується через вимоги чіткості та однозначності нормативних приписів, мінімізацію дискреційних повноважень органів публічного адміністрування шляхом запровадження прозорих електронних реєстрів та автоматизованих механізмів розподілу публічних коштів. Важливим аспектом принципу правової визначеності є захист законних очікувань суб'єктів спортивної діяльності у сферах акредитації, фінансування, присвоєння спортивних звань та визнання видів спорту. Повноцінна реалізація цього принципу залишається недосягнутою через термінологічні прогалини чинного законодавства, нестабільність нормативно-правового регулювання та відсутність чіткого розмежування компетенції між суб'єктами публічного адміністрування у досліджуваній сфері.

II. Принцип пріоритетності закріплює особливий публічно-правовий статус фізичної культури та спорту. Він обґрунтовує активну роль держави у формуванні галузевої політики та слугує підставою для виділення спеціальних бюджетних програм і створення спеціалізованих суб'єктів публічного адміністрування. Наприклад, Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» визначає, що до основних засад

внутрішньої політики в гуманітарній сфері в тому числі належить «створення умов для максимальної реалізації здібностей талановитих спортсменів, стимулювання створення спортивної інфраструктури, сприяння участі українських спортсменів у міжнародних змаганнях, підвищення авторитету держави у світовому спортивному русі» та «удосконалення державної політики у сфері фізичної культури і спорту, сприяння популяризації та поширенню здорового способу життя, організації змістовного дозвілля» [91].

Відповідно до Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 р. [105], реалізація державної політики та розвиток фізкультурно-спортивної сфери здійснюються за такими пріоритетними напрямками:

- 1) фізично активна нація (інструментарій: підвищення рівня залученості населення до оздоровчої рухової активності, створення умов для сімейного відпочинку, закладення стандартів інклюзивності для осіб з інвалідністю в освітній процес та популяризація здорового способу життя серед молоді);
- 2) спорт вищих досягнень (інструментарій: забезпечення щорічного визначення пріоритетних видів спорту, мотивація тренерів, розвиток науково-методичного супроводу, активна протидія вживанню допінгу та боротьба з маніпулюваннями спортивними результатами);
- 3) спортивна інфраструктура (інструментарій: інвентаризація та оцифрування наявних споруд, будівництво сучасних об'єктів за місцем проживання та у місцях масового відпочинку, створення мультиспортивних комплексів і центрів підготовки у регіонах);
- 4) цифрова трансформація сфери фізичної культури і спорту (інструментарій: творення державних електронних реєстрів суб'єктів спорту та спортивних споруд, оцифрування фінансових кабінетів федерацій для прозорого руху бюджетних коштів, створення електронного «Єдиного календарного плану» та розвиток вітчизняних спортивних стартапів);
- 5) кадрове забезпечення сфери фізичної культури і спорту (інструментарій: точний облік кадрового потенціалу, розроблення

професійних стандартів, сертифікація фахівців та реформування системи атестації тренерів із дотриманням об'єктивності оцінювання) [105].

Таким чином, принцип пріоритетності набуває особливого значення у системі принципів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту. Принцип обґрунтовує особливий публічно-правовий статус досліджуваної сфери, активну роль держави у формуванні та реалізації галузевої політики за пріоритетними напрямками, слугує правовою підставою для виділення спеціальних бюджетних програм і створення спеціалізованих суб'єктів публічного адміністрування як інструментів реалізації пріоритетного публічного інтересу держави у розвитку цієї галузі.

III. Принцип гуманізму вимагає, щоб адміністративно-правове регулювання ґрунтувалося на загальнолюдських цінностях, справедливості, гендерній рівності та категоричній забороні насильства щодо дітей у спортивному середовищі. Реалізація принципу гуманізму в адміністративно-правовому регулюванні відносин у досліджуваній сфері забезпечується через такі конкретні нормативно-правові механізми:

1. Захист права дитини на безпеку у спортивній діяльності. Ст. 4-2 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» «Механізми унеможливлення насильства та жорстокого поводження з дитиною в закладах фізичної культури і спорту, в яких у колективах перебувають діти» покладає на керівників спортивних закладів конкретні обов'язки: формувати безпечне середовище, затверджувати внутрішні антинасильницькі положення, розглядати заяви про насильство протягом доби та негайно повідомляти поліцію і службу у справах дітей [115]. Зазначене положення кореспондує з нормами Закону України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III [108] та Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-VIII в частині захисту дітей від будь-яких форм насильства, у тому числі у спортивному середовищі [90].

У Консенсусній заяві МОК «Міжособистісне насильство та захист у спорті» (IOC consensus statement: interpersonal violence and safeguarding in

sport) спеціальна експертна група значно розширила рамки захисту дітей у спорті порівняно з відповідними заявами 2007 та 2016 рр. [151].

Аналіз заяви дає змогу визначити такі ключові аспекти захисту дітей від насильства у спорті:

- Консенсус спирається на доктрину ВООЗ, згідно з якою жорстоке поводження з дітьми (child maltreatment / child abuse) у контексті спортивних відносин відповідальності, довіри або влади охоплює усі форми фізичного чи емоційного поганого поводження, сексуальне насильство, комерційну чи іншу експлуатацію, а також недбалість (neglect);

- захист дітей не може розглядатися лише як протидія поодиноким випадкам із боку окремих кривдників, а повинен ґрунтуватися на системній динаміці та bidirectional-впливі середовища й особистості, виділяючи п'ять рівнів детермінант насильства (індивідуальний, організаційний, секторальний, суспільний та темпоральний);

- уразливість через ранню спортивну спеціалізацію (ESS) із залученням дітей виключно до одного виду спорту (нерідко з чотирьох років) під тиском батьків та тренерів, що корелює з підвищеним рівнем емоційного насильства по відношенню до дітей, ізоляції, вигорання та замовчування зловживань через страх утратити кар'єрні можливості;

- інституційна відповідальність та «культура мовчання» спортивних організацій на основі міфу про «абсолютну благородність спорту» (GreatSportMyth) та з метою уникнення репутаційних утрат (наприклад, близько 50% добровільних спортивних клубів досі не вважають профілактику сексуального насильства релевантною темою для своєї діяльності);

- акцент на травма-інформованому підході (TVIC/P), відповідно до якого пропонується інтегрувати у спортивне врядування принципи медико-соціальної допомоги, що базуються на безпеці, прозорості, взаємній турботі та повазі до прав людини [151].

Захист права дитини на безпеку у спортивній діяльності потребує системного вдосконалення з урахуванням багаторівневої природи насильства у спортивному середовищі, подолання інституційної «культури мовчання» спортивних організацій та запровадження комплексної превентивної адміністративно-правової політики захисту дітей на всіх рівнях адміністративно-правового регулювання досліджуваної сфери.

2. Гуманні обмеження у визнанні видів спорту. Ст. 39 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» «Визнання видів спорту в Україні» встановлює пряму заборону на визнання в Україні видів спорту, які пов'язані з надмірним ризиком для життя учасників або мають антигуманний зміст, що є прямим проявом принципу гуманізму в адміністративно-правовому регулюванні та обмежує дискреційні повноваження органів публічної влади під час вирішення питань акредитації та визнання нових видів спорту [115]. Прикладом реалізації цієї процедури на практиці є Наказ Міністерства молоді та спорту України № 1198 від 24.04.2015 «Про визнання виду спорту в Україні, скасування виду спорту, внесення змін до Реєстру визнаних видів спорту в Україні» [79]. Згідно із цим документом та на підставі рішення профільної Комісії центральний орган виконавчої влади ухвалив такі рішення: офіційно визнати новим видом спорту в Україні «практичну стрільбу» та внести її до відповідного Реєстру під номером П.110, скасувати та вилучити з розділу «Неолімпійські види спорту» такий вид спорту, як «стрільба з блочного лука» (пункт П.087) [79].

Організація та проведення повністю заборонених, кримінальних видів змагань становлять найжорстокіший і найбільш закритий сегмент підпільної індустрії розваг, найбільш розповсюдженими видами кримінальних видів змагань бої тварин та бої без правил, протидія яким ускладнюється специфічними ознаками їх організації та проведення: використанням децентралізованих автономних організацій у блокчейні для розподілу прибутків від ставок, організацією боїв за принципом Pop-up, використанням міксерів криптовалют. Оскільки сектор забороненого спорту повністю

перебуває поза межами правового поля та офіційної статистики, аналітичні оцінки його масштабів базуються на даних рейдів міжнародних правоохоронних органів, моніторингу закритих Darknet-мереж і розслідувань глобальних організацій із захисту прав тварин. Відповідно до річного звіту міжнародної зоозахисної організації Humane Society про результати правозахисної, реформаторської та рятувальної операції, задокументовано масштабні випадки нелегальної спортивної діяльності за участю тварин [140]. У штаті Нью-Джерсі (США) у результаті спецоперації правоохоронних органів було ліквідовано великий синдикат підпільних собачих боїв, вилучено понад 120 собак та пред'явлено офіційні обвинувачення восьми особам за організацію боїв і рекет. В Аппанусі (штат Айова) завдяки спеціалізованому тренінгу для місцевих правоохоронців було ініційовано кримінальне провадження та вилучено понад 400 півнів і курей, що розводилися виключно для участі у нелегальних тоталізаторах, а індустрія так званого «трофейного полювання в неволі» стала предметом законодавчої заборони у Род-Айленді, який став 27-м штатом США, що повністю або частково заборонив вольєрне полювання [140].

На нашу думку, принцип гуманних обмежень у визнанні видів спорту потребує розширеного тлумачення, оскільки критерій заборони не може обмежуватися лише видами спорту з антигуманним змістом чи жорстоким поведінням з тваринами, але має охоплювати й види спорту з надмірним ризиком для життя та здоров'я учасників, бейсджампінг, дайвінг у печерах, серфінг на великих хвилях та окремі формати змішаних єдиноборств, що зумовлює необхідність законодавчого закріплення чітких критеріїв допустимого рівня ризику як підстави для відмови у визнанні відповідного виду спорту в Україні в рамках адміністративно-правового регулювання досліджуваної сфери.

Таким чином, гуманізм як елемент системи принципів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту реалізується через комплекс адміністративно-правових механізмів: заборону

антигуманних видів спорту, захист дітей від насильства у спортивному середовищі, забезпечення гендерної рівності та протидію нелегальним змаганням. Реалізація принципу потребує подальшого вдосконалення в частині законодавчого закріплення чітких критеріїв допустимого рівня ризику для життя та здоров'я учасників як самостійної підстави для відмови у визнанні відповідного виду спорту в Україні.

3. Гендерна рівність у спорті. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 08.09.2005 № 2866-IV [58] у поєднанні з положеннями ст. 4 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» зобов'язує органи публічного адміністрування забезпечувати рівні умови для участі жінок і чоловіків у спортивній діяльності, що реалізується через вимоги «забезпечення гуманістичної спрямованості та пріоритету загальнолюдських цінностей, справедливості, взаємної поваги та гендерної рівності», «гарантування рівних прав та можливостей громадян у сфері фізичної культури і спорту» та «унеможливлення насильства та жорстокого поводження з дитиною, її дискримінації за будь-якими ознаками» [88;115]. Дотримання принципів гендерної рівності у спортивних відносинах також передбачається у проєкті Закону України «Про спорт» (реєстр. № 15169 від 13.04.2026). Проєкт прямо зазначає, що гендерно орієнтований підхід є однією з основних фундаментальних засад, на яких базується вся державна політика у сфері спорту в Україні, шляхом забезпечення гендерного балансу в управлінні спортом, розвитку матеріально-технічної інфраструктури з урахуванням гендеру, збору персональних даних та ін. [116].

У своєму дослідженні О.М. Балинська аналізує комплекс взаємопов'язаних гендерних проблем у спортивній сфері, які мають глибоку системну та стереотипну природу. Авторка виділяє такі гендерні проблеми у цій сфері, як: соціальна стигматизація за невідповідність гендерним стереотипам, наявність стійких стереотипних нормативно-правових правил, дефіцит інфраструктурної підтримки дівчат, труднощі поєднання сімейного життя зі спортом та системними проблемами реінтеграції у професійне

середовище після народження дітей, стійка дискримінація в оплаті праці жінок-спортсменок, нерівномірне висвітлення їхніх досягнень у мас-медіа жіночих спортивних досягнень, залученість жінок до роботи на керівних, тренерських та статусних посадах (становить 30%), поширення сексуальних та гендерних домагань у сфері кіберспорту та ін. [11].

Практика спортивного засвідчує, що принцип гендерної рівності не є абсолютним та незмінним у контексті спортивних правовідносин. Його реалізація передбачає необхідність досягнення справедливого балансу між заборонаю дискримінації за ознакою статі і гендерної ідентичності та забезпеченням рівних умов змагання і цілісності жіночого спорту як самостійного захищеного правового інтересу. Це свідчить про складний та багатоаспектний характер застосування принципу гендерної рівності в адміністративно-правовому регулюванні відносин у сфері фізичної культури та спорту. У резонансній справі CAS 2018/O/5794 (Semenya v. IAAF) південноафриканська бігунка Кастер Семеня, дворазова олімпійська чемпіонка з бігу на 800 м, оскаржила правила ІААФ щодо допустимого рівня тестостерону у спортсменок із відмінностями статевого розвитку (DSD – Differences of Sex Development), які зобов'язували таких спортсменок медикаментозно знижувати природний рівень тестостерону як обов'язкову умову участі у змаганнях серед жінок на певних дистанціях. Спортивний арбітражний суд зіткнувся з фундаментальною колізією між принципом недискримінації та принципом чесної конкуренції у спорті. Слід зауважити, що більшість колегії визнала Правила DSD дискримінаційними за своєю природою, однак дійшла висновку, що така дискримінація є необхідним, розумним та пропорційним засобом досягнення легітимної мети – забезпечення цілісності жіночої атлетики та захисту рівних умов змагання для жінок-спортсменок. У своєму рішенні Колегія зауважила, що питання доцільності запровадження подібних правил належить до виключної компетенції ІААФ, тоді як завданням CAS є лише оцінка їх відповідності

критеріям необхідності та пропорційності на підставі наданих сторонами доказів [152].

Отже, гендерна рівність визначає обов'язок органів публічного адміністрування забезпечувати рівні умови участі жінок і чоловіків у спортивній діяльності, однак його практична реалізація потребує подальшого вдосконалення адміністративно-правових механізмів з урахуванням як системних гендерних проблем у спортивному середовищі, так і необхідності досягнення справедливого балансу між заборонаю дискримінації та забезпеченням рівних умов змагання як самостійного публічного інтересу.

4. Утвердження етичних цінностей та доброчесності полягає у забезпеченні чесної конкуренції, прозорості та підзвітності суб'єктів спортивної діяльності, протидії корупційним проявам, маніпулюванню результатами змагань та застосуванню допінгу. Їх основу становлять заборонні, зобов'язуючі й заохочувальні приписи законодавства у поєднанні з міжнародними стандартами та внутрішніми регламентами спортивних організацій. Наприклад, Закон України «Про антидопінгову діяльність у спорті» від 26.01.2022 № 2011-IX встановлює систему заходів, спрямованих на утвердження принципів чесної гри та рівних умов змагання як складників принципу гуманізму в адміністративно-правовому регулюванні досліджуваної сфери [78], а Закон України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» від 03.11.2015 № 743-VIII закріплює механізм, «спрямований на запобігання впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційних правопорушень та порушень, пов'язаних із корупцією у сфері спорту, визначає засади, особливості суб'єктів і заходів запобігання та виявлення зазначених порушень і усунення їхніх наслідків, а також відповідальність за них» [89].

Як зауважувалося нами у попередніх дослідженнях, необхідність формування антикорупційного комплаєнсу у сфері фізичної культури та спорту зумовлена комплексом структурних чинників корупційної

уразливості галузі, серед яких ключовими є: концентрація значних фінансових потоків у спортивній індустрії (наприклад, лише в Україні державне і муніципальне фінансування охоплює понад 6,4 млн громадян через мережу з 29 705 установами), що створює системні корупційні ризики в умовах недостатньої прозорості розподілу бюджетних коштів; закритий характер корпоративної культури спортивних федерацій; недостатня ефективність зовнішнього контролю за діяльністю міжнародних спортивних організацій, яка в умовах мінімального державного втручання та відсутності належних механізмів фінансової підзвітності тривалий час функціонувала поза межами ефективного нагляду; транснаціональний характер спортивних правовідносин [31].

Аналіз Глобальної доповіді про корупцію у спорті, підготовленої у 2022 р. Управлінням ООН із наркотиків і злочинності (УНП ООН) на виконання резолюції 8/4 Конференції держав-учасниць Конвенції ООН проти корупції за участю 180 експертів із різних країн світу, дає змогу встановити основні прояви корупційних явищ у спортивній сфері та визначити міжнародні стандарти адміністративно-правової протидії цьому явищу як складової частини принципу утвердження етичних цінностей та доброчесності у спорті [148; 159; 12]. У звіті детально проаналізовано масштабні зміни у спортивній екосистемі (глобалізацію, комерціалізацію, стрімкий розвиток Інтернет-беттингу та кіберспорту), які суттєво підвищили її фінансову уразливість до корупційних проявів. Автори звіту виділяють три фундаментальні корупційні виклики: маніпулювання результатами спортивних змагань/«договірні матчі» (умисні таємні угоди з метою ліквідації непередбачуваності змагань для отримання гарантованих прибутків на букмекерському ринку); корупція на інституційному рівні (зловживання у внутрішньому управлінні спортивних організацій, що найчастіше виявляються під час конкурсного відбору приймаючих сторін для великих спортивних заходів, розподілу медіаправ та комерційного спонсорства); проникнення організованої злочинності (використання спортивних клубів та

інфраструктурних проєктів як інструментів для легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, а також транснаціонального незаконного обігу капіталу) [148]. Документ пропонує урядам та спортивним інституціям практичні політичні рішення, що базуються на національній адаптації норм Конвенції ООН проти корупції, упровадження принципів належного врядування (добročесності), створення незалежних органів моніторингу та захисту вразливих груп населення (дітей і молодих спортсменів) від сексуальних та економічних зловживань [148].

Спираючись на кримінологічний аналіз В.В. Сокурєнка та В.В. Сокурєнка, можна відзначити, що специфічною ознакою корупційних правопорушень у сфері фізичної культури та спорту в Україні є їх висока концентрація, адже на корупційні практики припадає близько 90% від усіх злочинів у цій галузі. Автори виділяють такі особливості механізму кримінальної активності, як укладання протиправних корупційних угод («відкатів») на етапі планування змагань в обмін на цільове фінансування чи вибір конкретних об'єктів інфраструктури, аналогічні угоди з телевізійними мовниками за право трансляції (особливо у футболі), а також масштабні корупційні схеми привласнення бюджетних коштів через залучення фактичних зв'язків із народними депутатами для «освоєння» субвенцій під час ремонту й установлення спортивних майданчиків [60]. Окремою специфічною ознакою автори називають поширену практику фальсифікації від 5% до 8% результатів допінгових проб у професійному спорті на підставі корупційних угод, що тривалий час ставало можливим через невідповідність вітчизняних антидопінгових практик методології Всесвітнього антидопінгового агентства [120].

Таким чином, утвердження етичних цінностей та добročесності у сфері фізичної культури та спорту є не декларативним гаслом, а системоутворюючим регулятором адміністративно-правового впливу, реалізація якого забезпечується комплексом взаємопов'язаних правових механізмів: антидопінгового контролю, протидії маніпулюванню

результатами змагань та корупційним проявам на інституційному рівні й потребує подальшого вдосконалення з урахуванням міжнародних стандартів доброчесності.

IV. Принципи *lex sportiva* посідають особливе місце в системі принципів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту, утворюючи самостійну групу принципів взаємодії публічного та приватного регулювання, що забезпечує баланс між імперативним державним управлінням та саморегуляцією спортивної сфери. Як зауважує А.О. Гавловська, «сукупність цих принципів забезпечує функціонування автономної системи регулювання спорту, спрямованої на підтримання чесної конкуренції, рівності учасників, правової визначеності, добросовісності, спортивної справедливості та захисту прав людини» [22]. Авторка виділяє традиційні принципи *lex sportiva* (*fairplay*, допінг-нульову толерантність, рівність учасників, політичну нейтральність та автономію спорту), прецедентні принципи арбітражної практики (сувору відповідальність спортсмена, пропорційність санкцій, добросовісність, рівне ставлення, захист законних очікувань, правову визначеність і збереження цілісності змагань), базові етичні стандарти (чесність, справедливість, повагу до суперника та корпоративну соціальну відповідальність), а також принципи міжнародного співробітництва у сфері спорту (соціальну зумовленість, міжнародну безпеку, широку автономію, демократичну підзвітність, науковість та використання інформаційних технологій) [22].

Наприклад, одним із найбільш динамічних та дискусійних принципів у *lex sportiva* є принцип допінг-нульової толерантності (*anti-doping*), який нерозривно пов'язаний із інститутом суворої відповідальності спортсмена (*strict liability*). Принцип демонструє, як *lex sportiva* ставить захист чесної конкуренції (*fair play*) та здоров'я атлетів вище за індивідуальні інтереси, формуючи транснаціональний правопорядок, у якому безумовне дотримання етичних стандартів та збереження цілісності змагань є головними умовами легітимності всього міжнародного спортивного руху. Нормативне

закріплення принципу допінг-нульової толерантності та суворой відповідальності спортсмена послідовно закріплюється у Всесвітньому антидопінговому кодексі WADA, Олімпійській хартії МОК, статутах і регламентах міжнародних спортивних федерацій, а також у Законі України «Про антидопінгову діяльність у спорті», які разом утворюють єдину уніфіковану систему протидії допінгу та встановлюють безумовну юридичну відповідальність атлета незалежно від наявності його вини чи умислу.

Реалізація принципу допінг-нульової толерантності та суворой відповідальності здійснюється не лише на індивідуальному, а й на інституційному (державному) рівні. Яскравим прикладом цього є правові наслідки розслідувань Всесвітнього антидопінгового агентства (WADA) та Міжнародного олімпійського комітету (МОК) щодо виявлення системних маніпуляцій із допінг-пробами в Московській антидопінговій лабораторії, під час зимових Олімпійських ігор у Сочі. За результатами розгляду цієї справи CAS підтвердив правомірність і пропорційність накладених санкцій щодо відсторонення національної збірної команди рф. Як наслідок, у межах захисту принципу збереження цілісності спортивних змагань представники вказаної держави на кількох Олімпіадах поспіль були позбавлені права офіційно виступати під національним прапором, назвою країни та використовувати державний гімн, набувши статусу нейтральних атлетів (ROC), що продемонструвало здатність системи *lex sportiva* застосовувати імперативні механізми відповідальності за грубі колективні порушення антидопінгового публічного порядку [7].

Принципи адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту становлять цілісну систему базових засад, що визначають зміст, спрямованість і межі публічно-владного впливу на відповідну сферу суспільних відносин. Їх значення виходить за межі суто доктринальних конструкцій, оскільки саме принципи формують концептуальне підґрунтя правотворчої діяльності, забезпечують належну реалізацію управлінських функцій та виступають критерієм оцінки

правомірності рішень суб'єктів публічного адміністрування. Сучасний розвиток сфери фізичної культури та спорту актуалізує необхідність поєднання загальноправових і спеціальних принципів із новітніми засадами доброчесності, інклюзивності, гендерної рівності, правової визначеності та автономії спортивного руху. У цьому контексті система принципів набуває значення інтегруючого елемента, який забезпечує баланс між публічними та приватними інтересами, сприяє утвердженню моделі управління, орієнтованої на пріоритет прав особи та створює належні правові передумови для гармонізації національного регулювання з міжнародними стандартами й принципами *lex sportiva*.

Висновки до Розділу 1

Об'єктом адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури і спорту є сфера фізичної культури та спорту як частина соціальної дійсності, що охоплює організаційні, управлінські та інші публічно значущі явища й процеси, пов'язані з фізкультурно-спортивною діяльністю, тоді як предметом – конкретні суспільні відносини, що виникають у цій сфері та потребують упорядкування нормами адміністративного права.

Поняття «фізична культура» і «спорт» співвідносяться як ціле і частина: фізична культура є ширшим явищем, що охоплює фізичне виховання, масовий спорт, адаптивний спорт та фізкультурно-спортивну реабілітацію, а спорт є відносно самостійним явищем зі змагальною спрямованістю та власною інституційною структурою, що підтверджується аналізом термінологічного апарату Закону України «Про фізичну культуру і спорт».

Сфера фізичної культури та спорту як об'єкт правового регулювання характеризується низкою специфічних ознак: динамічністю нормативно-правової бази, поєднанням державного регулювання із саморегулюванням спортивних організацій, соціальною багатофункціональністю, підвищеною уразливістю до корупційних ризиків, воєнно-прикладним виміром та стрімким розвитком нових форм і видів спорту, що в сукупності зумовлює необхідність особливого адміністративно-правового режиму її регулювання.

Класифікація публічно-правових суспільних відносин у сфері фізичної культури та спорту охоплює шість самостійних груп відносин: управлінські відносини; відносини з надання адміністративних послуг; контрольно-наглядові відносини; відносини адміністративної відповідальності; відносини фінансування та матеріально-технічного забезпечення; відносини міжнародного характеру, кожна з яких має власну нормативно-правову основу; специфічний суб'єктний склад та механізм реалізації.

Нормативно-правова основа адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту в Україні – система правових приписів чотирьох рівнів (конституційного, законодавчого, підзаконного та міжнародного), кожен з яких виконує самостійну регулятивну функцію. Законодавчий масив деталізує зміст конституційних положень і встановлює правові засади функціонування галузі, проте характеризується наявністю нормативних прогалин, недостатньою системністю та неповною регламентацією правового становища окремих суб'єктів спортивних правовідносин. Підзаконне регулювання забезпечує практичну реалізацію законодавчих приписів, однак його ефективність знижується через недостатню узгодженість нормотворчої діяльності та існування окремих колізій між нормативними актами різної юридичної сили. Сукупність виявлених проблем свідчить про потребу в комплексній модернізації нормативно-правового забезпечення галузі на засадах пріоритетності прав людини, належного врядування та партнерської взаємодії держави і спортивного середовища.

Принципи адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту становлять фундаментальну основу функціонування системи публічного адміністрування, визначають зміст правового впливу держави на відповідні суспільні відносини та забезпечують єдність нормотворчої і правозастосовної діяльності. Чинне законодавство України використовує переважно категорію засад державної політики у сфері фізичної культури і спорту, що не забезпечує належного нормативного оформлення системи принципів адміністративно-правового регулювання та зумовлює потребу в її подальшому концептуальному й законодавчому розвитку.

Система принципів адміністративно-правового регулювання охоплює загальноправові, спеціальні, організаційно-функціональні принципи, а також принципи взаємодії публічного і приватного регулювання. Центральне місце у цій системі посідають принципи правової визначеності, пріоритетності

розвитку фізичної культури та спорту, гуманізму, гендерної рівності, доброчесності та етичності, які формують ціннісну основу публічного адміністрування у досліджуваній сфері. Водночас принципи *lex sportiva* забезпечують поєднання державного регулювання з автономією спортивного руху та інтеграцію національної спортивної системи у міжнародний спортивний правопорядок. Сукупність зазначених принципів створює необхідні передумови для належного забезпечення прав і законних інтересів учасників спортивних правовідносин, підвищення ефективності публічного адміністрування, утвердження стандартів доброчесності й прозорості, а також гармонізації національного законодавства із сучасними європейськими та міжнародними стандартами у сфері фізичної культури та спорту.

РОЗДІЛ 2

МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

2.1. Суб'єкти адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту

Визначення кола суб'єктів адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту має не лише теоретичне, а й практичне значення, адже від того, хто визнається носієм владних повноважень, залежать розподіл компетенції між органами управління, межі державного втручання в діяльність спортивних організацій та обсяг гарантій для безпосередніх учасників фізкультурно-спортивної діяльності. Як слушно зауважує А.Я. Палюх, коло суб'єктів фізкультурно-спортивних відносин не є сталим – воно розширюється разом із розвитком самої сфери фізичної культури та спорту і зазнає змін залежно від просторових, часових, організаційних чинників. Незважаючи на конституційне та законодавче закріплення основ їхнього правового статусу, інститут суб'єктів адміністративно-правового регулювання у цій сфері потребує постійного наукового осмислення [73, с. 235], у тому числі у сфері визначення їхнього правового статусу. Вирішення цього завдання потребує насамперед теоретичного осмислення поняття «суб'єкт» у контексті адміністративного права, без чого неможливо ні окреслити коло відповідних суб'єктів, ні визначити критерії їх розмежування.

Теоретичні розуміння поняття «суб'єкт» у правовій науці не є однозначним і охоплює різні підходи до визначення його змісту та співвідношення із суміжними категоріями. У дисертаційному дослідженні «Адміністративно-правове забезпечення міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту» О. Усик, досліджуючи підходи до розуміння суб'єкта, доходить висновку, що суб'єкти є основою, навколо якої

формуються правові зв'язки та відносини. Самі ж суб'єкти через участь у правовій комунікації прагнуть не лише досягти практичних цілей, а й закріпити у нормах законодавства спільну волю щодо характеру взаємодії між собою, зберігаючи при цьому зв'язок між законодавчим приписом і власним інтересом [129, с. 81–82].

На думку М.А. Бояринцевої, суб'єктами адміністративного права є учасники управлінських відносин, наділені правами та обов'язками на підставі конституційних та адміністративно-правових норм. Носій прав і обов'язків набуває статусу суб'єкта правовідносин у момент їх реалізації, при цьому кожному суб'єкту правовідносин притаманні дві ролі – активна (реалізація власних прав і свобод) та пасивна (дотримання прав інших осіб та настання відповідальності) [14, с. 12].

У контексті співвідношення суміжних понять М. Хаустова зауважує, що «суб'єкт права» є ширшим поняттям за «суб'єкт правовідносин», оскільки носій прав і обов'язків не обов'язково є учасником конкретного індивідуалізованого правовідношення [130, с. 34]. Звідси поняття «суб'єкт правовідносин» є підпорядкованою категорією, що відображає реалізацію правосуб'єктності через участь у конкретних правових зв'язках. М.А. Слободянюк додатково уточнює, що стосовно суб'єктів управління використання поняття «суб'єкт правовідносин» є некоректним, оскільки весь юридично закріплений обсяг повноважень публічного суб'єкта підлягає обов'язковому виконанню або принаймні оцінці щодо доцільності реалізації дискреційних правомочностей [119, с. 67].

Важливою характеристикою суб'єктів права є їхній правовий статус, який визначає обсяг прав, обов'язків і відповідальності конкретного учасника правових відносин та слугує юридичною основою для його участі в адміністративно-правових відносинах у сфері фізичної культури та спорту. А.Я. Палюх підкреслює, що правовий статус суб'єкта державно-правового регулювання відображає діалектику відносин «держава – державний механізм – орган державної влади – органи місцевого самоврядування –

громадські організації – людина» [73, с. 238]. О.А. Моргунов, своєю чергою, доводить, що законодавча конструкція суб'єктного складу будується на встановленні їхнього змісту, кола прав та обов'язків, якими наділяються учасники правовідносин [66].

Зауважимо, що у науковій доктрині адміністративного права відсутній єдиний уніфікований підхід до класифікації суб'єктів регулювання у сфері фізичної культури та спорту, тому дослідники пропонують різні критерії їх поділу:

- за обсягом та характером компетенції (підхід С.В. Ліщука та ін.) суб'єкти поділяються на *органи загальної компетенції* (парламент, уряд), *галузевої, або спеціальної,компетентності* (профільне міністерство), *міжгалузевої, або функціональної,компетентності*(інші міністерства) та *спеціалізованої, або самоврядної, компетенції* (олімпійські комітети, спортивні федерації) [60];

- за правовим статусом та видом особи (підхід О.А. Моргунова) здійснюється поділ на фізичних осіб (професійні спортсмени, спортсмени-аматори, особи з необмеженими та обмеженими можливостями) та юридичних осіб, які додатково диференціюються на суб'єктів публічної адміністрації, інші юридичні особи публічного права та юридичні особи приватного права [66];

- за інституційним та організаційним рівнями (підхід М.А. Тіхонової) виокремлюються три групи: органи державної виконавчої влади та управління на місцях; неприбуткові профільні структури (центри олімпійської підготовки, освітні заклади, спортивний арбітражний суд, міжнародні спортивні організації); комерційні спортивні проєкти (наприклад, створені у формі акціонерного товариства) [124];

- за ознаками участі та спрямованістю дії (підхід А.М. Апарова) суб'єкти систематизуються за приналежністю (національні та міжнародні), за правовим статусом, за спрямованістю (споживачі фізкультурно-спортивних

послуг і суб'єкти, які їх безпосередньо надають), а також за характером участі у спортивній діяльності (первинні та вторинні суб'єкти) [1] тощо.

Незважаючи на існування різних доктринальних підходів до визначення та класифікації суб'єктів фізкультурно-спортивних правовідносин, визначальним орієнтиром у цьому питанні залишається профільний нормативно-правовий акт галузі – Закон України «Про фізичну культуру і спорт», положення якого формують нормативну основу для встановлення кола таких суб'єктів та визначення їхнього правового статусу. Відповідно до ст. 1 Закону, суб'єктами сфери фізичної культури і спорту є «фізичні або юридичні особи, які здійснюють свою діяльність із метою розвитку фізичної культури і спорту. Суб'єктами сфери фізичної культури і спорту є: фізичні особи, які займаються фізичною культурою і спортом, у тому числі спортсмени; фахівці сфери фізичної культури і спорту; заклади фізичної культури і спорту; відповідні органи влади» [115]. Проте наведений перелік не охоплює усіх фактичних учасників адміністративно-правових відносин у цій сфері. Наприклад, поза межами нормативного закріплення в межах цієї норми залишаються національні спортивні федерації, Національний олімпійський комітет України, Національний антидопінговий центр та міжнародні спортивні організації, що свідчить про неповноту законодавчого визначення суб'єктного складу та підтверджує необхідність його уточнення.

Розділ II Закону України «Про фізичну культуру і спорт» деталізує цей перелік, виокремлюючи три групи суб'єктів:

1. Заклади фізичної культури і спорту, які забезпечують організаційну та інфраструктурну основу фізкультурно-спортивної діяльності (спортивні клуби, дитячо-юнацькі спортивні школи, заклади спеціалізованої освіти спортивного профілю, школи вищої спортивної майстерності, центри олімпійської підготовки, центри студентського спорту, фізкультурно-оздоровчі заклади, центри фізичного здоров'я населення та центри фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю).

2. Громадські об'єднання та організації, що здійснюють саморегулювання у відповідних сегментах спортивної сфери (колективи фізичної культури, фізкультурно-спортивні товариства, спортивні федерації, громадські об'єднання фізкультурно-спортивної та фізкультурно-оздоровчої спрямованості, Спортивна студентська спілка України, Українська федерація учнівського спорту та громадські об'єднання осіб з інвалідністю).

3. Суб'єкти з особливим публічно-правовим статусом, які поєднують ознаки громадських організацій із делегованими державою представницькими та координаційними повноваженнями на національному і міжнародному рівнях (Національний олімпійський комітет України, суб'єкти паралімпійського і дефлімпійського руху та Спортивний комітет України) [115].

Водночас інші норми Закону визначають четверту, якісно відмінну групу суб'єктів – органи публічної влади, наділені владно-розпорядчими повноваженнями щодо формування та реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту, які на відміну від трьох попередніх груп виступають не об'єктами регулятивного впливу, а його носіями. Перелік суб'єктів, наділених саме управлінськими, владно-розпорядчими повноваженнями, є значно вужчим і має специфічну публічно-правову природу. Зазначимо, що С.М. Балабан розглядає публічне адміністрування у сфері фізичної культури та спорту як розгалужену систему органів державної влади, місцевого самоврядування, самоврядних організацій та органів громадського самоврядування, що здійснюють цілеспрямований вплив на правовідносини, які виникають у зв'язку з реалізацією права громадян на заняття фізичною культурою і спортом [9, с. 235]. Таким чином, суб'єктний склад адміністративно-правового регулювання є ширшим за коло суб'єктів публічного управління. Перший охоплює усіх учасників відповідних правовідносин, тоді як другий – лише тих, хто наділений владними повноваженнями.

Ст. 5 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» визначає, що «державне управління фізичною культурою і спортом здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, за сприяння відповідно інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування» [115]. Отже, норма закону виділяє два види органів у сфері управління фізичною культурою і спортом: 1) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики; 2) центральний виконавчий орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури і спорту. Слід зауважити, що законодавча конструкція ст. 6 Закону, що розмежовує орган формування та орган реалізації політики, не відповідає фактичній інституційній структурі, оскільки обидві функції зосереджені в одному органі – Міністерстві молоді та спорту України (далі – Мінмолодьспорт), оскільки після реформи 2014 р. було ліквідовано Державний комітет України з питань фізичної культури і спорту, який у межах своєї компетенції реалізовував політику в цій сфері [84]. Це є системним недоліком чинної моделі публічного адміністрування у сфері фізичної культури і спорту, що знижує ефективність управлінської діяльності та ускладнює розмежування відповідальності між суб'єктами управління.

Аналіз ст. 6 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» та «Положення про Міністерство молоді та спорту України» дає змогу виокремити такі основні напрями адміністративно-правового регулювання відносин у досліджуваній сфері через систему взаємопов'язаних функціональних напрямів діяльності Мінмолодьспорту як головного органу в системі центральних органів виконавчої влади у цій галузі:

1. *Нормативно-регуляторний напрям.* Охоплює повноваження щодо нормативно-правового регулювання, узагальнення практики застосування законодавства та розроблення проєктів актів. Мінмолодьспорт забезпечує

формування політики, визначає порядок визнання видів спорту і ведення їх реєстру, систему спортивних відзнак і нагород, затверджує правила змагань, положення про національні збірні, нормативи кадрового та матеріального забезпечення, порядку атестації тренерів і спортивних суддів, а також правила безпечної експлуатації баз для стоянки спортивних суден тощо. Прикладом реалізації цього напрямку є Наказ Міністерства молоді та спорту України від 24.04.2015 № 1198 «Про визнання виду спорту в Україні» [79] та Наказ від 13.01.2014 № 45 «Про затвердження Порядку проведення атестації тренерів» [101].

2. *Стратегічно-планувальний напрям.* Реалізується через визначення перспектив, пріоритетів та прогнозів розвитку галузі, розроблення проєктів державних цільових програм і Національної молодіжної стратегії. У межах цього напрямку відомство затверджує Єдиний календарний план фізкультурно-оздоровчих, спортивних заходів та спортивних змагань України, а також забезпечує роботу інформаційно-комунікаційної системи для його електронного ведення. Прикладом є Постанова Кабінету Міністрів України від 04.11.2020 № 1089 «Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року» [105] та Наказ Мінмолодьспорту від 26.12.2025 № 8071 про затвердження Єдиного календарного плану на 2026 р. [30].

3. *Організаційно-змагальний напрям.* Передбачає безпосередню організацію чемпіонатів України, всеукраїнських та міжнародних змагань на території держави, комплектування національних збірних команд та формування на конкурсній основі їхньої штатної команди. Він охоплює координацію та розвиток дитячого, дитячо-юнацького, масового, резервного, службово-прикладного, військово-прикладного спорту, адаптивного спорту, спорту вищих досягнень, ветеранів та спорту осіб з інвалідністю. Практичним утіленням цього напрямку є щорічне фінансування підготовки національних збірних команд у межах бюджетної програми «Розвиток

фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту» з обсягом фінансування 3,9 млрд грн у 2026 р. [30].

4. *Контрольно-наглядовий напрям.* Включає контроль за якістю послуг у сфері фізичної культури і спорту, моніторинг ефективності використання спортивних споруд, а також ухвалення рішень про надання або відмову у наданні громадським об'єднанням статусу національної федерації. Специфічними складниками є запобігання допінгу, адміністрування Електронного реєстру спортивних організацій, ведення системи «Національна платформа доброчесності спорту», перевірка фактів корупційного впливу на результати матчів та застосування санкцій за нелегальні ставки на спорт тощо. Наприклад, «Положення про надання на конкурсних засадах спортивній федерації статусу національної та позбавлення такого статусу» (Постанова Кабінету Міністрів України від 18.01.2012 № 22 [97]) визначає порядок перевірки Мінмолодьспортом відповідності федерації установленим вимогам і приймає рішення про надання або позбавлення її відповідного статусу, що є типовою контрольно-наглядовою функцією з елементами дозвільного провадження [83]. Показовим прикладом є також здійснення контролю за дотриманням «Державних соціальних нормативів у сфері фізичної культури і спорту», затверджених Наказом Міністерства молоді та спорту України від 28.03.2013 № 1 [92], що безпосередньо впливає на безпеку та якість послуг для споживачів.

5. *Фінансово-майновий напрям.* Охоплює управління об'єктами державної власності, організацію будівництва й реконструкції спортивних споруд, ведення Електронного реєстру спортивних споруд та організацію проведення державної спортивної лотереї. А також включає надання державної підтримки громадських об'єднань фізкультурно-спортивної спрямованості, залучення їх до виконання державних програм, сприяння розвитку меценатства, підготовку пропозицій щодо звільнення баз олімпійської та паралімпійської підготовки від земельного податку.

Прикладом реалізації цього напрямку є Державна цільова соціальна програма розвитку фізичної культури і спорту на період до 2030 р. [93], відповідно до якої фінансово-майновий напрям реалізується через багатоджерельне фінансове забезпечення коштами, які спрямовуються на подолання майнових наслідків збройної агресії РФ, що передбачає ліквідацію руйнувань постраждалих об'єктів інфраструктури, фінансування розмінування територій спортивних споруд і поновлення правовстановлюючих документів. Окрім того, матеріальний складник програми забезпечує відновлення, збереження та модернізацію сучасних і доступних об'єктів у закладах освіти й на базах підготовки національних збірних із дотриманням міжнародних змагальних стандартів та вимог безбар'єрності для осіб з інвалідністю [93].

6. *Кадрово-науковий напрям.* Передбачає визначення загальної потреби у фахівцях, участь у підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації кадрів для сфери фізичної культури і спорту, формування пріоритетів наукових досліджень, замовлення наукових та соціологічних досліджень у галузі, затвердження п'ятирічних зведених планів науково-дослідної роботи з аналізом їх виконання та ін. Прикладом є запровадження системи обов'язкового підвищення кваліфікації тренерів відповідно до Наказу Міністерства молоді та спорту України від 13.01.2014 № 45 «Про затвердження Порядку проведення атестації тренерів (тренерів-викладачів)» як умови підтвердження тренерської категорії [101]. Показовим у цьому напрямі є також Порядок розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів (Постанова Кабінету Міністрів України від 20.05.2013 № 363). Відповідно до порядку розміщення державного замовлення здійснюється профільним міністерством як державним замовником виключно на конкурсних засадах серед державних або комунальних закладів освіти та наукових установ на основі принципів добросовісної конкуренції, відкритості та прозорості [103].

7. *Інформаційно-пропагандистський напрям.* Забезпечує проведення інформаційно-просвітницької та пропагандистської роботи з популяризації здорового способу життя, фізичної культури та спорту вищих досягнень, аналітичну діяльність, узагальнення вітчизняного та іноземного досвіду, визначення тенденцій розвитку галузі. Реалізується через офіційні інформаційні ресурси Мінмолодьспорту, організацію мистецьких конкурсів, роз'яснювальну роботу в медіа щодо запобігання корупції, збирання адміністративних даних, проведення статистичних спостережень та адміністрування електронних комунікаційних платформ для обробки галузевих даних. Згідно зі Звітом про стан виконання реалізації Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 р. «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» «Козацький гарт» успішно реалізується як один із ключових фізкультурно-оздоровчих і спортивно-масових заходів у системі модернізації фізичного виховання запусків загальної середньої освіти для формування ціннісного ставлення дітей та молоді до власного здоров'я [41; 110].

До речі, «Козацький гарт» активно запроваджувався в Херсонському державному університеті: спочатку (у 2013 р.) цей захід започаткували два факультети – юридичний і факультет виховання та спорту, а вже у 2015 р. до військово-спортивної гри долучилися команди всіх ЗВО м. Херсон. До заходу долучилися представники місцевої влади та волонтери, а також представники козачих громадських об'єднань Херсону і Миколаєва. Такі заходи дали змогу об'єднати молодь навколо спільних історичних традицій, долучити представників влади до розвитку спорту.

8. *Міжнародний напрям.* Реалізується через провадження міжнародної діяльності, взаємодію з іноземними державними органами та профільними міжнародними організаціями. Напрямок включає надання організаційної та фінансової допомоги Національному олімпійському комітету України, Спортивному комітету України та Національному комітету спорту інвалідів України, а також захист прав національних федерацій у міжнародних

юрисдикційних органах (включаючи Спортивний арбітражний суд) щодо неправомірних дій спортивних структур рф і білорусі та ін. Наприклад, у межах міжнародного напрямку адміністративно-правового регулювання галузі особливого значення набуває забезпечення безпекових стандартів під час організації змагань в умовах воєнного стану. Практичним утіленням цієї діяльності є активна взаємодія вітчизняних інституцій із Комітетом Ради Європи з питань безпеки спортивних заходів (Комітетом T-S4), у засіданнях якого бере участь міжвідомча делегація у складі представників Мінмолодьспорту, МВС, Національної поліції та Української асоціації футболу. Основними векторами цієї співпраці є підготовка та координація пакета законопроектів, спрямованих на повну ратифікацію Конвенції Сан-Дені, а також розроблення та впровадження унікальних протоколів безпеки й додаткових рекомендацій для проведення офіційних матчів і змагань під час триваючої збройної агресії рф [128].

Разом із Мінмолодьспортом та підвідомчими йому установами реалізацію державної політики у сфері фізичної культури та спорту в межах власної компетенції здійснює широке коло центральних органів виконавчої влади, кожен з яких відповідає за окремий сегмент фізкультурно-спортивної діяльності та взаємодіє з Мінмолодьспортом у процесі досягнення спільних цілей державної спортивної політики. Наприклад, Міністерство охорони здоров'я України (далі – МОЗ) реалізує політику у сфері спортивної медицини через розроблення стандартів медичного обслуговування спортсменів, затвердження переліку медичних протипоказань до занять спортом, ліцензування лікарів спортивної медицини, здійснення санітарно-епідемічного нагляду на спортивних об'єктах та видачу медичних довідок, необхідних для допуску до змагань. Наприклад, на основі аналізу Наказу МОЗ України від 17.06.2014 № 401 «Про систему надання лікарсько-фізкультурної допомоги в Україні» роль Міністерства у сфері фізичної культури і спорту полягає у стратегічному управлінні, нормативно-правовому регулюванні та контролі за функціонуванням чіткої трирівневої

вертикалі лікарсько-фізкультурної допомоги, що координується спільно з Мінмолодьспортом. Через підпорядковану мережу кабінетів, диспансерів та Український медичний центр спортивної медицини забезпечує обов'язковий диспансерний нагляд і видачу експертних допусків до змагань для вихованців ДЮСШ, ШВСМ та центрів олімпійської підготовки, інтегрує медичний супровід безпосередньо в навчально-тренувальний процес, здійснюючи лікарсько-педагогічні спостереження, медичне забезпечення змагань, відновлення атлетів після екстремальних навантажень і травм, а також упроваджує засоби лікувальної фізкультури та інноваційної реабілітації для широких верств населення [113].

Своєю чергою, Міністерство освіти і науки України (далі – МОН) реалізує політику у сфері фізичного виховання та підготовки кадрів через затвердження навчальних програм із фізичного виховання для закладів освіти всіх рівнів, ліцензування освітніх програм за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт», установлення стандартів вищої освіти, розміщення державного замовлення на підготовку фахівців галузі та регулювання діяльності дитячо-юнацьких спортивних шкіл як закладів позашкільної освіти та ін. Наприклад, МОН затверджує Стандарт вищої освіти за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» для першого (бакалаврського) рівня, затверджений Наказом МОН від 24.04.2019 № 567, що визначає компетентності та результати навчання майбутніх фахівців галузі та безпосередньо спрямований на підготовку фахівців, здатних розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у мінливих умовах професійної діяльності [104].

Реалізацію державної політики у сфері фізичної культури та спорту здійснює розгалужена система органів і установ, що діють під керівництвом або у взаємодії з Мінмолодьспортом України та охоплюють окремі напрями фізкультурно-спортивної діяльності – від антидопінгового контролю і підготовки олімпійських резервів до масового спорту та спорту осіб з інвалідністю. На нашу думку, до цієї системи належать:

Національний антидопінговий центр (НАДЦ) [114; 70], який є неупередженою, фінансованою з державного бюджету і незалежною в ухваленні операційних рішень спеціалізованою державною установою зі статусом юридичної особи, правові повноваження якої базуються на вимогах національного законодавства і стандартах ВАДА й поширюються на всіх спортсменів та їхній допоміжний персонал на території [69]. НАДЦ як підписант Всесвітнього антидопінгового кодексу координує зусилля державних органів, спортивних федерацій та громадськості для забезпечення доброчесності в українському спорті. Діяльність установи базується на впровадженні міжнародних стандартів WADA за кількома стратегічними напрямками, що охоплюють превентивну антидопінгову освіту, позазмагальне та змагальне тестування біологічних зразків без завчасного попередження, а також незалежну обробку результатів і застосування санкцій до порушників. Окрім того, НАДЦ самостійно здійснює розвідувально-розслідувальну діяльність із дотриманням вимог конфіденційності, адмініструє процедуру надання дозволів на терапевтичне використання заборонених речовин на національному рівні та взаємодіє з іноземними антидопінговими організаціями для інтеграції вітчизняної системи у світовий правовий простір [69].

Центри олімпійської підготовки. Відповідно до Положення про центр олімпійської підготовки (Постанова Кабінету Міністрів України від 07.09.2011 № 948), Центр олімпійської підготовки – це «заклад фізичної культури і спорту, який забезпечує підготовку спортсменів національних збірних команд з олімпійських видів спорту шляхом проведення постійно діючих навчально-тренувальних зборів на спортивних спорудах, де створено умови для проживання, харчування спортсменів, належного медичного та наукового забезпечення їхньої підготовки, та участь спортсменів у відповідних змаганнях» [99].

Мережа центрів олімпійської підготовки в Україні представлена закладами різних організаційно-правових форм (державні установи,

комунальні заклади та комунальні організації), діяльність яких диференційована за територіальним і галузевим принципами. Спеціалізація установ охоплює як окремі олімпійські дисципліни (біатлон, легка атлетика, художня гімнастика, стрибки у воду, бадмінтон та пляжний волейбол, гандбол, баскетбол, дзюдо), так і комплексні зимові або пріоритетні види спорту. Географія розміщення центрів поєднує загальнонаціональний рівень із розташуванням у Києві та великих регіональних осередках (Чернігівська, Івано-Франківська, Волинська, Сумська, Львівська, Миколаївська, Херсонська, Київська, Харківська, Дніпропетровська та Вінницька області) [131].

Школи вищої спортивної майстерності – «заклад фізичної культури і спорту, який забезпечує підготовку учнів-спортсменів резервного спорту та спорту вищих досягнень шляхом проведення постійно діючих навчально-тренувальних зборів та участь спортсменів у відповідних спортивних змаганнях» [100]. Відповідно до Положення про школу вищої спортивної майстерності (Наказ Міністерства молоді та спорту України від 17.07.2015 № 2581), діяльність шкіл вищої спортивної майстерності базується на організації безперервного навчально-тренувального процесу з постійним або змінним складом учнів-спортсменів через поєднання занять, індивідуальних планів і тривалих зборів з обов'язковою участю у змаганнях для досягнення високих результатів [100].

Аналіз статистичної звітності шкіл вищої спортивної майстерності (ШВСМ) за 2025 р. свідчить про високу ефективність їх функціонування як провідних інституцій із підготовки спортивного резерву та національних збірних команд. Станом на кінець звітного періоду в Україні діяло 33 заклади ШВСМ, де у 954 навчальних групах постійного та змінного складу тренувалося понад 4,2 тис. провідних атлетів. Головними здобутками установ у 2025 р. стало забезпечення представництва 2492 вихованців у різних складах збірних команд України (включаючи 961 члена збірної, 714 кандидатів та 817 резервістів), а також підготовка висококваліфікованих

кадрів, за результатами якої 170 спортсменам було присвоєно звання майстра спорту України, 38 – майстра спорту міжнародного класу та 7 – заслуженого майстра спорту. У розрізі регіонів за більшістю показників, зокрема за обсягом залученого фінансування (250,8 млн грн), кількістю вихованців у збірних (531 особа) та чисельністю штатних тренерів (260 осіб) [42].

Український центр із фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт» (далі – «Інваспорт»). Діяльність системи «Інваспорт» охоплює нормативно-правове регулювання, видання наказів та ведення єдиної спортивної класифікації, що безпосередньо поєднується з розробленням Єдиного календарного плану і проведенням реабілітаційно-спортивних заходів. Організаційна діяльність спрямована на затвердження складів національних збірних команд, координацію участі українських атлетів у Паралімпійських та Дефлімпійських іграх, фіксацію результатів змагань і підбиття загальних підсумків роботи. Особлива увага приділяється інфраструктурній підтримці через мережу спеціалізованих центрів підготовки, а також розвитку дитячо-юнацького спорту шляхом організації Всеукраїнської спартакіади «Повір у себе» для дітей з інвалідністю [45]

Організаційна структура системи «Інваспорт» побудована за принципом багаторівневої координації, де вищий рівень державного управління та стратегічного партнерства забезпечують Мінмолодьспорт і Національний комітет спорту інвалідів України у взаємодії з міжнародними паралімпійськими інституціями. Безпосереднє галузеве керівництво здійснює Український центр «Інваспорт» спільно із всеукраїнськими спортивними федераціями за нозологіями, які через мережу з 25 регіональних центрів керують роботою профільних ДЮСШ і шкіл паралімпійського резерву. Кінцевою метою функціонування цієї структури є забезпечення фізкультурно-спортивної реабілітації, залучення спеціалізованої інфраструктури та формування національних і штатних збірних команд України з видів спорту осіб з інвалідністю [123].

Аналіз Звіту про роботу Українського центру з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт» у 2019 р. свідчить, що протягом звітного періоду Український центр «Інваспорт» успішно забезпечує функціонування розгалуженої мережі спеціалізованих установ, яка станом на початок наступного року охоплювала 25 регіональних центрів, 27 ДЮСШ і СДЮШОР, а також 103 клуби фізкультурно-реабілітаційної спрямованості. Головними узагальненими досягненнями установи стали охоплення різними формами фізкультурно-спортивної роботи близько 40 тис. осіб з інвалідністю за 76 видами спорту, організація фінальних змагань XXVI Всеукраїнської спартакіади «Повір у себе» за участю 859 дітей, а також системне залучення до реабілітації та масових заходів 427 українських воїнів. На міжнародній арені національні збірні команди, що фінансувалися за підтримки центру, продемонстрували високу результативність: на 142 міжнародних змаганнях і чемпіонатах було виборено 927 медалей (зокрема 338 золотих), а дефлімпійська збірна на XIX зимових Дефлімпійських іграх у загальному командному заліку посіла почесне третє місце за кількістю золотих нагород, що стало найкращим результатом за останні 20 років [40].

Таким чином, відсутність окремого центрального органу виконавчої влади з реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту є інституційною прогалиною, яка призводить до суміщення функцій формування і реалізації політики в одному органі – Мінмолодьспорті та знижує ефективність публічного адміністрування галузі, що підтверджує актуальність пропозицій щодо структурних змін системи управління у сфері фізичної культури та спорту.

Обсяг цього підрозділу не дає змоги вичерпно дослідити правовий статус усіх суб'єктів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту, зокрема окремого наукового осмислення потребують питання адміністративної відповідальності таких суб'єктів, особливості реалізації їхніх дискреційних повноважень, а також порівняльно-правовий аналіз моделей інституційної організації управління спортивною

сферою у зарубіжних державах, що становить напрям подальших досліджень у межах цієї роботи.

Зауважимо, що попри розгалужену систему суб'єктів адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту, їхня діяльність супроводжується низкою структурних проблем і проблемних аспектів, що знижують ефективність правового регулювання галузі. До таких викликів можна віднести:

- функціонально-структурний дисбаланс у вигляді суміщення повноважень щодо формування та реалізації державної політики в межах одного суб'єкта;
- Компетенційну колізійність у формі міжвідомчої неузгодженості та дублювання процедур між профільними органами;
- безпекову деградацію інституційної спроможності в умовах правового режиму воєнного стану;
- нормативно-прогалинний дефіцит через фрагментованість профільного законодавства та брак підзаконного регулювання;
- статусну гібридність як наслідок правової невизначеності суб'єктів із подвійною публічно-приватною природою;
- субсидіарну фінансову залежність галузевих інституцій від бюджетних асигнувань за відсутності прозорих критеріїв їх розподілу;
- декларативність діджиталізації у зв'язку з відсутністю інтегрованої електронної інфраструктури управління та ін.

Зокрема, як було зауважено вище, після ліквідації у 2014 р. Державного агентства з питань фізичної культури і спорту обидві функції з формування і реалізації державної політики було передано Мінмолодьспорту. Це суперечить загальному положенню щодо функціонального розмежування між міністерствами та виконавчими агентствами й іншими центральними органами виконавчої влади, закріпленому у Стратегії реформування державного управління України на період до 2021 р., який закріплює чіткий

розподіл функцій за видом органу, мінімізацію регуляторного та господарського навантаження на міністерства, заборону делегування владних повноважень держпідприємствам, посилення політичного нагляду та ін. [82]. На практиці це призводить до того, що один орган одночасно розробляє правила, контролює їх виконання та сам же є виконавцем, що суперечить принципу розмежування функцій нормотворення та виконання в системі публічного адміністрування. На підтвердження зазначеного зауважимо, що фінансовий аудит Рахункової палати виявив у діяльності Міністерства молоді та спорту України системні фінансові відхилення та порушення вимог НП(С)БОДС на загальну суму понад 3,8 млрд грн, що призвело до винесення аудиторського висновку із застереженням. Основними недоліками в роботі установи стали грубе заниження активів та власного капіталу в Балансі на 3,68 млрд грн через невідображення довгострокових інвестицій у вісім підпорядкованих державних підприємств, безпідставне включення до консолідованої звітності 128 млн грн витрат сторонніх установ, а також відсутність єдиної облікової політики Групи, що спричинило хаос у класифікації витрат та однотипних активів. Окрім того, Міністерство не нараховувало амортизацію на нематеріальні активи на суму 37,1 млн грн, протягом десяти років не проводило інвентаризацію безнадійної дебіторської заборгованості на 6,8 млн грн, приховало інформацію про майно на окупованих територіях та продемонструвало слабкість внутрішнього контролю, яка дала змогу штучно завищувати зарплати керівництву підвідомчого Управління «Укрспортзабезпечення» за рахунок економії фонду спортсменів і тренерів національних збірних [39].

Міжвідомча неузгодженість та конкуренція компетенцій. Реалізація державної політики у сфері фізичної культури і спорту охоплює широке коло органів, між якими відсутній єдиний координаційний механізм, наслідком чого є наявні практичні колізії у цій сфері. Наприклад, лікар спортивної медицини, діючи відповідно до протоколів МОЗ, може призначити спортсмену препарат, який потребує оформлення дозволу на терапевтичне

використання відповідно до вимог НАДЦ, що ставить під загрозу право спортсмена на безперешкодне ведення професійної діяльності та захист від дисциплінарних санкцій у разі несвоєчасного або процедурно неправильного подання документів. Будь-яке зволікання у комунікації між медичним персоналом і НАДЦ створює ризик автоматичного кваліфікування таких дій, як порушення антидопінгових правил із подальшим відстороненням від змагань, що нівелює право атлета на справедливий розгляд справи, має вплив на його репутацію через «суд медіа» і де-факто позбавляє можливості реалізувати право на працю та належне медичне забезпечення без остраху дискваліфікації. Звіт НАДЦ за 2025 р. підтверджує, що неузгодженість між стандартами допінг-контролю та повсякденною медичною практикою спортивних лікарів провокує серйозні порушення прав спортсменів. Замість ефективної системи превенції та легального медичного супроводу (через механізм TUE) комунікаційний вакуум призводить до того, що процедурні помилки або терапевтичні призначення лікарів автоматично трансформуються у виявлені порушення антидопінгових правил (41 випадок за рік), безпосередньо порушуючи право спортсмена на безпечну працю, здоров'я та справедливе ведення професійної діяльності [118].

Отже, суб'єкти адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту утворюють чотирирівневу структуру, що охоплює органи публічної влади із владно-розпорядчими повноваженнями, інституції з делегованими публічними функціями, спеціалізовані державні установи та організації з подвійною правовою природою. Чинне законодавство містить неповний перелік суб'єктів галузі, залишаючи поза нормативним закріпленням низку фактичних учасників адміністративно-правових відносин. Суміщення функцій формування та реалізації державної політики в одному органі, міжвідомча неузгодженість і правова невизначеність статусу суб'єктів із подвійною природою є системними вадами, подолання яких потребує структурних змін через відновлення

окремого виконавчого органу галузі та запровадження єдиного міжвідомчого координаційного механізму.

2.2. Форми та методи адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту

У науковій літературі адміністративно-правове забезпечення розглядається як система нормативно-правових, організаційних та управлінських заходів, що застосовуються органами публічної адміністрації для врегулювання суспільних відносин у конкретній сфері, а його структурними елементами є органи публічної адміністрації, механізм адміністративно-правового регулювання та адміністративно-правові засоби. Саме адміністративно-правові засоби (форми та методи) посідають центральне місце у цій системі, оскільки через них безпосередньо здійснюється регулятивний вплив на учасників фізкультурно-спортивних відносин – від нормативного закріплення правил поведінки до застосування заходів примусу та стимулювання [15, с. 88].

Досліджуючи форми адміністративно-правового регулювання, М.С. Жуков, доходить висновку, що у сучасній доктрині вони трансформувалися з класичних форм державного управління та традиційно поділяються на правові (що мають конкретні юридичні наслідки) і неправові [36, с. 215]. Так, представники нової школи адміністративного права дедалі частіше пропонують замінювати або поєднувати це вчення з концепцією інструментів діяльності публічної адміністрації (підзаконні акти, адміністративні акти, договори, акти-дії та акти-плани), виключаючи з класичного переліку форм внутрішні організаційні дії службовців та матеріально-технічні операції як такі, що не несуть безпосередніх юридичних наслідків для приватних осіб [36, с. 216–217].

Форми адміністративно-правового регулювання не є уніфікованими: їхній конкретний зміст, поєднання та послідовність застосування визначаються специфікою суспільних відносин, що виступають предметом регулювання, тому у сфері фізичної культури та спорту вони набувають особливих рис, зумовлених поєднанням публічно-правових і приватноправових елементів, автономією спортивних організацій та міжнародно-правовим виміром галузі. На думку С.М. Балабана, під формами публічного адміністрування (адміністративно-правового регулювання) у сфері фізичної культури та спорту необхідно розуміти «зовнішньо виражену діяльність органів (посадових осіб) публічної адміністрації у межах наданих їм повноважень, спрямовану на реалізацію спортивного законодавства, дотримання його норм учасниками фізкультурно-оздоровчої і спортивної діяльності та приведення сфери фізичного виховання і спорту до міжнародних стандартів» [9, с.119].

У своєму дисертаційному дослідженні Ю.Ю. Чуприна визначає, що метод адміністративно-правового регулювання – це «сукупність правових засобів та способів, що використовуються уповноваженими суб'єктами для регулювання суспільних відносин у процесі реалізації і виконання адміністративних завдань, функцій та досягнення цілей органами виконавчої влади, ураховуючи об'єктивні закони суспільного розвитку» [135, с. 20]. Авторка наводить ґрунтовний, на нашу думку, підхід до класифікації методів адміністративно-правового регулювання за кількома основними рівнями та критеріями класифікації: 1) залежно від рівня правової структури (загальний та галузевий рівні): метод адміністративного права (загальний метод), метод адміністративно-правового регулювання (галузевий метод); 2) залежно від рівня правової норми (регуляторного впливу): імперативний метод (метод владних приписів), диспозитивний метод (метод автономії), метод констатації; 3) залежно від рівня нормативно-правового акта (авторська класифікація залежно від мети правової регламентації): адміністративно-статусний метод, адміністративно-процесуальний метод (метод надання

процесуальної форми), адміністративно-деліктний метод (метод деліктного регулювання); 4) за формою вираження: адміністративно-правові методи, адміністративно-організаційні методи (узгодження, взаємодія, координація, контроль і перевірка виконання, інспектування, інструктування); 5) за юридичними властивостями: нормативні, індивідуальні; 6) за способом впливу на поведінку суб'єктів: зобов'язуючі, заборонні, уповноважуючі, заохочувальні; 7) універсальні методи (залежно від міри використання владних повноважень): метод переконання, метод примусу (правовий примус), метод заохочення [135]. На думку С.М. Балабана, методи публічного адміністрування у сфері фізичної культури і спорту охоплюють сукупність прийомів, засобів і способів впливу у відносинах між суб'єктами та об'єктами адміністрування, що реалізуються через прийняття управлінських рішень, спрямованих на виконання спортивного законодавства та приведення галузі до міжнародних стандартів [9, с. 124].

Зауважимо, що форми і методи публічного адміністрування у сфері фізичної культури та спорту перебувають у нерозривному взаємозв'язку, оскільки форма відображає зовнішній прояв управлінської діяльності через правовий акт або юридично значущу дію, тоді як метод розкриває характер владного впливу суб'єкта на підвладний об'єкт. У сукупності вони утворюють інструментальну основу, що дає змогу розмежувати спортивні відносини, підпорядковані нормам адміністративного права, і ті, що регулюються приватноправовими засобами.

За результатами аналізу наукових доктрин сучасних вітчизняних дослідників питання обґрунтування форм і методів адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту є одним із ключових для підвищення ефективності регуляторного впливу суб'єктів публічної влади.

Наукова доктрина пропонує різні підходи до класифікації форм і методів адміністративно-правового регулювання у досліджуваній сфері.

Полігалузову природу спортивних правовідносин доводить О.О. Туряниця у дослідженні «Конституційно-правове регулювання професійного спорту в Україні», де укладення контрактів визначено як головну цивільно-правову форму найму атлетів, а комерційно-спортивні та спортивно-комерційні підходи розглядаються як дієві методи впорядкування ринкової індустрії [126].

На необхідності комбінування імперативного впливу держави з диспозитивними методами широкої автономії недержавних інституцій наголошує О.І. Чокля у праці «Організаційно-правові засади публічно-приватного регулювання розвитку фізичної культури і спорту в Україні», аргументуючи важливість таких інноваційних форм взаємодії, як залучення публічно-приватного партнерства, передача об'єктів спорту у приватне управління та легалізація регламентно-приписних норм *lexsportiva* [133].

На транснаціональному рівні у праці «Адміністративно-правове забезпечення міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту» О.О. Усик структурує зовнішні моделі забезпечення співпраці за такими формами, як підзаконна нормотворчість, координація, матеріально-технічне забезпечення, фінансування і вчинення інших адміністративних дій, виокремлюючи при цьому систему методів контролю, планування, комунікативно-інформативного та статистично-облікового інструментарію [129].

Застосувавши класифікаційний підхід до аналізу державної підтримки, А.Я. Палюх у монографії «Конституційно-правові засади державної політики у сфері фізичної культури і спорту» пропонує розподіляти існуючі форми на організаційно-функціональні, матеріально-фінансові та безпосередньо правові (правозастосовні й контрольні), тоді як самі методи регулятивного впливу він диференціює на вертикальні (імперативні) та горизонтальні (диспозитивні) [73].

Різні форми діяльності публічної адміністрації за ознакою наявності чи відсутності юридичних наслідків поділені С.М. Балабаном у дослідженні

«Публічне адміністрування сферою фізичної культури та спорту» на правові (нормотворчу, договірну, правозастосовну, реєстраційно-атестаційну) та організаційно-технічні, тоді як за характером управлінського впливу автор розмежовує прямі (адміністративно-директивні приписи) та непрямі (фінансово-економічні стимули) методи [9].

Узагальнення наведених наукових позицій щодо змісту та співвідношення форм і методів адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту дає змогу сформулювати їхні авторські визначення з урахуванням галузевої специфіки.

Форма адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту – це зовнішній спосіб вираження владно-організуючої діяльності уповноважених суб'єктів публічного адміністрування, що закріплює юридично значущі рішення та дії у сфері фізкультурно-спортивних відносин, тягне за собою правові наслідки для їх учасників і реалізується через нормотворчі, правозастосовні, договірні та організаційні інструменти з урахуванням галузевої специфіки поєднання публічно-правового регулювання із засадами автономії спорту.

Метод адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту – це сукупність прийомів і способів владного впливу уповноважених суб'єктів публічного адміністрування на учасників фізкультурно-спортивних відносин, що застосовуються в межах компетенції відповідних органів із метою забезпечення належного функціонування галузі, характеризуються залежністю від специфіки об'єкта управління та реалізуються у процесі здійснення публічної управлінської діяльності через поєднання імперативних і диспозитивних засобів впливу з урахуванням принципу автономії спорту.

На нашу думку, форми та методи адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту у своїй єдності становлять систему адміністративно-правових засобів, які забезпечують збалансований

регулятивний вплив держави на фізкультурно-спортивну сферу з урахуванням принципу автономії спорту.

До таких адміністративно-правових засобів належать:

1) форми – нормотворчі акти, що встановлюють загальнообов’язкові правила поведінки учасників фізкультурно-спортивних відносин; індивідуальні адміністративні акти правозастосовного характеру; реєстраційно-дозвільні інструменти; адміністративні договори та угоди про публічно-приватне партнерство; організаційно-технічні засоби координації та методичного забезпечення;

2) методи переконання, стимулювання, примусу, імперативного приписування, диспозитивної автономії та міжвідомчої координації.

Охарактеризувавши у підрозділі 1.2 нормативно-правові акти як самостійний рівень правового забезпечення сфери фізичної культури та спорту, зупинимося детальніше на інших формах адміністративно-правового регулювання, що реалізуються суб’єктами публічної адміністрації у процесі безпосередньої управлінської діяльності, адже саме через них нормативні приписи набувають практичного втілення у конкретних правовідносинах.

Індивідуальний адміністративний акт є найпоширенішою правовою формою діяльності органів публічної адміністрації у сфері фізичної культури та спорту, оскільки саме через нього реалізуються конкретні управлінські рішення щодо суб’єктів фізкультурно-спортивних відносин. На відміну від нормативних актів індивідуальний адміністративний акт не встановлює загальнообов’язкових правил, а вирішує конкретне управлінське питання та встановлює права й обов’язки для конкретного суб’єкта. У досліджуваній сфері індивідуальні адміністративні акти реалізуються через такі провадження, як присвоєння спортивних звань і розрядів, надання та позбавлення статусу національної спортивної федерації, визнання видів спорту, атестація тренерів та суддів тощо. Наприклад, Положення про Єдину спортивну класифікацію України (Наказ Міністерства молоді та спорту України від 07.12.2023 № 7512) виступає ключовим інструментом реалізації

адміністративно-правового регулювання у процедурі присвоєння спортивних звань, виконуючи роль правозастосовного інструменту, який забезпечує перехід від «стану виконання нормативних вимог» до «стану офіційного визнання кваліфікації» суб'єкта [96]. Безпосереднім індивідуальним адміністративним актом, що завершує це провадження та породжує конкретні правові наслідки для визначеного кола осіб, є Наказ Мінмолодьспорту України від 03.06.2026 № 3357 «Про присвоєння спортивного звання «Майстер спорту України»», яким офіційно закріплюється набутий спортсменом кваліфікаційний статус та виникає право на отримання відповідного посвідчення і пов'язаних із цим соціальних гарантій [109].

Участь у фізкультурно-спортивній діяльності на офіційному рівні можлива лише за умови проходження відповідних реєстраційних і дозвільних процедур, через які держава здійснює попередній контроль за відповідністю суб'єктів установленим вимогам. Реєстраційно-дозвільна форма поєднує елементи контролю з наданням адміністративних послуг, в результаті яких суб'єкт набуває певного правового статусу або права на провадження діяльності лише після проходження встановленої законом процедури. Ця форма реалізується через реєстрацію спортивних організацій, акредитацію спортивних споруд, дозволи на проведення міжнародних змагань, ліцензування спортивних агентів тощо.

Наприклад, реєстраційна процедура для спортивних клубів, федерацій та інших громадських об'єднань фізкультурно-спортивної спрямованості має дворівневий характер:

1) загальна реєстрація як юридичної особи, що здійснюється відповідно до Закону України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 № 4572-VI [83], а також Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 № 755-IV [86], через Міністерство юстиції України;

2) набуття статусу суб'єкта фізкультурно-спортивної діяльності як самостійна галузева процедура, яка реалізується Мінмолодьспорту України шляхом внесення відомостей до Єдиного реєстру спортивних організацій України, що базується на положеннях Закону України «Про фізичну культуру і спорт» [115] та відповідних підзаконних нормативно-правових актах. Отже, така галузева реєстрація є дієвим інструментом, що інтегрує звичайну юридичну особу (громадське об'єднання) у державну систему адміністрування галузі.

Якщо реєстраційно-дозвільні інструменти є проявом одностороннього владного контролю, то договірна форма ґрунтується на принципово іншій логіці – взаємних зобов'язаннях сторін та добровільній участі приватного суб'єкта. Для вітчизняної системи адміністративно-правового регулювання сфери фізичної культури та спорту договірна форма є порівняно новою і відображає загальну тенденцію до партнерської моделі публічного адміністрування, яка реалізується через угоди про делегування повноважень спортивних федераціям, публічно-приватне партнерство у спортивній інфраструктурі, контракти зі спортсменами національних збірних, міжнародні угоди про співробітництво у сфері спорту. Зокрема, правова природа контракту зі спортсменом істотно залежить від специфіки виду спорту, що зумовлює складність вибору між трудовими та цивільно-правовими механізмами регулювання. У командних дисциплінах відносини між клубом і атлетом здебільшого мають характер «роботодавець-працівник», тому регламенти професійних ліг імперативно визначають такі контракти як трудові договори. Натомість в індивідуальних видах спорту атлети частіше діють як незалежні професіонали, укладаючи договори з промоутерами, що за своїм змістом наближаються до цивільно-правових угод. У своїх публікаціях С. Багдашкіна наголошує на наявності серйозної правової прогалини у цій сфері, оскільки профільний Закон України «Про фізичну культуру і спорт» не містить визначення поняття «контракт із професійним спортсменом». Відсутність законодавчої чіткості створює

труднощі для захисту сторін, оскільки чинна нормативна база не враховує специфіку незалежної діяльності спортсменів, а судова практика здебільшого обмежується вирішенням класичних трудових спорів [8].

На відміну від трьох попередніх форморганізаційно-технічна діяльність не породжує безпосередніх юридичних наслідків для учасників фізкультурно-спортивних відносин. Проте її практичне значення важко переоцінити, оскільки саме через організаційні засоби нормативні приписи набувають реального втілення, а різні суб'єкти фізкультурно-спортивних відносин узгоджують свою діяльність. До організаційно-технічних засобів координації та методичного забезпечення можна віднести Єдиний календарний план фізкультурно-оздоровчих, спортивних заходів та змагань України, методичне керівництво та рекомендації, координаційні наради та міжвідомчу взаємодію, інформаційно-аналітичну діяльністьтощо. Варто наголосити, що Звіт із фізичної культури і спорту за формою № 2-ФК є фундаментальним організаційно-технічним засобом галузевого управління, що забезпечує систематизацію даних про стан спортивної інфраструктури, кадрове забезпечення та рівень залученості населення до фізкультурно-оздоровчої діяльності [39]. Завдяки встановленій вертикалі подання даних від місцевих осередків до Мінмолодьспорту цей документ слугує інструментом інформаційної координації, що дає змогу уніфікувати підходи до моніторингу та створювати доказову базу для формування державної спортивної політики. Систематизація інформації про чисельність осіб, охоплених спортом, та стан спортивних споруд дає змогу державі об'єктивно оцінювати ефективність галузевого адміністрування, обґрунтовувати бюджетні витрати на розвиток інфраструктури та оперативно коригувати стратегічні плани підтримки професійного і масового спорту.

Якщо форми визначають зовнішній прояв управлінської діяльності, то методи розкривають характер та інтенсивність владного впливу, що реалізується через ці форми. Дослідження методів є ключовим для розуміння характеру та інтенсивності владного впливу, оскільки саме вони визначають

межі диспозитивності спортивної автономії та рівень державного регулятивного втручання в діяльність відповідних суб'єктів.

Переконання є первинним методом адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту, оскільки воно передуює застосуванню будь-яких примусових заходів і формує ціннісну основу для добровільного дотримання встановлених правил. Метод переконання в адміністративно-правовому регулюванні сфери фізичної культури та спорту передбачає застосування комплексу заходів, спрямованих на формування у суб'єктів свідомого дотримання правових норм та внутрішнє прийняття цінностей спорту.

Наприклад, діяльність НАДЦ у частині антидопінгової освіти проявляється через такі інструменти, як:

- 1) інформаційно-роз'яснювальна робота, завдяки якій НАДЦ не просто інформує спортсменів про заборони, а аргументовано пояснює фізичні, психологічні та соціальні ризики вживання допінгу;
- 2) формування правосвідомості шляхом використання освітнього контенту, який охоплює принципи «чистого спорту», права та обов'язки сторін, процедури тестування і відповідальність та спрямований на розвиток внутрішньої дисципліни атлетів і персоналу (організація освітніх заходів, вебінарів та надання доступу до інтерактивних навчальних платформ, наприклад ADEL);
- 3) регулярне проведення заходів за запитами навчальних закладів та спортивних організацій, а також використання інтерактивних форматів для самоперевірки [5].

Отже, антидопінгова освіта є дієвим інструментом методу переконання, який заміщує зовнішній адміністративний примус внутрішнім усвідомленням важливості дотримання нормативно-правових вимог, створюючи середовище, у якому суб'єкти спортивних відносин діють правомірно із власної ініціативи.

Стимулювання як метод адміністративно-правового регулювання ґрунтується на принципово іншій логіці, ніж переконання чи примус: держава не апелює до свідомості суб'єкта і не погрожує санкцією, а створює систему заохочень, за якої дотримання бажаної моделі поведінки стає об'єктивно вигіднішим за її порушення. У сфері фізичної культури та спорту цей метод має особливе значення з огляду на принцип автономії спортивних організацій, оскільки там, де пряме владне втручання обмежене, саме стимулювання забезпечує орієнтацію суб'єктів на публічно значущі цілі: досягнення високих спортивних результатів, залучення приватних інвестицій у галузь та підвищення фахового рівня спортивного персоналу. Наприклад, Указ Президента України від 10.09.2011 №906/2011 установлює механізм матеріального заохочення фахівців, які зробили визначний внесок у розвиток спортивної галузі, передбачаючи 1400 стипендій, серед яких 75 дворічних та 25 довічних для осіб, що досягли сімдесятирічного віку. Кандидати висувуються національними федераціями та громадськими об'єднаннями, остаточне рішення приймає Президент України за результатами конкурсного відбору профільної комісії Мінмолодьспорту. Розмір щомісячної стипендії становить 1,5 прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, що забезпечує її автоматичну індексацію, а фінансування здійснюється за рахунок державного бюджету з обмеженням отримання лише однієї такої виплати [85].

Примус у сфері фізичної культури та спорту є субсидіарним методом адміністративно-правового регулювання, оскільки він застосовується тоді, коли методи переконання та стимулювання не забезпечили належної поведінки суб'єкта або коли характер порушення унеможлиблює їх використання. Специфіка примусу у досліджуваній сфері зумовлена її гібридною природою, адже поряд із загальними механізмами адміністративної відповідальності, передбаченими КУпАП, діє розгалужена система галузевих санкцій, що реалізуються як державними органами, так і самоврядними спортивними організаціями в межах делегованих публічних

повноважень. При цьому окремі примусові заходи мають транснаціональний характер і виходять за межі національної правової системи, що є унікальною рисою саме спортивної сфери порівняно з іншими галузями публічного адміністрування. Детальний аналіз механізмів реалізації методу примусу, зокрема підстав і порядку застосування заходів адміністративної відповідальності до учасників фізкультурно-спортивних відносин, буде здійснено у підрозділі 2.3 цієї роботи, присвяченому адміністративній відповідальності у сфері фізичної культури та спорту як самостійному елементу механізму адміністративно-правового регулювання.

Імперативне приписування є самостійним методом адміністративно-правового регулювання, що принципово відрізняється від примусу за своєю функціональною роллю. Зокрема, якщо примус є реакцією держави на вже вчинене порушення, то імперативне приписування діє на випередження, оскільки встановлює обов'язкові вимоги, яким суб'єкт зобов'язаний відповідати незалежно від власного волевиявлення та до виникнення будь-якого конфлікту. Сфера його застосування визначається природою публічного інтересу, що підлягає захисту. Так, там, де держава не може допустити, щоб безпека учасників, якість спортивних послуг або доброчесність змагань були предметом приватної домовленості, саме імперативний припис стає основним регулятивним інструментом. На відміну від диспозитивного методу, що залишає суб'єкту простір для розсуду, імперативне приписування виключає альтернативу – вимога або виконується, або суб'єкт не набуває права на провадження відповідної діяльності. У цьому сенсі даний метод є проявом публічно-правової природи регулювання фізкультурно-спортивних відносин у сфері, де вони зачіпають права третіх осіб (глядачів, вихованців спортивних шкіл, спортсменів, чиє здоров'я та безпека не можуть залежати від комерційних міркувань організатора).

Окремим прикладом реалізації методу імперативного приписування у сфері фізичної культури та спорту виступає нормативне регулювання протидії насильству щодо дітей. Стаття 4-2 Закону України «Про фізичну

культуру і спорт», доповнена змінами, внесеними Законом від 06.06.2024 № 3792-IX, установлює суворі вимоги до діяльності суб'єктів спортивної сфери, що зумовлено необхідністю забезпечення пріоритетного захисту прав дитини [115; 81]. Застосування зазначеного методу в цьому контексті має кілька концептуальних підстав. Безумовність превентивних зобов'язань полягає у тому, що керівники спортивних установ зобов'язані впроваджувати внутрішні положення щодо запобігання насильству незалежно від наявності чи відсутності фактів правопорушень, що переводить ці вимоги з площини реактивного реагування у сферу обов'язкових профілактичних заходів. Жорстка процесуальна регламентація визначається законодавством, яке встановлює фіксовані строки розгляду звернень про насильство, а також передбачає механізм невідкладного інформування органів Національної поліції та служби у справах дітей, виключаючи можливість будь-якого розсуду або коригування цих строків внутрішніми актами закладу. Окрім того, існує прямий зв'язок із реєстраційно-дозвільним механізмом, адже виконання встановлених обов'язків є імперативною умовою акредитації спортивної установи, що робить дотримання норм захисту дітей обов'язковим чинником легітимності здійснення діяльності закладом. У зазначеній сфері держава свідомо обмежує диспозитивний елемент, виключаючи можливість будь-яких компромісів щодо безпеки дитини, оскільки її інтереси набувають статусу об'єкта, що не підлягає регулюванню шляхом приватних домовленостей між адміністрацією закладу, законними представниками чи безпосередньо вихованцями, що підкреслює безальтернативний характер владного припису в системі адміністративно-правового впливу.

Диспозитивність у сфері фізичної культури та спорту є не просто технічним прийомом правового регулювання, а відображенням глибшої доктринальної позиції держави щодо меж свого втручання у спортивні відносини. В основі цього методу лежить визнання того, що спорт як соціальне явище має власні внутрішню логіку, правила та інституційну

культуру, що не завжди піддаються ефективному зовнішньому регулюванню через адміністративно-правові механізми. Саме тому держава свідомо відступає від прямого регулювання певних відносин, визнаючи право спортивних організацій самостійно встановлювати правила у межах, що не суперечать публічному інтересу. На міжнародному рівні ця позиція закріплена у принципі автономії спорту, проголошеному Олімпійською хартією МОК (2013) [72] та підтвердженому у численних рішеннях Спортивного арбітражного суду, тоді як на національному рівні вона відображена у визнанні внутрішніх регламентів федерацій як обов'язкових для учасників спортивних відносин без необхідності їх державного затвердження. Водночас диспозитивний метод не означає повного усунення держави від регулювання, він передбачає установлення мінімальних стандартів, нижче яких автономія спортивних організацій не поширюється, що забезпечує баланс між свободою саморегулювання та захистом прав учасників спортивних відносин.

Статут громадської спілки «Федерація практичної стрільби України» є прикладом реалізації диспозитивної автономії у сфері фізичної культури та спорту, що дає об'єднанню змогу самостійно визначати внутрішню організаційну структуру, систему управління та правила внутрішньої діяльності. Закріплення за Федерацією права на незалежне формування керівних органів, визначення порядку членства, розроблення внутрішніх дисциплінарних правил та самостійне розпорядження майном і коштами підтверджує функціонування суб'єкта як самоврядної організації, що діє у межах законодавства, проте володіє широкою свободою у виборі засобів досягнення статутної мети без безпосереднього адміністративного втручання з боку держави [122]. Цей установчий документ Федерації створює нормативну базу для автономного управління спортивною дисципліною, де ключові рішення щодо розвитку практичної стрільби приймаються самими членами спілки через вищі органи управління.

Координація як метод адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту займає особливе місце в системі управлінських інструментів, оскільки не вкладається у традиційну класифікаційну пару методів «переконання-примус» і водночас не може бути зведена до жодного з них. Її специфіка визначається структурою суб'єктного складу досліджуваної сфери, оскільки державна політика у сфері фізичної культури та спорту реалізується широким колом органів, жоден з яких не підпорядкований іншому в питаннях галузевого управління.

На відміну від субординаційних відносин, де один орган зобов'язує інший, координація будується на горизонтальних зв'язках: органи узгоджують свої дії, обмінюються інформацією та розподіляють функції без підпорядкування один одному. При цьому координаційний метод набуває особливої актуальності саме у сфері фізичної культури і спорту, де межі відомчої компетенції перетинаються особливо часто. Зокрема, спортивна медицина є водночас предметом відання МОЗ і Мінмолодьспорту, фізичне виховання – МОН і Мінмолодьспорту, військово-прикладний спорт – Міноборони і Мінмолодьспорту, а реабілітація ветеранів через спорт – Мінветеранів і Мінмолодьспорту. Відсутність єдиного координаційного механізму між цими органами, як зазначалося у підрозділі 2.1, є однією із системних проблем публічного адміністрування галузі, що підтверджує не лише теоретичну, а й практичну значущість реалізації цього методу.

Аналіз практики реалізації форм і методів адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту виявляє низку системних проблем, що знижують ефективність управлінського впливу і потребують нормативного та інституційного вирішення:

- нормотворча форма характеризується надлишковістю підзаконного регулювання за відсутності його системної узгодженості: підзаконні акти Мінмолодьспорту дублюють законодавчі норми без деталізації, а колізії між регламентами спортивних федерацій і положеннями профільного закону не мають нормативно визначеного механізму вирішення;

- реалізація індивідуальних адміністративних актів у провадженнях щодо присвоєння спортивних звань, атестації тренерів і суддів та надання статусу національної федерації ускладнюється відсутністю чітко визначених процесуальних строків, єдиної електронної системи подання документів і вичерпного переліку підстав для відмови, що породжує надмірну дискрецію та правову невизначеність для заявників;

- дворівнева реєстраційна процедура для спортивних організацій створює подвійне адміністративне навантаження, а Єдиний реєстр спортивних організацій та реєстр спортивних споруд не адаптовані до умов воєнного стану;

- договірна форма залишається нормативно недостатньо забезпеченою, зокрема відсутність у Законі «Про фізичну культуру і спорт» визначення поняття «контракт із професійним спортсменом» породжує правову прогалину, публічно-приватне партнерство у спортивній інфраструктурі є переважно декларативним, а щорічний характер угод між Мінмолодьспортом і федераціями унеможливорює довгострокове планування галузевої діяльності;

- організаційно-технічні засоби функціонують як ізольовані інформаційні системи без інтеграції між собою, що знижує їхній координаційний потенціал та обмежує можливості для доказового формування державної спортивної політики;

- метод переконання позбавлений вимірюваних індикаторів ефективності (наприклад, антидопінгова освіта НАДЦ та заходи популяризації здорового способу життя реалізуються без системного моніторингу їхнього впливу на поведінку суб'єктів спортивних відносин, що унеможливорює об'єктивну оцінку результативності відповідних програм);

- метод стимулювання охоплює переважно суб'єктів, які вже досягли визнаних результатів, залишаючи поза системним заохоченням молодих спортсменів, тренерів дитячо-юнацьких спортивних шкіл і суддів, механізм стимулювання меценатства у спорті є недостатнім через відсутність

реальних податкових преференцій для меценатів, а критерії розподілу фінансової підтримки між федераціями залишаються непрозорими;

- метод примусу в антидопінговій сфері характеризується колізією між процедурами оскарження рішень НАДЦ у національних судах і в Спортивному арбітражному суді, які можуть давати суперечливі результати; водночас позбавлення федерації статусу національної є надто жорстким заходом, оскільки законодавство не передбачає механізму тимчасового відсторонення без повного позбавлення статусу для випадків незначних порушень;

- реалізація методу імперативного приписування у сфері захисту дітей від насильства у спорті позбавлена механізму систематичного контролю: Мінмолодьспорт не здійснює регулярних перевірок наявності внутрішніх положень про запобігання насильству у спортивних закладах, а в умовах воєнного стану відсутній механізм тимчасового відступу від обов'язкових нормативів матеріально-технічного забезпечення без утрати акредитації;

- диспозитивний метод застосовується в умовах нормативно не визначених меж автономії спортивних організацій, зокрема визнання внутрішніх регламентів федерацій обов'язковими без державного затвердження створює ризик порушення прав спортсменів, а суперечлива судова практика у справах про оскарження рішень федерацій підтверджує відсутність законодавчо закріпленого критерію розмежування між автономією спорту та обов'язковим застосуванням норм адміністративного права;

- метод координації реалізується ситуативно за відсутності постійно діючого міжвідомчого координаційного органу, що призводить до паралельного регулювання одних і тих самих відносин кількома органами; особливо слабкою є координація між центральними органами та органами місцевого самоврядування в умовах децентралізації, за якої більшість

територіальних громад не має власних стратегій розвитку фізичної культури і спорту.

Отже, форми та методи адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту становлять взаємопов'язану систему адміністративно-правових засобів, через яку забезпечується реалізація державної політики, упорядкування фізкультурно-спортивних відносин та узгодження публічних і приватних інтересів. Їхній зміст визначається особливостями спортивної сфери, що поєднує владно-управлінські механізми з автономією спортивних організацій та урахуванням міжнародних стандартів. Практичне втілення регулятивного впливу забезпечується через індивідуальні адміністративні акти, реєстраційно-дозвільні процедури, договірні механізми та організаційно-технічні засоби, які створюють правову, організаційну та інформаційну основу функціонування галузі. Характер управлінського впливу розкривається через застосування переконання, стимулювання, примусу, імперативного приписування, диспозитивності та координації, кожен із яких виконує самостійну роль у забезпеченні належного функціонування сфери фізичної культури та спорту. Імперативні засоби спрямовуються на захист публічних інтересів, безпеки та прав учасників спортивних відносин, тоді як диспозитивні механізми створюють умови для реалізації принципу автономії спорту та самостійного врегулювання внутрішніх питань спортивними організаціями. Ефективність адміністративно-правового регулювання у цій сфері залежить від збалансованого поєднання різних форм і методів управлінського впливу, що забезпечує належний рівень правопорядку, розвиток спортивного самоврядування та досягнення суспільно значущих цілей у сфері фізичної культури та спорту.

2.3. Адміністративна відповідальність у сфері фізичної культури та спорту як елемент механізму адміністративно-правового регулювання

Сфера фізичної культури та спорту є одним із найбільш складних об'єктів адміністративно-правового регулювання з огляду на поєднання публічних і приватних інтересів, транснаціональний вимір окремих правовідносин, специфічний суб'єктний склад та паралельне функціонування державних і самоврядних механізмів примусу, що зумовлює особливий характер адміністративної відповідальності та потребує її самостійного дослідження як елемента механізму адміністративно-правового регулювання. Відповідно до ст. 54 Закону України «Про фізичну культуру і спорт», «особи, винні у порушенні законодавства у сфері фізичної культури і спорту, несуть цивільно-правову, дисциплінарну, адміністративну або кримінальну відповідальність відповідно до закону» [115]. Як зауважує М.А. Слободянюк, у доктрині права окремі науковці виділяють спортивну відповідальність як узагальнену категорію, що охоплює усі види юридичної відповідальності за порушення у фізкультурно-спортивній сфері, а також самостійну спортивно-змагальну (корпоративну) відповідальність, норми якої містяться у правилах проведення спортивних заходів, прийнятих спортивними громадськими об'єднаннями [119, с. 152]. У межах цього дослідження інтерес становить саме адміністративна відповідальність за порушення у сфері фізичної культури та спорту як публічно-правовий інструмент державного примусу, що принципово відрізняється від корпоративної спортивно-змагальної відповідальності за суб'єктом застосування, правовою природою та наслідками для порушника.

Сучасна адміністративно-правова наука відходить від спрощеного ототожнення адміністративної відповідальності лише з покаранням (стягненням), схиляючись до розуміння її як складного інституту, що охоплює превентивну, охоронну та виховну функції у межах державного примусу. Доктрина адміністративного права не виробила єдиного підходу до

розуміння адміністративної відповідальності, що зумовлює необхідність системного аналізу наявних наукових позицій із метою формулювання авторського визначення цього поняття стосовно сфери фізичної культури та спорту. З-поміж наявних підходів виокремимо ті, які, на нашу думку, мають найбільше значення для характеристики адміністративної відповідальності саме у досліджуваній галузі:

1) примусово-каральний підхід – розглядає адміністративну відповідальність у ретроспективному аспекті та як застосування уповноваженими суб'єктами до правопорушника заходів державного примусу у формі адміністративних стягнень, що тягнуть за собою негативні наслідки матеріального чи морального характеру (Ю.П. Битяк, В.В. Зуй, Л.В. Коваль);

2) підхід із погляду адміністративних відносин – адміністративна відповідальність тлумачиться як сукупність (система) адміністративних правовідносин, що виникають між уповноваженими органами (посадовими особами) та правопорушником у процесі застосування санкцій, з акцентом на процедурний порядок, статуссторін та виникнення юридичних зв'язків (І.П. Голосніченко, В.Б. Авер'янов);

3) дуалістичний підхід – поєднує розуміння адміністративної відповідальності як юридичного обов'язку особи відповідати за свої протиправні вчинки та як фактичну реалізацію цього обов'язку через застосування санкцій (Д.М. Лук'янець, Г.П. Бондаренко, Ю.О. Левенець);

4) комплексний підхід – визначає адміністративну відповідальність як складний, комплексний механізм реагування держави на прояв адміністративної протиправності, який інтегрує у собі матеріально-правові підстави (склад правопорушення) та процесуальний порядок провадження (Ю.В. Дрофич, О.М. Щукін).

Найбільш ґрунтовним, на нашу думку, є визначення поняття «адміністративна відповідальність», запропонована Ю.В. Дрофич: «Адміністративна відповідальність є комплексним правовим механізмом

реагування держави на прояв адміністративної протиправності, що містить матеріально-правові підстави та процесуальний порядок провадження у справах про адміністративні правопорушення. Основу адміністративної відповідальності становлять диференційована адміністративна протиправність, склад адміністративного правопорушення, адміністративне покарання (матеріально-правовий аспект) і процесуальна форма» [28, с. 24].

Адміністративна відповідальність у сфері фізичної культури та спорту становить самостійний елемент механізму адміністративно-правового регулювання, який забезпечує належне функціонування відповідних суспільних відносин шляхом реалізації регулятивної, превентивної та охоронної функцій. Її значення не обмежується реагуванням на факт учинення правопорушення, оскільки вона виступає важливим засобом підтримання режиму законності та дисципліни у сфері фізичної культури та спорту. Як складова частина адміністративного примусу адміністративна відповідальність забезпечує обов'язковість виконання встановлених правових приписів у випадках, коли засоби переконання, заохочення чи стимулювання не забезпечують належної правомірної поведінки суб'єктів. У такий спосіб вона завершує систему адміністративно-правових засобів впливу на учасників відповідних правовідносин, гарантуючи ефективність реалізації нормативних вимог та практичне втілення цілей державної політики у сфері фізичної культури та спорту, а саме: «створення умов для максимальної реалізації здібностей талановитих спортсменів, забезпечення рівних прав і можливостей до занять фізичною культурою і спортом усіх категорій населення України, стимулювання створення спортивної інфраструктури, сприяння участі українських спортсменів у міжнародних змаганнях, підвищення авторитету держави у світовому спортивному русі, удосконалення державної політики у сфері фізичної культури і спорту, а також сприяння популяризації та поширенню здорового способу життя, організації змістовного дозвілля» [105].

На основі аналізу наведених підходів до поняття «адміністративна відповідальність» та з урахуванням галузевої специфіки фізичної культури і спорту пропонуємо таке авторське визначення адміністративної відповідальності:

Адміністративна відповідальність у сфері фізичної культури та спорту – це комплексний правовий механізм реагування держави та уповноважених нею суб'єктів на адміністративну протиправну діяльність учасників фізкультурно-спортивних відносин, що охоплює матеріально-правові підстави, процесуальний порядок провадження у відповідних справах та систему санкцій, спрямованих на забезпечення доброчесності спортивної діяльності, захист прав учасників спортивних відносин і дотримання встановлених державою стандартів у досліджуваній сфері.

З'ясування поняття адміністративної відповідальності є необхідною передумовою для визначення її характерних ознак, які у сфері фізичної культури та спорту набувають специфічного змісту, зумовленого особливостями суб'єктного складу, галузевою природою правопорушень та транснаціональним виміром окремих санкцій. Зокрема, як зауважує М.А. Слободянюк, адміністративна відповідальність має особливості, притаманні лише їй: адміністративний проступок як підстава; індивідуальні та колективні суб'єкти відповідальності; урегульовується чітко визначеним механізмом; здебільшого здійснюється в адміністративному порядку [119, с. 153]. Узагальнюючи теоретичні підходи до визначення ознак адміністративної відповідальності, Ю.В. Дрофич значно розширює їх перелік, виділяючи серед них такі: 1) одночасно є необхідним елементом механізму державного управління та засобом охорони суспільних відносин; 2) накладається за вчинення суспільношкідливих правопорушень; 3) як універсальний засіб охорони суспільних відносин має міжгалузевий характер; 4) відповідальність настає перед державою; 5) застосовується органами виконавчої влади; 6) є кінцевим результатом контрольних повноважень державних органів; 7) настає за порушення адміністративно-

правових норм, які охороняються санкціями; 8) має позасудовий та судовий порядок застосування адміністративних стягнень; 9) індивідуальна і колегіальна форми прийняття акта про притягнення до адміністративної відповідальності [28, с. 23–24].

На основі аналізу наведених підходів та з урахуванням галузевої специфіки фізичної культури та спорту виокремимо такі характерні ознаки адміністративної відповідальності у досліджуваній сфері:

- підставою є адміністративне правопорушення з галузевою специфікою (наприклад, антидопінгові порушення, порушення у сфері маніпулювання результатами змагань, порушення вимог захисту дітей від насильства у спорті, порушення акредитації спортивних споруд і федерацій, загальні склади КУпАП із галузевим застосуванням, корупційні правопорушення);
- розширений суб'єктний склад (суб'єктами відповідальності виступають не лише фізичні та юридичні особи у загальному розумінні, а й специфічні галузеві суб'єкти: спортсмени, тренери, судді, організатори змагань, керівники спортивних закладів, спортивні федерації та посадові особи органів публічного адміністрування галузі);
- множинність уповноважених суб'єктів застосування санкцій (на відміну від класичної моделі, де відповідальність реалізується виключно органами виконавчої влади або судами, у сфері фізичної культури та спорту санкції застосовуються також НАДЦ, дисциплінарними органами спортивних федерацій та CAS, яким державою делеговані відповідні повноваження);
- транснаціональний характер окремих санкцій (антидопінгові санкції та рішення CAS виходять за межі національної правової системи і визнаються усіма членами ВАДА, що є унікальною рисою адміністративної відповідальності саме у сфері ФКС, яка відсутня у будь-якій іншій галузі публічного адміністрування);

- поєднання судового та позасудового порядку застосування стягнень (відповідальність реалізується як через загальні суди (за складами КУпАП), так і в позасудовому порядку – через рішення НАДЦ, Мінмолодьспорту (позбавлення акредитації) та дисциплінарних органів федерацій, що зумовлює складну систему оскарження застосованих санкцій);
- функціональна спрямованість на забезпечення доброчесності спортивної діяльності (поряд із загальними функціями адміністративної відповідальності (каральною, превентивною, охоронною) у сфері фізичної культури та спорту виокремлюється специфічна функція забезпечення доброчесності – чесної конкуренції, дотримання антидопінгових стандартів та недопущення маніпулювання результатами змагань);
- конкуренція з інститутом спортивної відповідальності (у сфері фізичної культури і спорту адміністративна відповідальність існує паралельно із системою внутрішніх дисциплінарних санкцій спортивних федерацій, що породжує проблему застосування принципу *nonbisinidem* та потребує чіткого законодавчого розмежування цих двох видів відповідальності);
- міжгалузевий охоронний характер (адміністративна відповідальність у сфері фізичної культури і спорту охороняє не лише спортивні правовідносини як такі, а й суміжні відносини у сфері охорони здоров'я (антидопінговий контроль), захисту прав дітей (ст. 4² Закону «Про фізичну культуру і спорт»), фінансових відносин (бюджетне фінансування галузі) та громадського порядку (безпека на спортивних заходах));
- недостатність нормативного закріплення спеціальних складів правопорушень (чинний КУпАП не містить спеціальних норм щодо порушень у сфері фізичної культури та спорту, що є системною прогалиною, яка унеможливорює ефективне застосування адміністративної відповідальності до специфічних галузевих правопорушень, наприклад порушень прав спортсменів роботодавцями, незаконної діяльності спортивних агентів та порушень вимог безпеки на спортивних заходах);

- підвищена суспільна значущість у контексті охорони здоров'я та публічного інтересу (адміністративна відповідальність у досліджуваній сфері безпосередньо пов'язана із захистом конституційного права громадян на здоров'я та на заняття фізичною культурою і спортом, що надає їй публічно-правового значення, яке виходить за межі суто галузевого регулювання).

Установлені ознаки адміністративної відповідальності у сфері фізичної культури та спорту визначають її якісну своєрідність як правового інституту, однак для розуміння механізму її реалізації на практиці необхідно з'ясувати конкретні підстави її виникнення, тобто ті склади правопорушень, учинення яких тягне за собою відповідні правові наслідки для учасників фізкультурно-спортивних відносин.

Слід зауважити, що КУпАП не містить спеціального розділу, присвяченого правопорушенням у сфері фізичної культури та спорту, проте окремі його норми врегульовують питання притягнення до адміністративної відповідальності учасників фізкультурно-спортивних відносин та набувають галузевого змісту залежно від суб'єкта, місця вчинення або специфіки об'єкта посягання:

1. Ст. 172-8 КУпАП «Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень» та ст. 172-9 КУпАП «Невжиття заходів щодо протидії корупції» – суб'єктами правопорушення є «особи, зазначені в ч.2 ст. 17 Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» (спортсмени, особи допоміжного спортивного персоналу, посадові особи, у сфері спорту та «особи, які примушували чи підбурювали цих суб'єктів до правопорушень або вступили з ними у змову» [47; 89].

2. Ст. 172-9-1 КУпАП «Порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних із маніпулюванням офіційним спортивним змаганням» – єдина спеціальна норма КУпАП, що прямо стосується сфери фізичної культури і спорту та передбачає відповідальність заінтересованих сторін

змагання, визначених ч. 2 ст. 17 Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань», за розміщення ставок на змагання, у яких вони беруть безпосередню участь [47; 89].

Слід зауважити, що інші норми КУпАП в окремих випадках можуть бути застосовані до учасників фізкультурно-спортивних відносин з урахуванням галузевої специфіки, передусім там, де протиправна поведінка у спортивному середовищі одночасно утворює загальний склад адміністративного правопорушення, передбачений чинним кодексом. Наприклад, серед таких норм можуть бути: ст. 44 КУпАП «Незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах» (застосовується у випадках збігу антидопінгового порушення із незаконним обігом наркотичних засобів, породжуючи конкуренцію між галузевими санкціями НАДЦ та загальною адміністративною відповідальністю); ст. 180 КУпАП «Доведення неповнолітнього до стану сп'яніння» (застосовується у дитячо-юнацькому спорті у випадках уживання алкоголю неповнолітніми спортсменами за ініціативою або з відома тренера чи керівника спортивного закладу); ст. 181-1 КУпАП «Порушення порядку перебування дітей у закладах, у яких провадиться діяльність у сфері розваг, або закладах громадського харчування» (застосовується у спортивному контексті до керівників спортивно-розважальних комплексів, аквапарків, фітнес-клубів та інших закладів, у випадках допуску неповнолітніх до відвідування таких закладів із порушенням установленого порядку) тощо [47].

Класифікація адміністративних правопорушень у сфері фізичної культури та спорту, що виходять за межі загальних положень КУпАП, потребує урахування специфіки цієї галузі, де публічне управління взаємодіє з приватною та громадською автономією. З огляду на зазначену специфіку нормативного забезпечення, що демонструє поєднання загальних адміністративних приписів із вузькоспеціалізованими галузевими вимогами,

видається доцільним здійснити систематизацію адміністративних правопорушень у сфері фізичної культури і спорту за такими критеріями:

1. За суб'єктами правопорушень: 1) організаційно-управлінські делікти: правопорушення, учинені посадовими особами органів публічної адміністрації, спортивних федерацій чи клубів (наприклад, невиконання вимог щодо забезпечення безпеки, порушення процедур ліцензування чи акредитації спортивних організацій); 2) спортивно-професійні делікти: правопорушення, учинені безпосередніми учасниками змагань (наприклад, спортсменами, тренерами, суддями, спортивними агентами); 3) інфраструктурні делікти: правопорушення, учинені суб'єктами, що володіють або обслуговують спортивні споруди (наприклад, недотримання правил експлуатації споруд, порушення санітарних чи протипожежних вимог на об'єктах спорту).

2. За функціональним спрямуванням діяльності: 1) правопорушення у сфері спорту вищих досягнень (наприклад, маніпуляції з результатами, порушення протоколів змагань, неправомірне отримання звань); 2) правопорушення у сфері дитячо-юнацького спорту (наприклад, порушення прав дитини на безпечне тренувальне середовище, недотримання вікових нормативів навантажень); 3) правопорушення у сфері адаптивного спорту (наприклад, створення бар'єрів (фізичних або інформаційних) для участі осіб з інвалідністю у спортивних заходах, порушення правил інклюзивності); 4) правопорушення у сфері кіберспорту (наприклад, технічний допінг, порушення правил використання апаратного забезпечення, несанкціоноване втручання в ігрові сервери).

3. За ступенем впливу на «спортивну екосистему»: 1) правопорушення, що підривають цілісність спорту (Integrity) (наприклад, корупція, договірні матчі, незаконні ставки (беттінг)); 2) правопорушення, що загрожують безпеці та здоров'ю (наприклад, допінг, нехтування медичним контролем, порушення правил техніки безпеки на тренуваннях); 3) правопорушення, що порушують інформаційну та інтелектуальну безпеку (наприклад, незаконне

використання спортивної символіки, порушення авторських прав на трансляції, неправомірний збір та обробка персональних даних спортсменів).

4. За характером нормативного забезпечення: 1) нормативні (формальні) правопорушення, які прямо передбачені законодавством (Законом України «Про фізичну культуру і спорт» та іншим НПА); 2) регламентні (квазіправові) порушення внутрішніх норм (зокрема, статутів федерацій, регламентів проведення змагань, Олімпійської хартії), які хоч і не є адміністративними проступками у розумінні КУпАП, проте тягнуть за собою публічно-правові наслідки (наприклад, позбавлення акредитації чи фінансування).

З огляду на системний аналіз вищезазначених підходів, класифікація правопорушень у сфері фізичної культури і спорту за вибраними критеріями дає змогу структурувати складний масив деліктів, що виникають на перетині загальнодержавного адміністративного регулювання та специфічних професійно-спортивних відносин, забезпечуючи при цьому чітке розмежування відповідальності залежно від об'єкта посягання, суб'єктного складу та функціональної спрямованості діяльності.

Система суб'єктів адміністративної відповідальності у сфері фізичної культури та спорту вирізняється складністю і багатогранністю, що зумовлено поєднанням публічних інтересів держави з автономією спортивних організацій. На відміну від більшості галузей публічного адміністрування, де суб'єктний склад відповідальності є відносно сталим, у сфері фізичної культури і спорту він охоплює як класичних суб'єктів адміністративного права (фізичних, посадових та юридичних осіб), так і специфічних галузевих суб'єктів, відповідальність яких реалізується через поєднання загальних санкцій КУпАП і спеціальних галузевих механізмів примусу.

Зауважимо, що фізичні особи є основним суб'єктом адміністративної відповідальності у досліджуваній сфері, оскільки більшість галузевих правопорушень безпосередньо пов'язана з їхньою індивідуальною діяльністю. До цієї категорії належать спортсмени, тренери, допоміжний

персонал, лікарі, організатори змагань та керівники спортивних організацій. Розглянемо особливості адміністративної відповідальності фізичних осіб у сфері фізичної культури і спорту на прикладі спортсменів («спортсмен – фізична особа, яка систематично займається певним видом (видами) спорту та бере участь у спортивних змаганнях» [115]) та тренерів («тренер – особа, яка володіє знаннями, уміннями, навичками щодо застосування тренінгових технологій в освітньому процесі та здійснює тренінгову діяльність у сфері професійного навчання» [98]).

Спортсмени посідають центральне місце в системі суб'єктів адміністративної відповідальності у сфері фізичної культури та спорту, оскільки саме їхня діяльність є безпосереднім об'єктом як державного адміністративного контролю через механізми НАДЦ, акредитації та ліцензування, так і корпоративного контролю спортивних федерацій через внутрішні дисциплінарні провадження. У сукупності такий підхід до адміністративної відповідальності спортсменів утворює унікальну дворівневу систему примусу, нехарактерну для жодної іншої категорії суб'єктів адміністративно-правових відносин. Зокрема, підставами їхньої відповідальності є антидопінгові порушення (наявність забороненої речовини у біологічному зразку, використання або спроба використання допінгу, ухилення від здачі проб чи неявка на тестування без поважних причин), а також маніпулювання результатами змагань. Щодо останнього законодавство прямо забороняє спортсменам розмішувати ставки на результати змагань, у яких вони беруть участь (ст. 172-9-1 КУпАП), та розголошувати ексклюзивну спортивну інформацію для неправомірного впливу на хід змагань (ст. 172-8 КУпАП). Принциповою особливістю відповідальності спортсменів є застосування принципу суворості відповідальності в антидопінговій сфері, оскільки наявність забороненої речовини є достатньою підставою незалежно від умислу (ст. 2.1 Всесвітнього антидопінгового кодексу ВАДА [158], ст.2 Антидопінгових правил НАДЦ 2024 р. [6]). Наприклад, у справі CAS 2020/A/7579 Jack v. SportIntegrityAustralia КАС підтвердив дворічну

дискваліфікацію австралійської плавчині Шайни Джек, у зразку якої було виявлено незначні сліди лігандролу. Незважаючи на висновок експертів про фармакологічну незначущість виявленої кількості речовини КАС, застосувавши принцип суворої відповідальності, водночас скоротивши санкцію з чотирьох до двох років на підставі ст. 10 Кодексу ВАДА через відсутність доведеного умислу, що наочно демонструє суворість дотримання принципу відповідальності за порушення антидопінгових правил навіть за таких умов [158].

Тренери несуть відповідальність за розповсюдження допінгу, схиляння спортсменів до його вживання, співучасть в антидопінгових порушеннях або заборонену співпрацю зі спортсменами, відстороненими від змагань. Так, порушення кваліфікаційних та посадових вимог, установлених Порядком проведення атестації тренерів (тренерів-викладачів) (Наказ Мінмолодьспорту від 13.01.2014 № 45), є самостійною підставою галузевої відповідальності [101]. Із погляду адміністративно-правової доктрини заходи впливу, передбачені Порядком, є галузевими адміністративними санкціями у вигляді позбавлення спеціального права – кваліфікаційної категорії, що безпосередньо впливає на трудові права тренера, рівень його заробітної плати та право займатися тренерською діяльністю у закладах відповідного рівня. Показово, що підставою відповідальності тренера може бути не лише його власна протиправна поведінка, а й поведінка підопічного спортсмена, зокрема його дискваліфікація за антидопінгові порушення, що є унікальною рисою галузевої відповідальності у сфері фізичної культури і спорту.

Юридичні особи у сфері фізичної культури та спорту несуть відповідальність переважно через невиконання публічно-правових зобов'язань або недотримання ліцензійно-акредитаційних умов. Оскільки КУпАП у більшості випадків передбачає відповідальність фізичних осіб, залучення юридичних осіб до класичних адміністративних стягнень є обмеженим. У зв'язку із цим до організацій частіше застосовують адміністративно-господарські та галузеві заходи впливу, які мають характер

публічного або квазіпублічного примусу. Подібні інструменти дають змогу регулювати діяльність спортивних установ через скасування акредитації, обмеження права на проведення змагань або позбавлення статусу, що підтверджує їхню роль як ключового механізму забезпечення правопорядку у спорті. Ці заходи спрямовані на оперативне усунення порушень, забезпечуючи дотримання встановлених стандартів без затяжних процедур судового притягнення до відповідальності.

Наприклад, спортивні клуби посідають особливе місце у системі суб'єктів адміністративно-правової відповідальності, оскільки їхній правовий статус має яскраво виражений дуалістичний (публічно-приватний) характер. З одного боку, як заклади фізичної культури і спорту вони виступають об'єктами владного впливу та контролю з боку держави, з іншого – як самоврядні організації вони є повноправними учасниками системи спортивного саморегулювання, наділеними певною управлінською автономією. Загальноправовий вимір передбачає застосування санкцій органами публічної влади за порушення законодавства. Зокрема, як юридичні особи, що надають фізкультурно-спортивні послуги та утримують інфраструктуру, клуби можуть піддаватися заходам державного примусу та контролю. Наприклад, за порушення вимог щодо безпечності спортивних споруд, недотримання правил ліцензування чи порушення трудових прав працівників (спортсменів, тренерів) органи публічної адміністрації можуть застосовувати до клубів економічні та адміністративні санкції (позбавлення бюджетного фінансування (грантів), позбавлення пільг щодо оподаткування чи оренди, скасування реєстрації, анулювання ліцензій).

Найбільш специфічним елементом статусу клубу є його відповідальність у межах так званого «м'якого права» (*lex sportiva*). Учені наголошують, що в юридичній літературі переважає думка про те, що відповідальність у спорті є різновидом корпоративної, оскільки її норми містяться переважно у правилах проведення спортивних заходів та статутах федерацій. Держава делегує спортивним організаціям правову автономію на

регулювання власних відносин, даючи їм змогу самостійно визначати, що є порушенням, і встановлювати види відповідальності. Як зауважує О.І. Чокля, «учасники спортивних правовідносин (об'єднання, організації) наділені правовою автономією (делегованою державою) на регулювання на власний розсуд відносин, які не врегульовані публічним правом, у тому числі мають повноваження визначати те, що в розумінні сфери є порушенням, та встановлювати види відповідальності за допущенні порушення, якщо це не суперечить чинному законодавству України та міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України» [133, с.193].

Слід зауважити, що санкції, які застосовуються до спортивних клубів їхніми федераціями (національними чи міжнародними), суттєво відрізняються від державних стягнень і включають:

- 1) спортивні обмеження (зняття турнірних очок, переведення клубу в нижчий дивізіон (лігу), заборона на реєстрацію нових спортсменів (трансферний бан), виключення зі складу галузевих об'єднань чи турнірів);
- 2) організаційні та фінансові санкції (зобов'язання провести матч без глядачів або на нейтральному полі, сплата значних корпоративних штрафів до бюджету федерації за недотримання регламенту).

Унікальною ознакою спортивного клубу як суб'єкта відповідальності є застосування до нього інституту суворої (об'єктивної) відповідальності, оскільки клуб несе пряму відповідальність за поведінку своїх уболівальників (наприклад, використання піротехніки, прояви расизму, організація безладу на трибунах) незалежно від того, чи є у цьому безпосередня вина керівництва клубу. Це кардинально відрізняє спортивну відповідальність клубів від класичного державного адміністративно-деліктного права, де притягнення до відповідальності вимагає доведення вини.

Посадові особи органів публічної адміністрації у сфері фізичної культури та спорту є самостійними суб'єктами юридичної відповідальності, що є безпосереднім проявом загального принципу підзвітності публічної адміністрації та невід'ємним складником механізму адміністративно-

правового регулювання у досліджуваній сфері. Відповідальність таких осіб реалізується на кількох взаємопов'язаних рівнях: дисциплінарна відповідальність за порушення процедур управління, адміністративна відповідальність, кримінальна відповідальність за корупційні правопорушення, цивільно-правова відповідальність, відповідальність у контексті принципу підзвітності публічної адміністрації. Зокрема, посадові особи органів публічної адміністрації у сфері фізичної культури та спорту несуть адміністративну відповідальність відповідно до КУпАП за перевищення службових повноважень під час здійснення контрольно-наглядових функцій у досліджуваній сфері; порушення законодавства про публічні закупівлі під час придбання спортивного обладнання та інвентарю за бюджетні кошти відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 № 922-VIII [111]; порушення вимог законодавства про доступ до публічної інформації у разі ненадання або несвоєчасного надання інформації про діяльність органів управління у сфері фізичної культури та спорту відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 № 2939-VI [87] тощо.

Особливе місце у системі суб'єктів адміністративно-правової відповідальності у сфері фізичної культури та спорту посідають посадові особи НАДЦ, відповідальність яких вирізняється принципово відмінною правовою природою порівняно з іншими суб'єктами публічного адміністрування у досліджуваній сфері, оскільки поєднує національно-правовий і міжнародно-правовий виміри. Відповідальність характеризується тим, що наслідки відповідних порушень виходять далеко за межі індивідуальної відповідальності конкретної посадової особи, зачіпаючи інтереси всього українського спортивного руху. Наприклад, посадові особи НАДЦ несуть відповідальність за незаконне розголошення конфіденційної інформації про спортсменів на підставі Закону України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 № 2297-VI [106], Закону України «Про антидопінгову діяльність у спорті» від 26.01.2022 № 2011-IX [78] та

Міжнародного стандарту із захисту приватного життя та персональних даних (2021) [150]. Особливої гостроти ця проблема набуває у контексті системи ADAMS – електронної платформи ВАДА для позазмагального тестування, незаконний доступ до якої або розголошення отриманих даних тягне дисциплінарну та кримінальну відповідальність. Показовим прикладом наслідків витоку конфіденційної інформації є гучний кіберзлом системи ADAMS у 2016 р. хакерським угрупованням FancyBears, унаслідок якого були оприлюднені конфіденційні медичні дані численних спортсменів, у тому числі інформація про дозволи на терапевтичне використання заборонених речовин (TUE) [125].

Принципова особливість відповідальності посадових осіб НАДЦ полягає у тому, що її наслідки виходять за межі національної правової системи та реалізуються через механізми міжнародного спортивного права. Так, відповідно до Міжнародного стандарту відповідності кодексу для підписантів (ISCCS, редакція 2021 р.) [149], ВАДА наділене повноваженнями оголошувати національну антидопінгову організацію невідповідною (Non-Compliant), публічно повідомляти про факти невідповідності та передавати справу до CAS, що у разі визнання НАДЦ невідповідною організацією матиме критичні наслідки для всіх українських спортсменів: заборону участі у міжнародних змаганнях під національним прапором, позбавлення права приймати міжнародні заходи та відкликання досягнутих результатів. Показовим прикладом наслідків порушення міжнародних стандартів є ситуація з російським антидопінговим агентством, яке у 2015 р. було позбавлено ВАДА статусу відповідної національної антидопінгової організації (Compliant NADO) внаслідок системних порушень антидопінгових правил та маніпуляцій із результатами допінгових проб. Наслідком позбавлення статусу стала заборона для російських спортсменів виступати під національним прапором на Олімпійських іграх 2016, 2018 та 2020 рр.

На підставі аналізу змісту підрозділу 2.3 дисертації можна виокремити такі ключові виклики у сфері адміністративної відповідальності у сфері фізичної культури та спорту:

Незважаючи на значну кількість НПА та розгалужену систему суб'єктів адміністративної відповідальності у сфері фізичної культури та спорту, практика правозастосування виявляє низку системних викликів, що суттєво знижують ефективність відповідного механізму: КУпАП не містить окремого розділу щодо правопорушень у сфері фізичної культури та спорту, що унеможлиблює ефективне реагування на специфічні галузеві делікти, наприклад порушення прав спортсменів роботодавцями, незаконну діяльність спортивних агентів та порушення вимог безпеки на спортивних заходах; паралельне функціонування державних санкцій та внутрішніх дисциплінарних механізмів спортивних федерацій породжує проблему застосування принципу *non bis in idem* та потребує чіткого законодавчого розмежування цих двох видів відповідальності; рішення CAS та ВАДА виходять за межі національної правової системи та визнаються всіма членами ВАДА, однак механізм їх інтеграції з національним адміністративно-деліктним правом залишається законодавчо неврегульованим; в антидопінговій сфері наявність забороненої речовини є достатньою підставою для відповідальності незалежно від умислу, що суперечить загальним засадам вини як обов'язкового елемента адміністративного правопорушення і потребує доктринального осмислення; клуби несуть об'єктивну відповідальність за поведінку уболівальників незалежно від вини керівництва, що кардинально відрізняється від класичних засад адміністративно-деліктного права та не має нормативного закріплення на рівні національного законодавства; порушення міжнародних стандартів ВАДА посадовими особами НАДЦ може призвести до визнання організації невідповідною та заборони для всіх українських спортсменів виступати під національним прапором, що свідчить про недостатність виключно національних механізмів контролю за діяльністю антидопінгових органів;

множинність уповноважених суб'єктів (НАДЦ, Мінмолодьспорту, дисциплінарні органи федерацій, CAS, загальні суди) без чіткого законодавчого розмежування їхньої компетенції породжує колізії та знижує ефективність правозастосування у досліджуваній сфері; складна система оскарження рішень різних суб'єктів відповідальності не має єдиного процесуального врегулювання на рівні національного законодавства, що порушує право суб'єктів спортивної діяльності на ефективний засіб правового захисту, тощо.

Отже, адміністративна відповідальність у сфері фізичної культури та спорту становить самостійний елемент механізму адміністративно-правового регулювання, який забезпечує охорону відповідних суспільних відносин, підтримання законності та дотримання встановлених правил усіма учасниками фізкультурно-спортивної діяльності. Її зміст охоплює не лише застосування санкцій за вчинені правопорушення, а й реалізацію превентивної, охоронної та регулятивної функцій, спрямованих на забезпечення доброчесності спортивної діяльності, захист прав її учасників і досягнення цілей державної політики у сфері фізичної культури та спорту. Особливості цього інституту зумовлені поєднанням державного управління та спортивного самоврядування, розширеним колом суб'єктів відповідальності, множинністю органів, уповноважених застосовувати заходи примусу, а також впливом міжнародних стандартів і рішень спортивних інституцій на національний правопорядок. Специфіка адміністративної відповідальності проявляється у наявності галузевих деліктів, пов'язаних із порушенням антидопінгових вимог, принципів чесної конкуренції, правил безпеки, захисту прав дітей та запобігання корупційним проявам у спорті.

Складність системи відповідальності посилюється одночасним функціонуванням державних і корпоративних механізмів впливу, існуванням різних процедур притягнення до відповідальності та відсутністю належного узгодження компетенції між суб'єктами, які здійснюють контрольні та

юрисдикційні повноваження. За таких умов адміністративна відповідальність у сфері фізичної культури та спорту постає як комплексний правовий інструмент забезпечення належного функціонування спортивної системи, ефективність якого безпосередньо залежить від узгодженості національного законодавства, спеціального галузевого регулювання та міжнародних стандартів спортивного права.

Висновки до Розділу 2

Система суб'єктів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту має багаторівневий характер та охоплює органи публічної влади, спеціалізовані державні установи, суб'єкти з делегованими публічними повноваженнями, а також громадські та інші організації, діяльність яких спрямована на забезпечення функціонування спортивної сфери. Така структура зумовлена складністю фізичної культури та спорту як об'єкта адміністративно-правового регулювання, що поєднує управлінські, організаційні, контрольні, освітні, медичні та міжнародні складники.

Суб'єкти адміністративно-правового регулювання виступають не лише носіями визначених законом прав і обов'язків, а й основними елементами механізму реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту. Їхній правовий статус визначає межі компетенції, порядок взаємодії між учасниками правовідносин та особливості виконання покладених функцій. Водночас законодавче закріплення суб'єктного складу не відображає повною мірою реальної інституційної системи галузі, оскільки низка важливих учасників спортивних правовідносин фактично залишається поза межами загального нормативного визначення.

Провідне місце у системі адміністративно-правового регулювання належить Міністерству молоді та спорту України, компетенція якого охоплює нормативне регулювання, стратегічне планування, організацію спортивної діяльності, контрольні процедури, кадрове забезпечення та

міжнародне співробітництво. Разом із тим чинна модель управління характеризується концентрацією функцій формування та реалізації державної політики в одному органі, що ускладнює належне розмежування повноважень і відповідальності.

Реалізацію державної політики забезпечують також інші органи виконавчої влади та спеціалізовані установи, діяльність яких пов'язана з медичним супроводом спортсменів, підготовкою кадрів, антидопінговим контролем, розвитком спорту вищих досягнень, формуванням спортивного резерву та підтримкою спорту осіб з інвалідністю. Сукупність їхніх повноважень формує цілісний організаційно-правовий механізм функціонування галузі.

Дослідження дає змогу констатувати наявність системних проблем у діяльності суб'єктів адміністративно-правового регулювання, серед яких особливе значення мають недостатня міжвідомча узгодженість, невизначеність правового статусу окремих інституцій зі змішаною правовою природою, фрагментарність нормативного регулювання та недосконалість інституційної організації управління. Ці чинники впливають на ефективність реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту та актуалізують потребу в подальшому вдосконаленні правових і організаційних засад функціонування відповідної системи суб'єктів.

Форми та методи адміністративно-правового регулювання утворюють цілісну систему засобів, через яку забезпечуються впорядкування відносин у сфері фізичної культури та спорту, реалізація державної політики та узгодження публічних і приватних інтересів. Їхній зміст зумовлюється особливостями спортивної сфери, для якої характерні поєднання владно-управлінських механізмів із принципом автономії спортивних організацій, а також вплив міжнародних стандартів і правил спортивного самоврядування. Саме через форми та методи відбувається практична реалізація адміністративно-правового впливу на учасників фізкультурно-спортивних

відносин, що забезпечує належне функціонування галузі та досягнення визначених публічних цілей.

Форми адміністративно-правового регулювання відображають зовнішній прояв діяльності уповноважених суб'єктів публічної адміністрації та забезпечують утілення нормативних приписів у конкретних правовідносинах. Важливе місце серед них посідають індивідуальні адміністративні акти, за допомогою яких вирішуються питання присвоєння спортивних звань і розрядів, визнання видів спорту, надання спеціальних статусів та реалізації інших управлінських повноважень. Реєстраційно-дозвільні процедури створюють правові передумови для участі суб'єктів у фізкультурно-спортивній діяльності та забезпечують контроль за відповідністю встановленим вимогам. Договірна форма відображає розвиток партнерської моделі публічного адміністрування, що передбачає активне залучення недержавних суб'єктів до реалізації завдань у сфері спорту. Організаційно-технічні засоби забезпечують інформаційну, координаційну та методичну основу управлінської діяльності, сприяючи узгодженню дій усіх учасників відповідних відносин.

Методи адміністративно-правового регулювання характеризуються різноманітністю та застосовуються залежно від змісту управлінських завдань і особливостей об'єкта впливу. Переконання сприяє формуванню правосвідомої поведінки та добровільному дотриманню встановлених правил, тоді як стимулювання орієнтує суб'єктів на досягнення суспільно значущих результатів шляхом використання системи заохочень. Примус виконує гарантійну та охоронну функції, забезпечуючи реагування на порушення встановлених вимог. Водночас імперативний метод залишається необхідним засобом захисту публічних інтересів у питаннях безпеки, доброчесності спортивної діяльності та охорони прав учасників спортивних відносин. Поряд із цим диспозитивний підхід забезпечує самостійність спортивних організацій у вирішенні внутрішніх питань та створює належні умови для реалізації принципу автономії спорту. Значну роль у системі

управлінського впливу відіграє координація, яка забезпечує узгодженість діяльності органів та організацій, залучених до реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту.

Збалансоване поєднання зазначених форм і методів створює належні передумови для ефективного функціонування сфери фізичної культури та спорту, забезпечення публічних інтересів, розвитку спортивного самоврядування та належного правового захисту учасників фізкультурно-спортивних відносин.

Адміністративна відповідальність у сфері фізичної культури та спорту займає самостійне місце в механізмі адміністративно-правового регулювання, оскільки забезпечує охорону суспільних відносин, підтримання законності та належне виконання вимог, установлених державою для всіх учасників фізкультурно-спортивної діяльності. Її зміст не зводиться виключно до застосування санкцій за вчинене правопорушення, а охоплює сукупність матеріально-правових і процедурних елементів, спрямованих на запобігання порушенням, захист прав учасників спортивних відносин та гарантування належного функціонування системи фізичної культури і спорту. Специфіка цієї відповідальності формується під впливом особливостей спортивної сфери, для якої характерними є поєднання державного управління із саморегулюванням спортивних організацій, участь широкого кола суб'єктів та значний вплив міжнародних стандартів на національні механізми правового впливу.

Характерні риси адміністративної відповідальності у сфері фізичної культури та спорту проявляються через особливий суб'єктний склад, різноманітність уповноважених суб'єктів застосування санкцій, поєднання судових і позасудових процедур, а також спрямованість на забезпечення чесності спортивної діяльності, дотримання антидопінгових вимог і недопущення маніпулювання результатами спортивних змагань. Важливою особливістю виступає взаємодія національних та міжнародних механізмів реагування на правопорушення, унаслідок чого окремі рішення та санкції

набувають значення далеко за межами внутрішньої правової системи. Така специфіка зумовлює необхідність урахування не лише положень національного законодавства, а й вимог міжнародних спортивних інституцій та стандартів спортивного врядування. Система адміністративних правопорушень у досліджуваній сфері характеризується значною різноманітністю та охоплює делікти, пов'язані з організацією спортивної діяльності, забезпеченням безпеки спортивних заходів, дотриманням антидопінгових правил, захистом прав дітей, запобіганням корупційним проявам і маніпулюванню результатами змагань. Водночас чинне адміністративно-деліктне законодавство не забезпечує належного нормативного відображення більшості спеціалізованих порушень, характерних саме для сфери фізичної культури та спорту, що істотно ускладнює реалізацію охоронної функції адміністративного права. Запропонована систематизація правопорушень дає змогу впорядкувати відповідні деліктні прояви з урахуванням особливостей суб'єктів, напрямів спортивної діяльності, об'єкта посягання та характеру нормативного регулювання. Складність механізму адміністративної відповідальності додатково зумовлюється різноманітністю суб'єктів, до яких можуть застосовуватися заходи примусового впливу. До них належать спортсмени, тренери, спортивні клуби, федерації, посадові особи органів публічної адміністрації та спеціалізованих інституцій у сфері спорту. Особливого значення набуває поєднання державних і корпоративних механізмів впливу, що формує багаторівневу модель відповідальності та створює необхідність чіткого розмежування компетенції між відповідними суб'єктами. Наявність прогалин у правовому регулюванні, відсутність комплексного врегулювання спеціальних складів спортивних правопорушень, недостатня узгодженість національних і міжнародних процедур, а також складність механізмів оскарження рішень свідчать про потребу подальшого вдосконалення адміністративно-правових засад забезпечення правопорядку у сфері фізичної культури та спорту.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

3.1. Міжнародні стандарти та моделі адміністративно-правового регулювання в зарубіжних країнах у сфері фізичної культури та спорту

Дослідження міжнародних стандартів і зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту становить важливий методологічний напрям наукового аналізу, орієнтованого на вдосконалення національного правового регулювання. Використання порівняльно-правового підходу створює можливість для виявлення ефективних моделей нормативного впливу на суспільні відносини у спортивній сфері, оцінки результативності правових механізмів, апробованих в інших державах, а також урахування негативного досвіду, що сприяє підвищенню якості правотворчої діяльності. Особливої актуальності таке дослідження набуває в умовах реалізації положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [127; 32], яка передбачає поступове наближення національного законодавства до європейських правових стандартів і практик.

Водночас специфіка сфери фізичної культури та спорту зумовлена значним впливом міжнародних регуляторних актів і стандартів, що формуються на наднаціональному рівні, зокрема в межах діяльності ООН, ЮНЕСКО та Ради Європи, ЄС, міжнародних спортивних організацій (МОК, Всесвітнього антидопінгового агентства, міжнародних спортивних федерацій (наприклад, Міжнародної асоціації легкоатлетичних федерацій, Міжнародної федерації футбольних асоціацій, Міжнародної боксерської федерації), CAS, Національної студентської атлетичної асоціації тощо). Саме ці акти визначають базові правила функціонування спортивної діяльності та

служать нормативною основою для подальшої імплементації відповідних положень у національні правопорядки, що зумовлює необхідність їх комплексного вивчення для належного розуміння сучасного стану та перспектив розвитку адміністративно-правового регулювання у досліджуваній сфері. Як слушно зауважує у цьому аспекті А.Я. Палюх, міжнародні стандарти є «інструментами міжнародного права, на яких базуються політика країн і міжурядове співробітництво у сфері боротьби з допінгом у спорті, піклування про здоров'я спортсменів, чесну гру, викорінення шахрайства та майбутній спорт» [73, с. 6].

Слід зауважити, що міжнародні стандарти утворюють багаторівневу систему нормативного впливу, яка поєднує акти міждержавного характеру та регуляторні механізми міжнародних неурядових організацій. За юридичною природою дослідники класифікують ці стандарти на дві базові групи:

Акти з обов'язковою юридичною силою (*hard law*) – ратифіковані державами конвенції, що вимагають обов'язкової імплементації у національне законодавство. Наведемо приклади з урахуванням суб'єкта прийняття таких НПА:

I. Рада Європи:

1. Конвенція Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями, 2014 р. (ратифікована в Україні 16.11.2026) – установлює комплекс міжнародних норм для підтримання чесності та етичності у спорті, вимагає від держав узгоджувати дії державних органів, запроваджувати контроль за ставками, розвивати співпрацю між залученими сторонами та створювати спеціальні платформи для обміну даними. Ключовими напрямками є упровадження принципів належного управління у спортивних організаціях та встановлення відповідальності за маніпулювання результатами змагань включно з корупційними та фінансовими правопорушеннями. Усі ці заходи мають реалізовуватися з дотриманням прав людини, законності та захисту персональних даних [54].

2. Антидопінгова конвенція, 1989 р. (ратифікована в Україні 12.02.2002) – установлює міжнародні стандарти, спрямовані на запобігання використанню заборонених препаратів і методів у спорті задля захисту здоров'я атлетів та дотримання принципів етики. Конвенція зобов'язує держави координувати антидопінгову політику, обмежувати обіг заборонених речовин, сприяти фінансуванню допінг-контролю та розвивати мережу акредитованих лабораторій. Окрему увагу приділено просвітницькій діяльності, співпраці зі спортивними організаціями щодо впровадження прозорих дисциплінарних правил, а також обміну інформацією про вжиті заходи між країнами-учасницями. Відповідно до положень Конвенції, зусилля держав та спортивних установ мають бути об'єднані для забезпечення справедливих умов змагань та викорінення допінгу на всіх рівнях спортивної діяльності [4].

II. ЮНЕСКО:

1. Міжнародна конвенція про боротьбу з допінгом у спорті, 2005 р. (ратифікована в Україні 03.08.2006) – спрямована на викорінення застосування заборонених речовин і методів покращення спортивних показників шляхом узгодження антидопінгових заходів на національному та світовому рівнях. Основним стандартом, що закріплюється цим документом, є обов'язок держав координувати антидопінгову діяльність, обмежувати доступність допінгових препаратів, сприяти роботі акредитованих лабораторій та забезпечувати фінансування програм тестування. Конвенція також визначає вимоги до освіти спортсменів і допоміжного персоналу, установлює правила обміну інформацією між антидопінговими організаціями та передбачає відповідальність за порушення встановлених правил. Згідно з документом, усі зусилля держав та спортивних установ мають ґрунтуватися на принципах чесної гри, захисту здоров'я атлетів і дотриманні положень Всесвітнього антидопінгового кодексу [62].

2. Конвенція про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження, 2005 р. (ратифікована в Україні 20.01.2010) – містить

безпосередні положення щодо фізичної культури та спорту, оскільки її основна мета зосереджена на збереженні культурної ідентичності, розвитку галузей культури та підтримці творчого потенціалу народів. Проте цей документ закріплює загальні міжнародні стандарти, які можуть бути застосовані у спортивній сфері через механізми культурного діалогу та сталого розвитку. Ключовими принципами є забезпечення рівного доступу до форм культурного самовираження, підтримка творчої діяльності та повага до самобутності груп і суспільств. Конвенція наголошує на важливості інтеграції культурних аспектів до політики розвитку, а також на необхідності зміцнення міжнародної солідарності та співробітництва, що дає змогу розглядати фізичну культуру не лише як вид діяльності, а й як важливий елемент суспільного життя, що сприяє взаєморозумінню між народами [51].

III. ООН:

1. Конвенція про права дитини, 1989 р. (ратифікована в Україні 27.02.1991) – закріплює фундаментальне право кожної дитини на відпочинок, дозвілля, ігри та участь у розважальних заходах, що відповідають її віку, що є міжнародно-правовою основою для доступу до фізичної культури та спорту. Держави зобов'язуються створювати рівні умови для повноцінної участі дітей у творчому та культурному житті, сприяючи їхньому гармонійному фізичному і соціальному розвитку. Окремо документ наголошує на необхідності забезпечити дітям з інвалідністю ефективний доступ до рекреаційних та спортивних послуг для їхньої соціальної інтеграції. Ці положення зобов'язують органи влади гарантувати безпечне середовище для фізичної активності, де захист інтересів та здоров'я дитини стають головним пріоритетом у будь-якій спортивній чи дозвіллевій діяльності [52].

2. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, 2006 р. (ратифікована в Україні 16.12.2009) – установлює міжнародний стандарт, за яким люди з інвалідністю мають право на повноцінну участь у спортивному житті на рівних засадах з іншими. Документ зобов'язує держави сприяти залученню таких осіб до загальнодоступних спортивних заходів, а також створювати

умови для спеціалізованих змагань із належним навчанням і ресурсами. Ключовими вимогами є забезпечення фізичної доступності спортивних об'єктів та інтеграція дітей з інвалідністю у систему шкільного фізичного виховання. Такі заходи спрямовані на подолання соціальної ізоляції та зміцнення самостійності людей з інвалідністю через активне дозвілля та спорт [53].

3. Конвенція ООН проти корупції, 2003 р. (ратифікована в Україні 18.10.2006) – визначає загальні етичні та управлінські стандарти, які поширюються на сферу фізичної культури та спорту через застосування антикорупційних вимог до спортивних організацій та їхнього персоналу. Конвенція вимагає запровадження дієвих механізмів внутрішнього контролю, забезпечення прозорості фінансових операцій та криміналізації таких дій, як підкуп, розкрадання коштів або відмивання активів, що є критично важливим для мінімізації впливу маніпуляцій на результати змагань. Дотримання цих норм спонукає спортивні установи до відповідального управління ресурсами, запобігання конфліктам інтересів та налагодження співпраці з правоохоронними органами, що слугує інструментом для підтримання чесної конкуренції та мінімізації корупційних ризиків у галузі [140].

IV. Європейський Союз:

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, 2014 р. – закладає правову базу для співпраці у сфері спорту та фізичної культури, де ключовими орієнтирами визначено утвердження здорового способу життя, реалізацію освітнього та соціального потенціалу спортивної галузі. Міжнародні стандарти, зафіксовані в Угоді, спрямовані на гарантування доброчесності змагань через скоординовану протидію допінгу, договірним матчам, расизму та насильству. Також документ передбачає розвиток професійних компетенцій, обмін передовим досвідом для вдосконалення системи спортивної освіти та впровадження інклюзивних підходів, що

забезпечують доступ до фізичної активності для людей з інвалідністю, інтегруючи українську спортивну політику в європейський простір [127].

Таким чином, аналіз міжнародно-правових актів з обов'язковою юридичною силою у сфері фізичної культури та спорту свідчить про те, що Україна є учасницею розгалуженої системи міжнародних договорів, які формують чіткі міжнародно-правові зобов'язання держави у досліджуваних сфері – від забезпечення доступності спорту для всіх категорій населення та захисту прав дітей до протидії допінгу, маніпулюванню результатами змагань і корупції у спортивних організаціях. Водночас аналіз ступеня імплементації зазначених конвенцій у національне законодавство України свідчить, що більшість із них так і не отримала належного відображення у галузевому адміністративно-правовому регулюванні, що є суттєвою прогалиною чинної нормативно-правової бази та одним із ключових напрямів її удосконалення.

Поряд із міжнародними договорами обов'язкового характеру суттєвий вплив на адміністративно-правове регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту здійснюють акти рекомендаційного характеру та норми корпоративного спортивного права (*lex sportiva*). Слід зауважити, що, незважаючи на відсутність формальної обов'язковості у класичному розумінні міжнародного права, вони фактично визначають стандарти управління, доброчесності та організації спортивної діяльності, дотримання яких є практичною умовою участі держав та спортивних організацій у міжнародному спортивному русі.

Наведемо приклади з урахуванням суб'єкта прийняття та характеру таких НПА.

Акти рекомендаційного характеру:

I. Рада Європи. Переглянута Європейська спортивна хартія 2021 р. встановлює загальноєвропейський стандарт, згідно з яким доступ до спорту та фізичної активності визнається фундаментальним правом кожної людини. У документі акцентовано увагу на соціальній відповідальності держав, які

мають створювати умови для залучення до занять спортом широких верств населення включно з уразливими групами та забезпечувати розвиток необхідної інфраструктури. Пріоритетами хартії є упровадження принципів доброчесного врядування, боротьба з неетичною поведінкою та корупцією, а також підтримання безпечного середовища для тренувань. Такий підхід переорієнтовує державну спортивну політику з акценту виключно на досягненнях елітних атлетів на концепцію «спорт для всіх», що має слугувати інструментом соціальної згуртованості та оздоровлення нації [75].

II. ЮНЕСКО. Міжнародна хартія фізичного виховання, фізичної активності та спорту 1978 р. задає вектор розвитку державної політики, закріплюючи участь у фізичній активності як невід'ємне право людини, реалізація якого потребує системної підтримки з боку держави. Цей документ переорієнтовує спортивну галузь із фокусу на суто елітні досягнення на концепцію загальної доступності, де інклюзивність, захист прав людини та дотримання етичних норм стають ключовими обов'язками як урядів, так і спортивних організацій. Хартія наголошує на важливості прозорого врядування та протидії корупції, маніпуляціям чи будь-яким формам дискримінації, пропонуючи механізми співпраці між державними інституціями, приватним сектором та волонтерським рухом. Таким чином, документ формує цілісну систему, у якій спорт виступає не лише засобом фізичного оздоровлення, а й важливим інструментом соціальної згуртованості, доброчесності та сталого розвитку суспільств [63].

III. Європейський Союз. Біла книга про спорт Європейської Комісії визначає спорт як важливе соціальне та економічне явище, що сприяє досягненню цілей Європейського Союзу, таких як солідарність, сталий розвиток, соціальна інтеграція та зміцнення здоров'я. У документі наголошується на необхідності впровадження ефективних антидопінгових заходів, боротьби з расизмом, насильством та іншими формами нечесної поведінки, що загрожують доброчесності спорту. Окремими пріоритетами визначено розвиток волонтерського руху, підтримку належного управління,

сприяння подвійній кар'єрі спортсменів та вдосконалення діалогу між усіма спортивними організаціями на рівні Європи. Реалізація цих завдань здійснюється через підтримку партнерських проєктів, таких як програма Erasmus+, що орієнтовані на масовий спорт, зміцнення здоров'я населення та посилення соціальної ролі спортивної діяльності [146;161].

IV. ООН. Глобальна доповідь Управління ООН із наркотиків і злочинності про корупцію у спорті систематизує міжнародні підходи до протидії незаконній діяльності у цій сфері, акцентуючи на необхідності комплексного правового захисту спортивних змагань. Основним стандартом, який вона висвітлює, є вимога посилення боротьби з незаконними ставками, маніпулюванням результатами змагань, організованою злочинністю та іншими формами корупційного впливу, що дестабілізують спортивну галузь. У документі наголошується на важливості ефективного впровадження наявних правових інструментів, розроблення дієвих механізмів виявлення та звітування про порушення, а також активного залучення державних органів і громадських організацій до захисту доброчесності спорту. Такий аналітичний підхід допомагає адаптувати національні стратегії для запобігання експлуатації спорту в злочинних цілях, що сприяє розвитку прозорого та етичного середовища для змагань міжнародного рівня.

Корпоративне право (*lex sportiva*)

I. Міжнародний олімпійський комітет (МОК):

1. Олімпійська хартія (2016) визначає спорт як фундаментальне право людини та закріплює філософію Олімпізму як цілісний підхід до розвитку тіла, волі й розуму, що базується на етичних принципах, соціальній відповідальності та взаємоповазі. Основними міжнародними стандартами у сфері фізичної культури та спорту, закріпленими цим документом, є забезпечення рівного доступу до спортивної діяльності без будь-якої дискримінації, просування духу чесної гри, захист цілісності спорту через боротьбу з допінгом та маніпулюванням змаганнями, а також гарантування автономії спортивних організацій у поєднанні з їхньою відповідальністю за

належне врядування. Окрім того, хартія встановлює обов'язкові вимоги щодо охорони здоров'я атлетів, дотримання екологічних стандартів під час організації заходів та інтеграції спорту з освітою й культурою, що забезпечує єдиний світовий правопорядок для розвитку олімпійського руху [72].

2. Принципи належного врядування МОК (IOC Basic Universal Principles of Good Governance, 2022 р.) визначають базові стандарти діяльності спортивних організацій, зосереджені на прозорості, підзвітності та етичній поведінці в усіх сферах управління. НПА вимагає від організацій прийняття чітких стратегій розвитку, що базуються на дотриманні Олімпійської хартії, забезпеченні фінансової відкритості через регулярний аудит та запровадженні механізмів контролю для запобігання корупції, допінгу, маніпулюванню змаганнями та будь-яким формам дискримінації чи насильства [34]. Важливими аспектами є незалежність прийняття рішень, демократичні виборчі процеси, дієвий захист прав атлетів та активне впровадження освітніх програм, спрямованих на формування культури доброчесності і сталої соціальної відповідальності. Принципи також наголошують на важливості гармонійних відносин із державними органами, де основою партнерства має залишатися автономія спортивних організацій, вільна від будь-якого зовнішнього політичного чи економічного тиску [141].

II. Всесвітнє антидопінгове агентство (ВАДА):

1. Всесвітній антидопінговий кодекс (2021) закріплює уніфіковані стандарти, спрямовані на захист фундаментального права атлетів на чесні змагання, вільні від використання заборонених речовин та методів. Документ передбачає розроблення однакових для всіх країн правил боротьби з допінгом, які охоплюють процедури тестування, аналіз проб, порядок розгляду справ про порушення та механізми накладення санкцій. Окрім того, він зобов'язує спортивні організації забезпечувати прозорість антидопінгових програм, проводити широку просвітницьку діяльність серед спортсменів і персоналу та підтримувати рівні можливості для всіх учасників змагань. Дотримання цих вимог сприяє гармонізації світової антидопінгової

політики, запобігаючи зловживанням, що шкодять здоров'ю людей та підривають етичні засади спорту [19].

2. Міжнародні стандарти Всесвітньої антидопінгової агенції (ISE, ISTI, ISRM, ISTUE, ISPPPI, ISCCS, ISL, TheList) доповнюють Кодекс, забезпечуючи технічну та процедурну єдність антидопінгової діяльності в усіх країнах світу. Стандарти визначають перелік заборонених субстанцій і методів, регламентують порядок проведення тестів та розслідувань, установлюють правила обробки результатів, надання дозволів на терапевтичне використання препаратів, а також вимоги до роботи лабораторій та захисту персональних даних атлетів. Окрім того, ці стандарти закріплюють обов'язковість освітніх програм, спрямованих на запобігання вживанню допінгу, та встановлюють критерії оцінки дотримання підписантами Кодексу взятих на себе зобов'язань. Завдяки цій системі у спорті забезпечується високий рівень контролю, правової визначеності та рівних умов для всіх атлетів, що дає змогу ефективно підтримувати здоров'я учасників змагань та справедливість спортивного суперництва [64].

III. Міжнародні федерації:

До нормативних документів міжнародних федерацій належать статuti, установчі документи, дисциплінарні кодекси, регламенти, правила проведення змагань, регламенти щодо статусу та переходів спортсменів, трансферів і агентської діяльності, антидопінгові правила федерацій, кодекси етики і доброчесності, фінансові регламенти, вимоги до клубного ліцензування, регламенти щодо захисту неповнолітніх спортсменів, процесуальні регламенти внутрішніх дисциплінарних органів тощо. Наприклад, Дисциплінарний регламент УЄФА визначає чіткі правові межі для забезпечення доброчесності, безпеки та дотримання етичних норм під час футбольних змагань, закріплюючи відповідальність як індивідуальних осіб, так і футбольних організацій. Документ установлює перелік правопорушень – від маніпулювання результатами матчів та корупції до проявів расизму і порушень громадського порядку на стадіонах. Регламент визначає відповідні

дисциплінарні заходи – від попереджень і штрафів до тривалих дискваліфікацій чи виключення з турнірів. Окрему увагу регламент приділяє процесуальним гарантіям, забезпечуючи право на справедливий розгляд справ, оскарження рішень та незалежність дисциплінарних органів, що в комплексі формує єдину систему відповідальності для всіх учасників футбольного руху під егідою УЄФА [157].

IV. Спортивний арбітражний суд (CAS):

1. Кодекс спортивного арбітражу – є головним регуляторним актом, що визначає правові засади вирішення спорів у межах олімпійського та загального спортивного руху шляхом арбітражу або медіації. Кодекс закріплює статус Міжнародної ради з арбітражу у спорті як органу, що забезпечує незалежність та фінансування CAS, а також установлює структуру останнього, розділяючи його на звичайну, антидопінгову та апеляційну палати. НПА детально регламентує організаційні процедури, включаючи формування арбітражних колегій, принципи неупередженості арбітрів, правила подання апеляцій та механізми виконання винесених рішень, гарантуючи при цьому рівність сторін та право на справедливий судовий розгляд. Фактично Кодекс слугує універсальним інструментом для врегулювання конфліктів у спорті, забезпечуючи професійний розгляд справ фахівцями у сфері спортивного права та сприяючи стабільності спортивних правовідносин на міжнародному рівні [143;20].

2. Правила медіації CAS – закріплюють добровільну та конфіденційну процедуру мирного врегулювання спортивних спорів, виключаючи з її сфери дисциплінарні питання на кшталт допінгу, корупції чи маніпулювання результатами матчів. Стандарт установлює чіткий порядок призначення незалежного медіатора, який допомагає сторонам знайти взаємоприйнятне рішення, не маючи при цьому повноважень нав'язувати будь-які умови чи санкції. Процедура акцентує увагу на сумлінній співпраці сторін, гарантує повну конфіденційність переговорів та неможливість використання наданих під час медіації відомостей як доказів у майбутніх арбітражних чи судових

справах. Такий підхід забезпечує гнучкий та ефективний інструментарій для вирішення договірних конфліктів, що дає змогу зберігати професійні відносини між суб'єктами спорту без залучення складних та довготривалих судових механізмів [142].

На основі дослідження міжнародних стандартів у сфері фізичної культури і спорту можна зробити висновок, що основними напрямками їх регулювання є: протидія допінгу та маніпулюванню результатами змагань і корупції, захист прав дитини у спорті, доступність спорту та інклюзія, належне врядування спортивних організацій, масовий спорт та доступність фізичної активності, захист прав спортсменів, дисциплінарна відповідальність та вирішення спорів, євроінтеграційне співробітництво у сфері спорту тощо. У нашому дослідженні ми неодноразово наголошували на значенні міжнародних стандартів у зазначеній сфері, адже їхній вплив виходить за межі міжнародного співробітництва та охоплює процеси формування національної правової політики, визначення пріоритетів розвитку фізичної культури і спорту, а також забезпечення єдності підходів до регулювання відповідних суспільних відносин.

Для визначення сучасних тенденцій розвитку адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту велике значення має аналіз досвіду зарубіжних держав, у межах якого сформувалися різні моделі взаємодії публічної влади та спортивних інституцій. Особливості історичного розвитку, державного устрою, правової системи та спортивної політики зумовили відмінності у підходах до організації управління цією сферою, визначення повноважень органів влади, механізмів фінансування спорту та забезпечення автономії спортивних організацій. Порівняльний аналіз таких моделей дає можливість виявити найбільш ефективні правові та організаційні рішення, оцінити перспективи їх адаптації до національних умов і визначити напрями подальшого вдосконалення адміністративно-правового регулювання фізичної культури та спорту в Україні.

Дослідження міжнародних стандартів адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту утворює необхідне концептуальне підґрунтя для наступного етапу порівняльно-правового аналізу, зокремавивчення конкретних національних моделей публічного адміністрування у досліджуваній сфері, оскільки саме крізь призму практики їх реалізації в окремих зарубіжних державах стає можливим оцінити ефективність відповідних міжнародних стандартів та визначити ті моделі, досвід яких є найбільш прийнятним для адаптації в Україні. Так, порівняльний аналіз зарубіжного досвіду дає змогу виокремити декілька основних моделей адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту, кожна з яких характеризується різним співвідношенням державного впливу та автономії спортивних організацій:

- централізована модель – визначає провідну роль держави у формуванні та реалізації спортивної політики (Республіка Франція);
- децентралізована модель – ґрунтується на переважанні механізмів саморегулювання, приватної ініціативи та ринкового фінансування (Велика Британія, США);
- змішана модель – поєднує державну підтримку спорту з широкою автономією спортивних об'єднань і чітким розподілом управлінських повноважень (ФРН);
- реформована модель євроінтеграційного спрямування – відображає процес модернізації системи управління спортом відповідно до європейських стандартів та принципів партнерства між державою і недержавним сектором (Республіка Польща);
- скандинавська модель – орієнтована насамперед на забезпечення доступності спорту для населення, розвиток масової фізичної активності та активне залучення громадських організацій до реалізації спортивної політики (Королівство Норвегія, Королівство Швеція).

Відмінності між зазначеними моделями свідчать про відсутність універсального підходу до регулювання спортивної сфери та необхідність

урахування національних особливостей під час запозичення зарубіжного досвіду. Ураховуючи обмежений обсяг даного дослідження, більш детально проаналізуємо реформовану модель євроінтеграційного спрямування адміністративно-правового регулювання сфери фізичної культури і спорту на прикладі Республіки Польща. Вибір досвіду Польщі у цьому аспекті зумовлений низкою принципових міркувань: належить до континентальної (романо-германської) системи права з радянською спадщиною у сфері публічного адміністрування; пройшла шлях реформування системи управління спортом у процесі євроінтеграції, що є безпосередньо актуальним для України; часовий горизонт польської реформи (2010–2024 рр.) дає змогу оцінити її практичні результати, а не лише концептуальні засади; схожість вихідних умов (постсоціалістична спортивна інфраструктура, подібна система клубів та федерацій) робить польський досвід більш придатним для запозичення, ніж інші моделі.

До вступу до ЄС у 2004 р. польська система управління спортом була схожою на радянську модель, яка ґрунтувалася на домінуванні державних спортивних клубів, централізованому фінансуванні та значному адміністративному контролі над федераціями. Вступ Польщі до ЄС створив необхідність її кардинального реформування з метою приведення у відповідність до вимог Білої книги ЄС про спорт 2007 р. та стандартів Ради Європи.

Реформування здійснювалося поетапно:

I етап (2005–2009 рр.) – децентралізація управління спортом та передача значної частини повноважень від центральних органів виконавчої влади до органів місцевого самоврядування та спортивних організацій;

II етап (2010–2015 рр.) – прийнято новий Закон про спорт та запроваджено клубоцентричну модель організації спортивної діяльності;

III етап (2015–2024 рр.) – удосконалення механізмів фінансування, упровадження стандартів належного врядування та цифровізація управлінських процедур.

Ключовим інструментом реформування стало Міністерство спорту та туризму Польщі (Ministerstwo Sportu i Turystyki) – орган державної адміністрації, відповідальний за формування та реалізацію політики у сферах фізичної культури та туристичної галузі. До основних повноважень відомства належать організація спортивних заходів, розроблення програм підтримки професійного розвитку спортсменів, а також забезпечення доступності спортивної інфраструктури для всіх верств населення включно з людьми з інвалідністю. Міністерство займається просуванням туристичного потенціалу Польщі, заохочуючи вивчення різних регіонів країни, та розвитком відповідної інфраструктури для туризму. Окрім цього, діяльність установи спрямована на популяризацію активного способу життя через створення освітніх програм, а також на співпрацю з іншими державними та громадськими інституціями для забезпечення широкого доступу громадян до спорту та подорожей [153].

Центральним нормативним актом польської реформи є Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Закон про спорт від 25 червня 2010 р., Dz.U. 2010 Nr 127 poz. 857 з подальшими змінами), який здійснив концептуальний перехід від державоцентричної до клубоцентричної моделі організації спорту та став взірцем законодавчої реформи для низки постсоціалістичних держав. Закон є фундаментальним нормативним актом, який комплексно визначає правові засади розвитку фізичної культури та організації спортивної діяльності в Польщі. Документ закріплює широке поняття спорту, охоплюючи ним усі форми фізичної та інтелектуальної активності, що сприяють зміцненню фізичного і психологічного стану атлетів, розвитку соціальних відносин або досягненню спортивних результатів на будь-якому рівні. Правовий статус спорту тут інтегрований у ширшу категорію фізичної культури разом із системами фізичного виховання та реабілітації. Регулювання діяльності спортивних клубів та польських спортивних союзів становить вагомую частину закону, де чітко окреслено їхні права, обов'язки та форми організаційно-правової діяльності як юридичних осіб. Особливе місце

займають положення щодо статусу польських спортивних союзів, які мають виключне право на організацію змагань за титули національних чемпіонів та володарів кубків, а також на представництво відповідних видів спорту в міжнародних організаціях. Документ детально регламентує умови створення професійних ліг у командних ігрових видах спорту, вимагаючи від них діяльності у формі господарських товариств для забезпечення прозорості та фінансової стійкості. Важливим аспектом акта є встановлення вимог до кваліфікації тренерського та інструкторського складу, що гарантує належний рівень навчання, а також упровадження механізмів державного нагляду за діяльністю спортивних союзів із боку міністра, відповідального за фізичну культуру. Окремі розділи присвячено системі фінансової підтримки спорту з боку держави та місцевого самоврядування, включаючи надання цільових субсидій, стипендій для перспективних атлетів та грошових нагород за видатні міжнародні досягнення. Окрім цього, Закон створює правові запобіжники проти нечесної конкуренції, регламентуючи відповідальність за правопорушення у спортивних змаганнях, такі як маніпулювання результатами матчів, та формує засади медичного забезпечення і страхування спортсменів для гарантування їхньої безпеки під час тренувань і змагань [160].

Клубоцентрична модель, запроваджена польським законодавством, передбачає таку організаційну піраміду: спортивний клуб – регіональна федерація – польський спортивний союз – міжнародна федерація. Відповідно до цієї моделі, держава взаємодіє переважно з польськими спортивними союзами, уникаючи прямого управління клубами. Спортивні клуби у Польщі можуть функціонувати у формі: асоціації (*stowarzyszenie sportowe*) – некомерційної організації, що є найпоширенішою формою для аматорського спорту; товариства з обмеженою відповідальністю або акціонерного товариства – для клубів, що беруть участь у професійних лігах; спортивного акціонерного товариства (*sportowa spółka akcyjna*) – спеціальної організаційно-правової форми, запровадженої для клубів вищих ліг зі

значними комерційними активами. Показовим прикладом реалізації клубоцентричної моделі є польська футбольна піраміда: клуби нижчих ліг функціонують як асоціації з мінімальним державним утручанням; клуби Ekstraklasa (вищої ліги) – переважно як акціонерні товариства; Польський футбольний союз (Polski Związek Piłki Nożnej) є делегованим органом управління польським футболом та підписав угоду про співпрацю з Міністерством спорту, що визначає взаємні зобов'язання сторін [153;160].

Польська модель є прикладом успішного розвитку державно-приватного партнерства у спортивній сфері, що реалізується через кілька механізмів. Фонд розвитку фізичної культури (Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej) є державним фондом, що акумулює доходи від монопольного оператора азартних ігор Totalizator Sportowy та спрямовує їх на фінансування спортивної інфраструктури. Механізм передбачає проведення конкурсів та впровадження програм, завдяки яким забезпечується фінансування спортивної інфраструктури, проведення тренувальних зборів, організація змагань та надання спеціалізованої допомоги, зокрема для атлетів з інвалідністю. Ця система розподілу бюджетних ресурсів дає державі змогу адресно підтримувати розвиток як професійного, так і масового спорту, сприяючи належному функціонуванню спортивних організацій та розширенню доступу до активного способу життя [144].

Прикладом реалізації спортивних програм у Польщі є Програма «Sportowa Polska-Educja 2024», спрямована на фінансову підтримку розбудови та модернізації локальної спортивної інфраструктури по всій території Польщі, маючи на меті створення мережі загальнодоступних об'єктів для масового спорту. Програма охоплює три стратегічні групи завдань: розвиток шкільної спортивної інфраструктури, поліпшення умов для професійного тренування та розвиток загальнодоступних об'єктів (не пришкільних). Особливістю програми є жорсткий фокус на «загальнодоступності» об'єктів, що виключає фінансування інфраструктури, закритої для широкого загалу, та пріоритизація проєктів, які отримали

соціальне схвалення. Реалізація програми передбачає розподіл 200 млн злотих між підконтрольними місцевому самоврядуванню одиницями, асоціаціями та іншими юридичними особами, що займаються діяльністю у сфері фізичної культури. Як приклад результатів попередня кваліфікація включає фінансування різноманітних об'єктів – від будівництва залів (наприклад, спортивна зала в Познані – 4 млн злотих чи басейн у П'ясечинському повіті – 10 млн злотих) до модернізації стадіонів у Грудзьондзі – 6,4 млн злотих та оновлення шкільних комплексів у Вроцлаві. Загалом до списку попередньо кваліфікованих проєктів увійшли понад 200 різнопланових інвестиційних проєктів, що демонструє широкий спектр підтримки держави розвитку відповідної інфраструктури [156].

Реформа польської системи управління спортом принесла вимірювані результати у кількох вимірах.

1. Польща суттєво поліпшила свої позиції на міжнародній спортивній арені. На Олімпійських іграх 2020 р. у Токіо польська збірна здобула 14 медалей (із них чотири золоті) [61] порівняно з 10 медалями у 2012 р. (із них дві золоті) [76], що підтверджує ефективність реформованої системи підготовки спортсменів.

2. Згідно зі звітом «Рівень фізичної активності поляків 2025» (*Poziom aktywności fizycznej Polaków, 2025*), переважна більшість поляків віком 15–69 років (72%) демонструє високий рівень фізичної активності, що відповідає поточним рекомендаціям ВООЗ, коли до уваги беруться як заняття спортом у вільний час, так і щоденні пересування. Вагомим досягненням є значна частка населення (43%), яка регулярно використовує активні способи транспортування, серед яких домінує піша ходьба (46% регулярних користувачів), що свідчить про успішну інтеграцію фізичної активності в повсякденні справи. Окрім того, близько третини опитаних (35%) стабільно займаються фізичними вправами у вільний час, підтверджуючи високий рівень залученості значної частини суспільства до підтримання належної фізичної форми [154].

3. Реалізація програми «MojeBoisko – ORLIK 2012» в редакції 2026 р. є значним кроком у забезпеченні сталого розвитку місцевої спортивної інфраструктури, що дає змогу не лише зберегти, а й суттєво оновити вже існуючі майданчики, перетворюючи їх на сучасні та функціональні центри фізичної активності для всіх вікових груп. Завдяки цій ініціативі муніципалітети отримують можливість модернізувати покриття полів, освітлення та санітарно-технічні зони, а також доповнювати комплекси новими спортивними об'єктами (наприклад, скейтпарки чи легкоатлетичні доріжки), що значно розширює рекреаційні можливості для місцевих громад та стимулює їхню залученість до здорового способу життя [155; 132].

На нашу думку, для України польський досвід реформування адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури і спорту має значення з огляду на те, що:

- Польща є прикладом успішної реалізації клубоцентричної моделі, що є концептуальною основою проєкту Закону України «Про спорт» (реєстр. № 15169 від 13.04.2026);
- польський досвід фінансування спортивної інфраструктури через цільові фонди є прийнятним для запозичення в Україні, зокрема в частині використання доходів від державних лотерей та азартних ігор для фінансування спорту;
- система угод між міністерством та спортивними союзами щодо взаємних зобов'язань є готовою моделлю для розроблення аналогічного механізму між Міністерством молоді та спорту України та всеукраїнськими спортивними федераціями.

Дослідження міжнародних стандартів та зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури і спорту свідчить про формування багаторівневої системи нормативного впливу, до якої входять міжнародні договори, акти рекомендаційного характеру та норми корпоративного спортивного права. Їхній зміст зосереджений на забезпеченні доступності спорту, захисті прав спортсменів і дітей, розвитку

інклюзії, протидії допінгу, корупції та маніпулюванню результатами змагань, впровадженні принципів належного врядування й ефективних механізмів вирішення спортивних спорів.

Аналіз зарубіжних моделей управління демонструє різні підходи до співвідношення державного регулювання та автономії спортивних організацій, серед яких особливий інтерес для України становить польська модель, сформована в процесі євроінтеграційних реформ. Її характерними рисами є децентралізація управління, клубоцентрична організація спортивної діяльності, розвиток державно-приватного партнерства, використання цільових фондів для фінансування спорту та договірна взаємодія державних органів зі спортивними союзами. Практичні результати цих змін підтверджують доцільність урахування окремих елементів польського досвіду під час удосконалення адміністративно-правового регулювання сфери фізичної культури та спорту в Україні.

3.2. Удосконалення механізму адміністративно-правового регулювання та стратегічні напрями розвитку сфери фізичної культури та спорту в Україні

Дослідження теоретико-правових засад адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту, аналіз механізму його реалізації та вивчення міжнародних стандартів і зарубіжного досвіду, здійснені у попередніх підрозділах дослідження, дають змогу перейти до формулювання конкретних науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення відповідного механізму та визначення стратегічних напрямів розвитку досліджуваної сфери в Україні. Виявлені системні недоліки (фрагментарність нормативно-правової бази, невизначеність правового статусу суб'єктів спортивної діяльності, дублювання повноважень органів публічного адміністрування, відсутність спеціальних складів адміністративних правопорушень у КУпАП та недостатній рівень

імплементції міжнародних стандартів) формують чітке коло питань, що потребують першочергового вирішення. При цьому пропозиції щодо вдосконалення мають ґрунтуватися не лише на критичному аналізі чинного стану, а й на врахуванні євроінтеграційного курсу України, реалій повоєнного відновлення галузі та використання практики держав, що успішно реформували власні системи адміністративно-правового регулювання у досліджуваній сфері.

Методологічну основу формулювання пропозицій щодо вдосконалення становить поєднання кількох підходів. По-перше, врахування міжнародних стандартів у досліджуваній сфері: вимог Всесвітнього антидопінгового кодексу ВАДА, Конвенції Ради Європи з маніпулювання спортивними змаганнями, Переглянутої Європейської спортивної хартії та стандартів SIGMA щодо належного врядування. По-друге, адаптація зарубіжного досвіду, насамперед польської реформованої моделі євроінтеграційного спрямування та окремих елементів французької централізованої моделі, які є найбільш придатними для запозичення з урахуванням вітчизняних правових традицій та реалій функціонування галузі. По-третє, врахування євроінтеграційного курсу України та зобов'язань, узятих відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом 2014 р. Нарешті, по-четверте, системний підхід до вдосконалення, адже запропоновані зміни мають охоплювати всі підсистеми механізму адміністративно-правового регулювання та бути внутрішньо узгодженими між собою.

Питання вдосконалення адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту перебуває у полі зору вітчизняної юридичної науки, а тому перш ніж формулювати власні пропозиції, вважаємо за необхідне систематизувати наявні наукові підходи до цієї проблематики, що дасть змогу виявити усталені напрями наукового пошуку, визначити питання, які залишаються дискусійними, та окреслити ті аспекти, що потребують додаткового наукового опрацювання.

На основі аналізу дисертаційних досліджень (С.М. Балабан, С.А. Вавренюк, С.М. Домбровська, А.Я. Палюх, В.В. Палюх, М.А. Слободянюк, О.О. Туряниця, О.О. Усик, О.І. Чокля) можна виділити такі комплексні напрями вдосконалення та реформування адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури і спорту:

Систематизація та кодифікація законодавства. О.О. Туряниця констатує відсутність в Україні сталої нормативно-правової бази у сфері професійного спорту та обґрунтовує необхідність прийняття спеціалізованого закону, що регулює відповідну сферу, із включенням до нього чіткого понятійно-категоріального апарату [126]. С.М. Балабан, своєю чергою, пропонує систематизувати законодавство шляхом кодифікації, зокрема через розроблення «Фізкультурно-спортивного кодексу України», що дасть змогу усунути правові колізії та забезпечити цілісний підхід до регламентації відносин у галузі [9]. М.А. Слободянюк наголошує на необхідності уточнення та розмежування базових понять («спорт» і «фізична культура»), оскільки чинне законодавче трактування не відображає їхньої справжньої природи та породжує практичні суперечності [119].

Визначення правового статусу суб'єктів спортивної діяльності. О.І. Чокля акцентує на потребі нормативного закріплення правового статусу нових суб'єктів (спортивних агентів і спортивних арбітрів) та пропонує авторські визначення понять «спортивний спір» і «спортивний арбітраж» як передумови впорядкування відповідних правовідносин [133;134]. С.М. Балабан наголошує на необхідності чіткого розмежування компетенції центральних органів виконавчої влади та спортивних федерацій, що має усунути дублювання функцій і підвищити управлінську ефективність [9]. М.А. Слободянюк звертає увагу на суперечність між задекларованим принципом рівних прав громадян у сфері фізичної культури та існуючою нормативно-правовою заборонаю займатися суддівською й інструкторською практикою для окремих категорій осіб, що є прямим порушенням конституційних гарантій [119].

Розвиток механізмів публічно-приватного партнерства та фінансування. О.І. Чокля обстоює нову модель публічно-приватного регулювання, яка передбачає розширення залучення громадських організацій та меценатів до розвитку спортивної інфраструктури [133]. С.М. Балабан пропонує конкретний законодавчий крок – доповнити Закон України «Про фізичну культуру і спорт» статтею «Спортивне меценатство» та прийняти окремий Закон «Про спортивне меценатство», що забезпечить правове підґрунтя для залучення приватних інвестицій у галузь [9]. О.О. Усик наголошує на необхідності розширення державно-приватного партнерства за досвідом Великої Британії, що особливо актуально в умовах скорочення бюджетних ресурсів в Україні на тлі збройної агресії рф [129].

Удосконалення механізмів вирішення спортивних спорів. О.О. Туряниця та О.О. Усик наполягають на доцільності створення спеціалізованого постійно діючого арбітражного центру у сфері спорту. Зокрема, О.О. Усик обґрунтовує необхідність ратифікації Кодексу спортивного арбітражу, що дасть змогу вирішувати спортивні спори швидко та незалежно [129]. О.І. Чокля, досліджуючи судову практику, констатує, що національні суди фактично відмовляються від розгляду спортивних спорів, відсилаючи їх до внутрішніх органів федерацій або CAS, що актуалізує потребу у чіткому нормативному регулюванні підвідомчості таких спорів [133].

Оновлення інституційного механізму управління. С.М. Балабан та О.О. Усик обстоюють перехід від командно-адміністративної моделі до сервісно-орієнтованого підходу, де держава виступає партнером і координатором. Реалізація цього переходу потребує оптимізації структури центральних і місцевих органів управління та посилення міжвідомчої координації [9; 129]. М.А. Слободянюк пропонує удосконалення механізмів методів публічного управління у галузі фізичної культури та спорту через їх чіткішу класифікацію та нормативне закріплення [119].

Удосконалення міжнародного співробітництва. О.О. Усик акцентує на необхідності зміцнення кадрового потенціалу галузі через залучення фахівців із міжнародним досвідом, організацію програм обміну та стажування, а також залучення міжнародних консультантів для розроблення стратегій розвитку міжнародного співробітництва [129]. Він також наголошує на потребі стабільного фінансового забезпечення державних програм міжнародного спортивного співробітництва та розширення участі у міжнародних спортивних організаціях [129].

Узагальнення наведених наукових позицій дає змогу констатувати, що вітчизняні дослідники однакості у визнанні необхідності системного вдосконалення адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту, хоча й пропонують різні підходи до вирішення виявлених проблем – від кодифікації законодавства та уточнення правового статусу суб'єктів спортивної діяльності до розвитку механізмів публічно-приватного партнерства та інституціоналізації спортивного арбітражу.

З урахуванням цих позицій, а також результатів власного дослідження вважаємо за доцільне сформулювати комплексні пропозиції щодо вдосконалення механізму адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту, структуровані за окремими підсистемами цього механізму:

1. Концептуальне оновлення нормативно-правової основи. Базовими кроками у цьому напрямі є науково-правовий аналіз та підтримка прийняття проєкту Закону України «Про спорт» (реєстр. № 15169 від 13.04.2026) як концептуальної моделі трансформації системи публічного управління спортом з одночасним юридико-технічним доопрацюванням окремих його положень, зокрема в частині усунення дозвільного характеру реєстрації у системі «Цифровий спорт».

Паралельно, чинний Закон України «Про фізичну культуру і спорт» потребує доповнення окремою статтею «Права професійних спортсменів»,

яка б закріпила вичерпний перелік їхніх прав як мінімальний стандарт правового захисту.

2. Удосконалення суміжного законодавства. КУпАП потребує доповнення спеціальними складами адміністративних правопорушень у сфері фізичної культури та спорту, насамперед щодо маніпулювання результатами змагань, незаконної діяльності спортивних агентів та порушень вимог безпеки на спортивних заходах.

Закон України «Про антидопінгову діяльність у спорті» потребує усунення прогалин щодо відповідальності посадових осіб НАДЦ та приведення у повну відповідність до вимог Всесвітнього антидопінгового кодексу ВАДА.

У Бюджетному кодексі України необхідно закріпити цільові трансферти для органів місцевого самоврядування на розвиток фізичної культури та спорту з передбаченням перехідних періодів для трансформації комунальних спортивних закладів.

Законодавство у сфері протидії маніпулюванню результатами змагань потребує системного доопрацювання на виконання зобов'язань України за Конвенцією Макарані 2014 р.

3. Оптимізація інституційної підсистеми публічного адміністрування. Насамперед необхідне чітке розмежування повноважень між центральним органом, що формує, та органом, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, з усуненням дублювання функцій та посиленням координації з іншими центральними органами виконавчої влади. Доцільним є підвищення ролі органів місцевого самоврядування у розвитку масового спорту та спортивної інфраструктури з наданням відповідних фінансових ресурсів.

Окремою інституційною реформою має стати надання НАДЦ України статусу незалежного адміністративного органу за прикладом французького *Agence française de lutte contre le dopage* (AFLD), що забезпечить об'єктивність антидопінгового контролю. Поряд із цим доцільне запровадження трьох

нових інституційних механізмів: єдиного реєстру акредитованих спортивних організацій; інституту спортивного омбудсмена для захисту прав учасників спортивних відносин; постійно діючого спортивного третейського суду при НОК України як спеціалізованого органу вирішення спортивних спорів.

4. Удосконалення функціональної підсистеми механізму адміністративно-правового регулювання. У сфері форм адміністративно-правового регулювання пріоритетним є розвиток договірних форм взаємодії між органами публічної влади та спортивними організаціями, зокрема укладення угод про фінансову підтримку строком на чотири роки з чіткими показниками результативності за зразком польської моделі, а також цифровізація адміністративних процедур через систему «Цифровий спорт» та вдосконалення процедур акредитації та ліцензування.

У сфері нормативного закріплення методів адміністративно-правового регулювання ключовими є перехід від методів прямого державного адміністрування до сервісно-орієнтованих підходів, розвиток програмно-цільового управління через державні цільові програми, запровадження конкурсних механізмів розподілу публічних коштів та розвиток механізмів державно-приватного партнерства у сфері спортивної інфраструктури за прикладом польської програми SportowaPolska.

5. Зміцнення охоронної підсистеми механізму адміністративно-правового регулювання. Поряд із доповненням КУпАП спеціальними складами правопорушень у сфері фізичної культури та спорту необхідно розробити механізм координації між національними та міжнародними механізмами реагування на правопорушення у досліджуваній сфері (наприклад, між НАДЦ, органами публічної влади, дисциплінарними органами федерацій та CAS).

6. Стратегічний розвиток сфери фізичної культури та спорту охоплює три взаємопов'язані стратегічні вектори:

1) пріоритети державної спортивної політики (масовий спорт та підвищення рівня фізичної активності населення, розвиток спорту вищих

досягнень, розбудова сучасної доступної спортивної інфраструктури, цифровізація управлінських процедур та розвиток кадрового потенціалу галузі);

2) повоєнне відновлення та реінтеграція спорту (відновлення спортивної інфраструктури на деокупованих територіях, соціальна реабілітація ветеранів через спорт та реінтеграція внутрішньо переміщених спортсменів у систему спортивної підготовки);

3) євроінтеграційний вектор (виконання зобов'язань України відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС, імплементація міжнародних стандартів доброчесності, розвиток міжнародного спортивного співробітництва через програму Erasmus+ «Спорт» та відновлення повноцінної участі України у міжнародному спортивному русі).

Більш детально зупинимось на характеристиці запропонованого стратегічного напрямку повоєнного відновлення та реінтеграції спорту. Як слушно зауважують А.І.Мирошниченко та Є.В. Нікуліна «Війна суттєво змінила соціальні пріоритети, демографічну структуру, психофізичний стан населення та ресурсну спроможність державних інституцій. З'явилася нагальна потреба у створенні сучасної системи фізкультурно-спортивної діяльності, здатної сприяти реабілітації ветеранів, осіб з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб, дітей і молоді, а також відновленню соціального капіталу на рівні громад» [65].

На нашу думку, він охоплює три взаємопов'язані виміри: відновлення спортивної інфраструктури, соціальну реабілітацію ветеранів та реінтеграцію внутрішньо переміщених осіб у систему спортивної підготовки.

1. Відновлення спортивної інфраструктури на деокупованих та постраждалих територіях. Зокрема, аналіз даних Мінмолодьспорту України станом на січень 2026 р. свідчить про значні втрати у сфері спортивної інфраструктури внаслідок повномасштабного вторгнення росії. Загалом постраждало 808 об'єктів спортивної інфраструктури, з яких 264 споруди перебувають у комунальній та державній власності, а 492 об'єкта належать

зкладам освіти. Із цієї кількості 321 об'єкт було зруйновано повністю або частково, а 419 зазнали суттєвих або часткових пошкоджень. Найбільш постраждалими є Херсонська (196 об'єктів), Харківська (178) та Луганська (106) області, причому значна частина цих споруд досі залишається під окупацією або в зоні безпосередніх бойових дій. Станом на початок 2026 р. було відновлено лише близько 66 спортивних об'єктів, які змогли відновити свою діяльність [17]. Відновлення цих об'єктів є не лише технічним, а й адміністративно-правовим завданням, що потребує формування відповідної нормативної бази.

Із погляду адміністративно-правового регулювання ключовими кроками є такі:

- проведення повної інвентаризації та верифікації спортивних споруд на деокупованих територіях через Електронний реєстр спортивних споруд, запровадження якого передбачено проектом Закону України «Про спорт» (реєстр. № 15169 від 13.04.2026);
- розроблення Державної програми відновлення спортивної інфраструктури постраждалих та деокупованих територій із чіткими пріоритетами фінансування (наприклад, об'єктів масового спорту та дитячо-юнацького спорту, що є базою для всієї спортивної піраміди);
- залучення міжнародного фінансування через механізми Erasmus+ «Спорт», Фонду відновлення України та двосторонніх угод із державами-партнерами;
- застосування механізмів державно-приватного партнерства під час відновлення спортивних об'єктів за досвідом польської програми Sportowa Polska;
- забезпечення інклюзивності відновлюваної інфраструктури, зокрема новозбудовані та відновлені спортивні споруди необхідно проєктувати з урахуванням потреб осіб з інвалідністю, у тому числі ветеранів, що набули інвалідності внаслідок бойових дій.

Відновлення спортивної діяльності на деокупованих територіях потребує також вирішення питань правонаступництва спортивних організацій, що були примусово ліквідовані або перереєстровані окупаційною владою, відновлення документів про спортивну кваліфікацію спортсменів та тренерів, а також реінтеграції місцевих федерацій до загальноукраїнської системи спортивного самоврядування.

2. Соціальна реабілітація ветеранів через спорт. Фізична культура і спорт відіграють важливу роль у процесі відновлення ветеранів, сприяючи покращенню фізичного стану, соціальній адаптації та психологічній реабілітації. Значення спортивної діяльності для цієї категорії осіб підтверджується міжнародною практикою та результатами реалізації відповідних програм в Україні. Водночас розвиток цього напрямку потребує належного адміністративно-правового забезпечення, оскільки чинні механізми державної підтримки та координації відповідних заходів ще не повною мірою відповідають наявним суспільним потребам.

Проект Закону України «Про спорт» уперше закріплює «спорт ветеранів/ветеранок» як самостійний напрям спорту, що є важливим кроком у нормативному визнанні цієї категорії учасників спортивних відносин [77], однак системного адміністративно-правового механізму соціальної реабілітації ветеранів через спорт в Україні досі не створено.

На нашу думку, для його формування необхідне вирішення таких завдань:

- розроблення та затвердження Державної програми «Спорт для ветеранів», що передбачатиме безоплатний доступ ветеранів до спортивних споруд державної та комунальної форми власності, пільгові умови участі у спортивних заходах та фінансування спортивних клубів ветеранів;
- розвиток системи адаптивного спорту для ветеранів, що набули інвалідності внаслідок бойових дій, насамперед через розширення мережі центрів фізичного здоров'я населення та центрів спорту осіб з інвалідністю;

- інтеграція спортивних програм у систему медичної та психологічної реабілітації ветеранів, що потребує відповідного нормативного закріплення у законодавстві про реабілітацію та охорону здоров'я;
- підготовка фахівців у сфері адаптивного спорту та реабілітаційних тренерів для роботи з ветеранами з відповідним оновленням освітніх стандартів та програм атестації тренерів;
- розвиток паралімпійського та дефлімпійського руху як системи спортивної реабілітації для ветеранів з інвалідністю, що потребує посиленої державної підтримки Національного комітету спорту інвалідів України та відповідних спортивних федерацій.

Наприклад, проєкт «InvictusGames» утілює модель використання адаптивного спорту як дієвого механізму реабілітації ветеранів та військовослужбовців, що отримали поранення або травми під час служби. Діяльність ініціативи базується на цінностях підтримки, взаємоповаги та розвитку спільноти, де спорт стає інструментом для подолання фізичних і психологічних бар'єрів. Організатори наголошують, що через участь у змаганнях відбувається соціальна інтеграція осіб, які повернулися до цивільного життя, а спільний досвід учасників сприяє зміцненню мотивації та особистісному зростанню. Історія проєкту, що бере початок із 2014 р., демонструє розширення географії заходу, що підтверджує актуальність запиту на створення інклюзивного середовища для людей із воєнними травмами в міжнародному масштабі [43].

3. Реінтеграція внутрішньо переміщених осіб та спортсменів у систему спортивної підготовки. Масштабне внутрішнє переміщення населення, зумовлене збройною агресією росії, суттєво змінило демографічну ситуацію в країні. Так, станом на лютий 2026 р. кількість внутрішньо переміщених осіб перевищила 4,6 млн, що на 213% більше порівняно з листопадом 2022 р. [18]. Такі значні міграційні процеси негативно вплинули на стабільність системи спортивної підготовки, спричинивши вимушений перерив навчально-тренувального процесу для

тисяч атлетів та масову зміну місця їх проживання. Окрім дезорганізації роботи закладів фізичної культури та спорту, виникла загроза цілісності підготовки спортивного резерву, оскільки значна частина юних спортсменів була змушена припинити заняття або виїхати за межі України, що потребує переосмислення підходів до збереження кадрового та атлетичного потенціалу в умовах воєнного часу.

Зауважимо, що адміністративно-правове забезпечення реінтеграції внутрішньо переміщених спортсменів потребує таких кроків:

- розроблення порядку переведення внутрішньо переміщених вихованців дитячо-юнацьких спортивних шкіл до закладів спортивної підготовки за місцем тимчасового перебування без утрати спортивної кваліфікації та розряду, що сьогодні залишається нормативно неврегульованим;
- визнання документів про спортивну кваліфікацію, виданих закладами спортивної підготовки на тимчасово окупованих територіях, що є необхідним для забезпечення безперервності спортивної кар'єри відповідних спортсменів;
- формування реєстру внутрішньо переміщених спортсменів-кандидатів до складу національних збірних команд із метою забезпечення їх доступу до централізованої підготовки незалежно від місця тимчасового перебування;
- розроблення механізмів дистанційного та децентралізованого тренування для спортсменів, що перебувають у зонах активних бойових дій або тимчасово окупованих територіях після їх деокупації;
- адміністративно-правове регулювання статусу українських спортсменів, що тимчасово виступають за кордоном в умовах воєнного стану, та механізмів їх повернення до системи національної спортивної підготовки після завершення активної фази збройного конфлікту.

Реалізація зазначеного стратегічного напрямку потребує координації між Мінмолодьспорту України, Міністерством із питань реінтеграції

тимчасово окупованих територій, Міністерством соціальної політики України та органами місцевого самоврядування, що ще раз підкреслює необхідність посилення міжвідомчої координації як самостійного напрямку вдосконалення інституційної підсистеми механізму адміністративно-правового регулювання у досліджуваній сфері.

Висновки до Розділу 3

Проведене узагальнення міжнародних підходів до регулювання сфери фізичної культури і спорту дало змогу встановити, що сучасна система правового впливу на відповідні суспільні відносини формується на основі комплексу міжнародних договорів, програмних документів та актів спортивного саморегулювання, які визначають основні орієнтири розвитку спортивної політики держав. Їхній зміст охоплює питання забезпечення рівного доступу до занять спортом, захисту прав дітей і осіб з інвалідністю, утвердження принципів доброчесності у спортивній діяльності, запобігання застосуванню допінгу, протидії корупційним практикам та маніпулюванню результатами змагань, а також упровадження належних стандартів управління спортивними організаціями. Сукупність таких положень формує єдині підходи до організації спортивної діяльності та визначає напрями модернізації національних систем управління спортом.

Установлено, що міжнародні стандарти мають значення не лише як джерело зовнішніх зобов'язань держав, а й як орієнтир для побудови внутрішніх механізмів регулювання, спрямованих на забезпечення балансу між публічними інтересами, автономією спортивного руху та захистом прав учасників спортивних відносин. Водночас значна частина міжнародних вимог потребує більш повного відображення у національному нормативному масиві, що зумовлює необхідність подальшого вдосконалення правових засад функціонування сфери фізичної культури і спорту відповідно до загальновизнаних міжнародних підходів.

Порівняльний аналіз зарубіжних моделей управління спортом засвідчив існування різних варіантів організації взаємодії державних інституцій і спортивних об'єднань, які відрізняються ступенем участі держави у формуванні та реалізації спортивної політики. Вибір конкретної моделі визначається особливостями історичного розвитку, правової системи та пріоритетами державної політики у сфері спорту. Відсутність універсального механізму організації спортивної сфери підтверджує необхідність адаптації позитивного зарубіжного досвіду з урахуванням національних умов і потреб. Особливу практичну цінність для України становить польський досвід реформування системи управління спортом, побудований на поєднанні державної підтримки та широкої самостійності спортивних організацій. Перехід до клубоцентричної моделі сприяв чіткому розмежуванню функцій між органами влади та суб'єктами спортивного руху, посиленню ролі спортивних клубів і союзів, удосконаленню механізмів фінансування та розвитку спортивної інфраструктури. Такий підхід забезпечив узгодження державних і суспільних інтересів у спортивній сфері та створив умови для більш ефективного функціонування системи спорту. Значення цього досвіду для України полягає у можливості використання окремих організаційних і правових рішень під час подальшого оновлення національної моделі адміністративно-правового регулювання фізичної культури і спорту відповідно до європейських стандартів управління та принципів партнерської взаємодії між державою і спортивним середовищем.

Удосконалення механізму адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту є комплексним завданням, що охоплює шість взаємопов'язаних напрямів. Базовим серед них є концептуальне оновлення нормативно-правової основи, яке передбачає підтримку прийняття проєкту Закону України «Про спорт» (реєстр. № 15169 від 13.04.2026) з його юридико-технічним доопрацюванням у частині усунення дозвільного характеру реєстрації у системі «Цифровий спорт», доповнення чинного Закону України «Про фізичну культуру і спорт» статтею «Права професійних

спортсменів», доповнення КУпАП спеціальними складами правопорушень у досліджуваній сфері, а також закріплення в Бюджетному кодексі України цільових трансфертів для органів місцевого самоврядування на перехідний етап реформування галузі.

Інституційний напрям передбачає чітке розмежування повноважень між суб'єктами публічного адміністрування, надання НАДЦ України статусу незалежного адміністративного органу, а також запровадження єдиного реєстру акредитованих спортивних організацій, інституту спортивного омбудсмена та постійно діючого спортивного третейського суду при НОК України. Функціональний напрям спрямований на перехід від методів прямого державного адміністрування до сервісно-орієнтованих підходів, розвиток договірних форм взаємодії з чіткими показниками результативності за польським зразком та механізмів державно-приватного партнерства у сфері спортивної інфраструктури. У сфері протидії правопорушенням у цій сфері підсистема потребує формування механізму координації між національними та міжнародними органами реагування на правопорушення і запровадження антикорупційного комплаєнсу як умови отримання публічного фінансування. Стратегічний напрям охоплює три вектори: пріоритети державної спортивної політики; повоєнне відновлення, яке включає відбудову зруйнованої спортивної інфраструктури на постраждалих та деокупованих територіях, формування системи соціальної реабілітації ветеранів через адаптивний спорт та врегулювання статусу внутрішньо переміщених спортсменів без утрати ними спортивної кваліфікації; євроінтеграційний вектор, спрямований на виконання зобов'язань за Угодою про асоціацію з ЄС, імплементацію міжнародних стандартів доброчесності та розвиток міжнародного спортивного співробітництва через програму Erasmus+ «Спорт».

ВИСНОВКИ

Висновки містять узагальнення основних наукових результатів дисертаційного дослідження, теоретичних положень та практичних пропозицій, що забезпечують вирішення комплексного наукового завдання, що полягає у здійсненні всебічного аналізу адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту в Україні, визначенні його системних вад і тенденцій розвитку, характеристиці суб'єктного складу, форм, методів та засобів управлінського впливу, встановленні особливостей адміністративної відповідальності у досліджуваній сфері, а також розробленні науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення галузевого законодавства з урахуванням євроінтеграційного курсу держави та реалій повоєнного відновлення.

1. З'ясовано, що суспільні відносини у сфері фізичної культури та спорту є складним та багатоаспектним предметом адміністративно-правового регулювання, який охоплює шість самостійних груп: управлінські відносини, відносини з надання адміністративних послуг, контрольно-наглядові відносини, відносини адміністративної відповідальності, відносини фінансування та матеріально-технічного забезпечення, а також відносини міжнародного характеру. Кожна з цих груп характеризується власним суб'єктним складом, специфічними механізмами правового регулювання та самостійними підставами виникнення, зміни і припинення відповідних правовідносин. Акцентовано, що об'єктом адміністративно-правового регулювання є сфера фізичної культури та спорту як частина соціальної дійсності, тоді як предметом – конкретні суспільні відносини, що виникають у ній та потребують упорядкування нормами адміністративного права. Встановлено, що поняття «фізична культура» і «спорт» співвідносяться як ціле і частина – фізична культура є ширшим явищем, що охоплює фізичне виховання, масовий спорт, адаптивний спорт та фізкультурно-спортивну реабілітацію, тоді як спорт є відносно самостійним явищем зі змагальною

спрямованістю та власною інституційною структурою. Визначено, що специфіка досліджуваних відносин зумовлена поєднанням публічно-правових та приватноправових елементів, підвищеною вразливістю до корупційних ризиків, динамічністю нормативно-правової бази, воєнно-прикладним виміром та стрімким розвитком нових видів спорту, що в сукупності обумовлює необхідність особливого адміністративно-правового режиму регулювання та унеможливорює застосування стандартного галузевого інструментарію без належної галузевої адаптації.

2. Узагальнено, що нормативно-правове забезпечення адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту являє собою цілісну чотирирівневу систему, що охоплює конституційний, законодавчий, підзаконний та міжнародно-правовий рівні, кожен з яких виконує самостійну регулятивну функцію у механізмі правового впливу на відповідні суспільні відносини. Конституційні норми визначають фундаментальні засади державної політики, законодавчий рівень деталізує їх зміст, підзаконні акти забезпечують практичну реалізацію законодавчих приписів, а міжнародно-правовий рівень формує зовнішні стандарти й орієнтири галузевого регулювання. Виявлено системні недоліки чинного регулювання. Зокрема, Закон України «Про фізичну культуру і спорт» не набув ознак кодифікованого документа, підзаконні акти нерідко дублюють законодавчі норми без належної деталізації, між нормами різної юридичної сили існують прямі колізії. Визначено вісім змістовних напрямів нормативно-правового забезпечення досліджуваної сфери: організаційно-управлінський, стратегічно-програмний, фінансово-економічний, антидопінговий, інфраструктурний, міжнародно-інтеграційний, напрям правового статусу суб'єктів спортивної діяльності та напрям забезпечення доброчесності у спорті. Акцентовано, що міжнародно-правові акти для України є не просто рекомендаціями, а обов'язковим орієнтиром, ратифікація яких покладає на державу зобов'язання імплементувати відповідні стандарти у національне законодавство та адміністративну практику. Встановлено, що

правовий статус НАДЦ у як державної установи породжує правову невизначеність щодо юридичної сили його внутрішніх актів та порядку їх оскарження, що є самостійною інституційною прогалиною системи нормативно-правового забезпечення.

3. Визначено, що принципи адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту утворюють чотириелементну систему, що охоплює загальноправові принципи (законність, верховенство права, рівність, гуманізм), спеціальні принципи (оздоровча спрямованість, інклюзивність, безперервність, гендерна рівність), організаційно-функціональні принципи (децентралізація, субсидіарність, координація, партнерство) та принципи взаємодії публічного і приватного регулювання (автономія спорту, визнання норм *lex sportiva*, дотримання міжнародних стандартів). Запропоновано авторське визначення цієї системи як сукупності взаємопов'язаних та ієрархічно узгоджених засад, що у своїй єдності забезпечують ціннісну, нормативну та організаційну основу механізму публічного адміністрування у відповідній сфері. Обґрунтовано самостійне місце принципів *lex sportiva* як окремої групи, що забезпечує баланс між державним управлінням і саморегуляцією спортивних організацій, — на відміну від наявних у доктрині підходів, що розглядають *lex sportiva* виключно як міжнародно-правовий або приватноправовий феномен поза системою адміністративно-правових принципів. Виявлено та систематизовано конкретні прояви принципу гуманізму в адміністративно-правовому регулюванні через такі самостійні механізми: захист права дитини на безпеку у спортивній діяльності; гуманні обмеження у визнанні видів спорту; забезпечення гендерної рівності; утвердження етичних цінностей та доброчесності. Акцентовано на необхідності переорієнтації адміністративно-правового регулювання з управлінсько-організаційної парадигми на людиноцентричну концепцію, що передбачає пріоритет прав і свобод учасників спортивних відносин над інтересами управлінського апарату. Запропоновано доповнити статтю 4 Закону України «Про фізичну культуру і

спорт» окремою частиною, що закріплює структуровану систему принципів адміністративно-правового регулювання з чітким розмежуванням загальноправових та спеціальних засад.

4. Узагальнено, що суб'єкти адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту включають органи публічної влади з владно-розпорядчими повноваженнями, суб'єкти з делегованими публічними функціями, спеціалізовані державні установи та організації з подвійною, публічною і приватною правовою природою. Встановлено, що поняття «суб'єкт адміністративно-правового регулювання» є ширшим за поняття «суб'єкт публічного управління», оскільки перше поняття охоплює всіх учасників відповідних правовідносин незалежно від наявності владних повноважень, тоді як друге – лише носіїв владного впливу. Визначено, що чинне законодавство містить неповний перелік суб'єктів галузі, залишаючи поза нормативним закріпленням низку фактичних учасників адміністративно-правових відносин, зокрема НАДЦ та окремих суб'єктів міжнародного спортивного руху. Акцентовано увагу на системних вадах інституційної побудови органів публічної влади з розпорядчо-юридичними повноваженнями: після ліквідації у 2014 р. Державного агентства з питань фізичної культури і спорту функції формування та реалізації державної політики зосередилися в одному органі – Мінмолодьспорті, що суперечить загальному принципу функціонального розмежування між міністерствами та виконавчими агентствами. Визначено, що міжнародні спортивні організації не є суб'єктами адміністративно-правового регулювання у класичному розумінні, однак виступають суб'єктами зовнішнього регулятивного впливу на національну систему управління галуззю через імплементацію міжнародних стандартів та визнання рішень міжнародних інституцій. Запропоновано відновити окремий виконавчий орган галузі та запровадити єдиний постійно діючий міжвідомчий координаційний механізм між Мінмолодьспортом, МОЗ, МОН, Міноборони та Мінветеранів.

5. Визначено, що форми та методи адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту складають єдину систему адміністративно-правових засобів, спрямовану на забезпечення ефективного функціонування галузі із збереженням автономії спортивних організацій. Сформульовано авторські дефініції форми адміністративно-правового регулювання як зовнішнього способу вираження владно-організуючої діяльності уповноважених суб'єктів, що тягне правові наслідки для учасників фізкультурно-спортивних відносин, та методу адміністративно-правового регулювання як сукупності прийомів і способів владного впливу на учасників відповідних відносин в межах компетенції органів публічного адміністрування. Охарактеризовано основні форми (нормотворчу, правозастосовну, реєстраційно-дозвільну, договірну та організаційно-технічну) та методи адміністративно-правового регулювання (переконання, стимулювання, примусу, імперативного приписування, диспозитивної автономії та міжвідомчої координації). Узагальнено, що проблемні аспекти реалізації форм і методів мають системний характер і зводяться до нормативної неузгодженості рівнів регулювання, інституційної роз'єднаності між органами та відсутності механізмів вимірювання ефективності застосованих інструментів. Запропоновано поступовий перехід від методів прямого адміністрування до сервісно орієнтованих підходів, зокрема через розширення договірних форм взаємодії та механізмів публічно-приватного партнерства у сфері спортивної інфраструктури, а також через цифровізацію адміністративних процедур у рамках системи «Цифровий спорт».

6. Визначено, що адміністративна відповідальність у сфері фізичної культури та спорту є не лише наслідком конкретного правопорушення, а самостійним елементом механізму адміністративно-правового регулювання, що виконує регулятивну, превентивну та охоронну функції, завершуючи тим самим інструментальний ланцюг адміністративно-правового регулювання галузі та надаючи йому реальної юридичної сили. Систематизовано підстави

адміністративної відповідальності у досліджуваній сфері, які охоплюють як загальні склади КУпАП із галузевим застосуванням, так і спеціальні галузеві види правопорушень – антидопінгові порушення, маніпулювання результатами змагань, порушення вимог захисту дітей від насильства та порушення умов акредитації. Акцентовано увагу на специфічних ознаках цієї відповідальності, до яких відноситься: розширений суб'єктний склад, множинність суб'єктів застосування санкцій, транснаціональний характер антидопінгових заходів впливу, принцип суворої відповідальності в антидопінговій сфері, конкуренція із спортивною відповідальністю та проблема застосування принципу *non bis in idem* у спортивних правовідносинах. Виявлено системну прогалину в цій сфері, зокрема, відсутність у КУпАП спеціального розділу щодо правопорушень у сфері фізичної культури та спорту. Запропоновано доповнити КУпАП відповідними спеціальними складами адміністративних правопорушень та надати НАДЦ статусу незалежного адміністративного органу для забезпечення неупередженості антидопінгового контролю.

7. Узагальнено, що міжнародні стандарти адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту формують комплексну багаторівневу систему нормативного впливу, яка поєднує акти міждержавного характеру та корпоративні регуляторні механізми міжнародних спортивних організацій. Класифіковано міжнародні стандарти за такими критеріями: юридичною природою (обов'язкові та рекомендаційні), суб'єктом прийняття (міжурядові і корпоративні), предметом регулювання (антидопінгові, антикорупційні, організаційно-управлінські та правозахисні) та сферою територіальної дії (універсальні і регіональні). Зауважено, що значна частина міжнародних стандартів має характер *soft law* і формально не є юридично обов'язковою, проте фактично набуває примусової сили через механізми доступу до міжнародних змагань та акредитації. Систематизовано зарубіжні моделі публічного адміністрування досліджуваної сфери – централізовану, децентралізовану, змішану, скандинавську та реформовану

євроінтеграційну. Обґрунтовано доцільність адаптації реформованої польської моделі як найбільш релевантного для України прикладу, що передбачає клубоцентричну організацію спорту, договірну взаємодію між державними органами та федераціями, спеціальні фонди фінансування спортивної інфраструктури і чітке розмежування державних та самоврядних функцій у галузі. Акцентовано, що імплементація міжнародних стандартів потребує належного узгодження з конституційними гарантіями прав людини – зокрема, вимоги ВАДА щодо системи whereabouts визнаються сумісними зі ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод лише за умови дотримання принципу пропорційності та наявності достатніх процесуальних гарантій.

8. Запропоновано комплекс науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення механізму адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту, що охоплює нормативно-правову, інституційну, функціональну та охоронну підсистеми. У нормативно-правовій підсистемі запропоновано прийняти Спортивний кодекс України як єдиний кодифікований акт галузі та доповнити Закон «Про фізичну культуру і спорт» окремою статтею «Права професійних спортсменів» із закріпленням вичерпного переліку їх прав як мінімального стандарту захисту. В інституційній підсистемі обґрунтовано необхідність запровадження спортивного омбудсмена як незалежного органу захисту прав учасників спортивних відносин та постійно діючого спортивного третейського суду як альтернативного механізму вирішення галузевих спорів. У функціональній підсистемі визначено стратегічні напрями переходу до сервісно орієнтованої моделі управління спортом на основі цифровізації адміністративних процедур та розвитку державно-приватного партнерства у сфері спортивної інфраструктури. В охоронній підсистемі запропоновано розбудову системи антикорупційного комплаєнсу для спортивних організацій як обов'язкової умови отримання публічного фінансування, а також формування спеціальних механізмів адміністративно-правового супроводу повоєнного відновлення

спортивної інфраструктури, реабілітації ветеранів засобами спорту та реінтеграції внутрішньо переміщених спортсменів до національної системи підготовки.

За результатами проведеного дослідження сформульовано такі пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства у сфері фізичної культури та спорту. По-перше, з огляду на системну фрагментарність Закону України «Про фізичну культуру і спорт» обґрунтовано доцільність прийняття Спортивного кодексу України як єдиного галузевого акта з чіткою структурою принципів, вичерпним суб'єктним складом та розмежованими механізмами публічного адміністрування. По-друге, запропоновано доповнити статтю 4 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» окремою частиною, що закріплює структуровану систему принципів адміністративно-правового регулювання з розмежуванням загальноправових та спеціальних засад, а також доповнити Закон статтею «Права професійних спортсменів», яка закріплюватиме вичерпний перелік їх прав як мінімальний стандарт захисту, що не може бути обмежений контрактом або регламентами федерацій. По-третє, Кодекс України про адміністративні правопорушення потребує доповнення спеціальними складами правопорушень у сфері фізичної культури та спорту на виконання зобов'язань за Конвенцією Ради Європи про маніпулювання спортивними змаганнями. По-четверте, обґрунтовано необхідність законодавчого надання Національному антидопінговому центру статусу незалежного адміністративного органу, що усуне правову невизначеність щодо юридичної сили його внутрішніх актів та забезпечить неупередженість антидопінгового контролю. По-п'яте, з метою інституційного розмежування функцій формування та реалізації державної політики запропоновано внести зміни до Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» та підзаконних актів у частині відновлення окремого виконавчого органу галузі та закріплення постійно діючого міжвідомчого координаційного механізму як обов'язкової інституційної форми взаємодії профільних міністерств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апаров А. М. Концепція спортивного права: огляд ключових аспектів. *Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова*. Серія:Правознавство. 2017. Т. 22. Вип. 1 (30). С. 6–19.
2. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с. URL: https://law.knu.ua/wp-content/uploads/2024/04/20200303065819_.pdf (дата звернення: 14.11.2023)
3. Андрійко О. Ф. Адміністративне право. Велика українська енциклопедія. URL: https://vue.gov.ua/%D0%90%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B5_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE (дата звернення: 09.05.2025)
4. Антидопінгова конвенція: Рада Європи від 16.11.1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_228 (дата звернення: 14.10.2024)
5. Антидопінгова освіта. Національний антидопінговий центр України. 2025. URL: <https://nadc.gov.ua/sportsmenu/education> (дата звернення: 12.03.2026)
6. Антидопінгові правила Національного антидопінгового центру: Правила Національного антидопінгового центру. 2024. URL: <https://nadc.gov.ua/storage/app/sites/1/docs/Regulations/NADC-ADR-UKR-2024.pdf> (дата звернення: 08.02.2025)
7. Арбітражне рішення, винесене Спортивним арбітражним судом: CAS 2020/O/6689 Всесвітнє антидопінгове агентство проти Російського антидопінгового агентства. 2020. URL: https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/cas_award_6689.pdf (дата звернення: 11.12.2024)

8. Багдашкіна С. Контракт зі спортсменом ≠ трудовий договір? Юридична Газета. 2018. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sportivne-pravo/kontrakt-zi-sportsmenom--trudoviy-dogovir.html> (дата звернення: 17.02.2026)
9. Балабан С.М. Публічне адміністрування сферою фізичної культури та спорту: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро, 2017. 207 с. URL: <https://dduvs.edu.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/dissertations/13/2.pdf> (дата звернення: 28.11.2024)
10. Балинська О., Дубінська З., Шевців М. До питання правовідносин у сфері спорту (предметність спортивного права). *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. Том 1, № 75 (2023). С. 9-15. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/275344> (дата звернення: 11.12.2025)
11. Балинська О.М. Проблеми гендерної рівності у спорті: актуальні питання протидії дискримінації. *Аналітично-порівняльне правознавство*, 2022. Вип. 6. С. 362-365. URL: <https://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/274175/269378> (дата звернення: 14.11.2024)
12. Балинська О.М., Риженко І.М. Нормативно-регуляторні інструменти адміністративно-правової протидії корупції у сфері спорту. *Український політико-правовий дискурс*. 2026. № 23. URL: <https://ppdnz.com.ua/index.php/home/article/view/827/726> (дата звернення: 30.05.2026) 165
13. Бахновська І.П., Сова Ю.В. Загальнолюдські принципи права як універсальні нормативні засади. *Legal Scientific Electronic Journal*. 2020. № 4. С. 13–16. URL: http://lsej.org.ua/4_2020/3.pdf (дата звернення: 14.10.2024) 49
14. Бояринцева М. А. Адміністративно-правовий статус громадянина України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. 2005. 213 с.

15. Бугайчук К. Адміністративно-правове регулювання: теоретичні підходи до визначення. *Вісник ХНУВС*. 2026. № 1 (112). URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/340767aa-f6df-41eb-9a89-beb3a892edfd/content> (дата звернення: 18.03.2026)
16. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 11.05.2025)
17. В Україні з 2022 р. постраждало 955 об'єктів спортивної і молодіжної інфраструктури, близько 76 відновлено - Мінспорту. Інтерфакс-Україна. 2026. URL: <https://interfax.com.ua/news/sport/1134730.html> (дата звернення: 18.04.2026)
18. В яких областях проживає найбільше і найменше внутрішніх переселенців. Слово і Діло. 2026. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2026/03/25/infografika/suspilstvo/yakyyx-oblastyax-prozhyvaye-najbilshe-najmenshe-vnutrishnix-pereselencziv> (дата звернення: 12.04.2026)
19. Всесвітній антидопінговий кодекс: Всесвітнє антидопінгове агентство від 01.01.2021 р. URL: <https://www.wada-ama.org/en/resources/the-code/world-anti-doping-code> (дата звернення: 11.03.2026)
20. Гавловська А. Адміністративно-правова природа спортивного арбітражу. *Архів кримінології та судових наук*. 2026. Т. 13, № 1. С. 235–241. URL: <https://archive-criminology.com.ua/journal/article/view/259/198> (дата звернення: 28.05.2026)
21. Гавловська А.О., Шперун Х.В., Івахненко О.А. Правова стратегія спортивної дипломатії України в умовах збройного конфлікту. *Європейські перспективи*. №2 ч 2, 2026. 371-377. URL: https://ep.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/EP-2026-2-2/EP_2026_2_2_371.pdf (дата звернення: 28.05.2026)
22. Гавловська А.О. Принципи *lex sportiva* та їх вплив на розвиток міжнародного спортивного руху. *Український політико-правовий дискурс*,

2026. №23. URL: <https://ppdnz.com.ua/index.php/home/article/view/828/727>
(дата звернення: 21.05.2026)

23. Галунько В.В. Адміністративно-правові основи організації та діяльності Державної служби охорони при Міністерстві внутрішніх справ України: автореферат дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 Теорія управління, адміністративне право і процес, фінансове право. / Нац. акад. держ. податк. служби України. Ірпінь: Б. в., 2003. 19 с.

24. Грицай С. О. Об'єкт і предмет правового регулювання: сутність, зміст, визначення, співвідношення. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2025. Том 32, № 3. С. 87–107. URL: [http://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/32\(3\)_2025_87-107.pdf](http://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/32(3)_2025_87-107.pdf) (дата звернення: 12.11.2025)

25. Гришина Н. В. Предмет адміністративного права як базова категорія для виокремлення галузевих принципів адміністративного права. *Право та інновації*. 2023. № 4 (44). С. 69–73. URL: <https://pti.org.ua/ndipzir/uk/article/view/1066> (дата звернення: 25.01.2024)

26. Державне управління в Україні: наукові, правові, кадрові та організаційні засади / за заг. ред. Н. Р. Нижник, В. М. Олуйка. Львів : Львів. політехніка, 2002. 352 с.

27. Домбровська С. М., Вавренюк С. А., Палюх В. В. Державне регулювання фізичної культури та спорту в Україні: монографія / Нац. ун-т цивільного захисту України. Харків, 2020. 313 с. URL: http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/monograph_dombrovska_vavreniuk_paliukh.pdf (дата звернення: 14.06.2024)

28. Дрофич Ю.В. Поняття та основні ознаки адміністративної відповідальності: аналіз сучасної адміністративно-правової літератури. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: ПРАВО*. 2022. Вип. 73. Ч. 2. С. 18–26. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/11/5-1.pdf> (дата звернення: 14.02.2024)

29. Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів. Офіційна веб-сторінка. URL: <https://nais.gov.ua/m/edinyj-derjavnyi-reestr-normativno-pravovih-aktiv-196> (дата звернення: 19.11.2024)

30. Єдиний календарний план фізкультурно-оздоровчих, спортивних заходів та спортивних змагань України на 2026 рік / Міністерство молоді та спорту України. URL: <https://mms.gov.ua/sport/yedinyj-kalendarnij-plan-fizkulturno-ozdorovchih-ta-sportivnih-zahodiv/2026-rik> (дата звернення: 25.01.2026)

31. Живиця О.О. Антикорупційний комплаєнс як інструмент адміністративно-правового забезпечення доброчесності у сфері спорту. *Європейські перспективи* №2 ч. 2, 2026. С.378-386. URL: https://ep.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/EP-2026-2-2/EP_2026_2_2_378.pdf (дата звернення: 11.05.2026)

32. Живиця О.О. Міжнародні стандарти адміністративно-правового регулювання відносин в сфері фізичної культури і спорту. Український політико-правовий дискурс. 2026. № 23. URL: <https://ppdnz.com.ua/index.php/home/article/view/830/729> (дата звернення: 30.05.2026)

33. Живиця О.О. Нормативно-правова основа державної політики в сфері фізичної культури та спорту в Україні. *Київський часопис права*. № 2 (2025). С. 213-218. URL: <https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/595/563> (дата звернення: 13.11.2025)

34. Живиця О.О. Принципи good governance як основа модернізації адміністративно-правового регулювання спортивної сфери. *Модернізація національної системи публічного управління та права в контексті європейської інтеграції України: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції* (22 травня 2026 р., м. Кропивницький) / за ред. Н.В. Кириченко, Л.О. Сімонцевої, Ю.Л. Главацької та ін. Херсон-Кропивницький, 2026. С.45-49. URL:

https://www.ksau.kherson.ua/files/konferencii/2026/06/20260616_conference_material.pdf (дата звернення: 25.05.2026)

35. Живиця О.О. Принципи адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту. *European integration as a factor in the renewal of legal science in Ukraine* (April 16–17, 2026. Riga, the Republic of Latvia) : International scientific conference. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2026. Р.70-74

36. Жуков М. С. Форми та методи адміністративно-правового регулювання чи інструменти діяльності публічної адміністрації: порівняльний аналіз. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. URL: http://lsej.org.ua/2_2020/57.pdf (дата звернення: 14.10.2024)

37. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. К.: Ваіте, 2015. 392 с. URL: https://constitutionalist.com.ua/wp-content/uploads/2020/12/01_Kozyubra_Zagalna_teoriya_prava_2015.pdf (дата звернення: 18.03.2024)

38. Законодавство України: Офіційний вебпортал парламенту України / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index> (дата звернення: 19.11.2024)

39. Звіт із фізичної культури і спорту: Наказ Міністерства молоді та спорту України від 14.11.2024 № 7162. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Fizychna_kultura/statustuka/2026/zvit-iz-fizicnoyi-kulturi-i-sportu-za-2025-rik.pdf (дата звернення: 14.04.2026)

40. Звіт про роботу Українського центру з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт» у 2019 році. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Invasport/Rezultaty_diyalnosti/2019.pdf (дата звернення: 14.11.2024)

41. Звіт про стан виконання Плану заходів щодо реалізації Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність - здоровий спосіб життя - здорова нація» за 2019 рік. URL:

https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Fizychna_kultura/rukhovz_aktivnist/zvit-ryhova-aktivnist-2019.pdf (дата звернення: 14.10.2024)

42. Звіт школи вищої спортивної майстерності станом на 01 січня 2026 року: Форма № 8-ФК (річна). URL: <https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Sport/SHVSM/zvity/8-fk.pdf> (дата звернення: 22.04.2026)

43. Ігри нескорених: офіційний сайт. URL: <https://invictusgames.in.ua/en/> (дата звернення: 15.05.2026)

44. Іліка М. Загальні принципи права: природно-правовий та позитивістський підходи до їх розуміння. *Публічне право*. 2020. № 1 (37). С. 169–175. URL: http://publichne-pravo.com.ua/files/37/pdf/pp_2020_37-16.pdf (дата звернення: 18.11.2024)

45. Інваспорт: Офіційний вебсайт Міністерства молоді та спорту України. URL: <https://mms.gov.ua/invasport> (дата звернення: 14.11.2024)

46. Карапетян О. А., Гбур З. В. Роль публічного адміністрування у формуванні демократичного суспільства держави. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 16. С. 77–85. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7566&i=11> (дата звернення: 04.02.2025)

47. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8073-10> (дата звернення: 12.11.2024)

48. Колодій А.М. Принципи права: генеза, поняття, класифікація та реалізація. Наукова електронна бібліотека Інституту програмних систем НАН URL: <https://nasplib.isoftware.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/2103a1bb-8b7f-4b15-8bea-5fc9cf6f5bee/content> (дата звернення: 12.05.2024)

49. Колпаков В.К., Самойленко Г.В., Франковська С.А. Права громадян у сфері фізичної культури і спорту: питання адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування. *Актуальні питання юриспруденції*. 2025. № 3. С. 114-119. URL:

<http://legalposition.umsf.in.ua/archive/2025/3/22.pdf> (дата звернення: 11.03.2026)

50. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: ООН від 31.10.2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16 (дата звернення: 22.09.2025)

51. Конвенція про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження: ЮНЕСКО від 20.10.2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952_008 (дата звернення: 12.11.2025)

52. Конвенція про права дитини: ООН від 20.11.1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення: 11.02.2026)

53. Конвенція про права осіб з інвалідністю: ООН від 13.12.2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71 (дата звернення: 18.01.2025)

54. Конвенція Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями: Рада Європи від 18.09.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_c01 (дата звернення: 12.02.2025)

55. Константинов Д.В. Принципи діяльності суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури і спорту. *Правові новели*. 2023. № 20. С. 52-58 URL: https://legalnovels.in.ua/journal/20_2023/7.pdf (дата звернення: 14.11.2024)

56. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 14.05.2024)

57. Кулик Я.І. Адміністративно-правове регулювання у сфері фізичної культури та спорту в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. Вип. 3 (38). С. 59–62. URL: https://www.researchgate.net/publication/374123115_Administrativno-pravove_reguluvanna_u_sferi_fizicnoi_kulturi_ta_sportu_v_Ukraini_problemi_ta_perspektivi_rozvitku (дата звернення: 14.11.2023)

58. Лавренюк О. Види правовідносин у сфері спорту: до проблеми класифікації. *Юридичний вісник*. 2018. № 3. С. 108–112. URL: https://yurvisnyk.in.ua/v3_2018/19.pdf (дата звернення: 31.08.2024)

59. Литвиненко В.І. Мета та принципи діяльності суб'єктів протидії корупції. *Форум права: електронне наукове фахове видання* 2015. № 4. С. 162–168. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FM=T=njuu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21COLORTE=RMS=0&S21P03=I=&S21STR=EJ000026%2F2015%2F4 (дата звернення: 11.12.2024)

60. Ліщук С. В. Механізми державного регулювання розвитку фізичної культури та спорту України: дис. ... канд. наук з механізму державного управління/ Національний університет водного господарства та природокористування. Рівне, 2015. 200 с. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0416U004089> (дата звернення: 11.11.2025)

61. Медальний залік після закінчення Олімпіади-2020: на якому місці Україна: Суспільне Спорт. 2021. URL: <https://suspilne.media/sport/154031-medalni-j-zalik-pisla-zakincenna-olimpiadi-2020-na-akomu-misci-ukraina/> (дата звернення: 22.02.2026)

62. Міжнародна конвенція про боротьбу з допінгом у спорті: Конвенція Організації Об'єднаних Націй; ратифікована Законом України від 03.08.2006 № 68-V. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952_007#Text (дата звернення: 26.04.2025)

63. Міжнародна хартія фізичного виховання, фізичної активності та спорту: ЮНЕСКО від 21.11.1978 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_350 (дата звернення: 28.02.2025)

64. Міжнародні документи у сфері антидопінгу: Національний антидопінговий центр України. 2026. URL: <https://nadc.gov.ua/regulations/international> (дата звернення: 22.04.2026)

65. Мирошниченко А.І., Нікуліна Є.В. Оптимізація державної політики у сфері розвитку фізичної культури та спорту в післявоєнний період. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2025. № 2. С. 16–31. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/files/original/12/17067/61b6f9e61daef9f29b9fa64897aa6e6d069ab5d2.pdf> (дата звернення: 26.10.2025)

66. Моргунов О. А. Суб'єкти публічного адміністрування сфер фізичної культури і спорту як елемент системи управління. *Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 8–9 лип.2016 р.). Київ : Центр прав. наук. дослідж., 2016. С. 98–101.

67. Моргунов О.А. Державна політика у сфері фізичної культури і спорту як об'єкт публічного адміністрування: питання сьогодення. *Наукові записки. Серія: Право*. Випуск 12.2022. С. 171-175. URL: <https://pravo.cusu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/136/120> (дата звернення: 10.06.2025)

68. Настюк В. Я., Белєвцева В. В. Адміністративно-правові режими в Україні: монографія. Х.: Право, 2009. 128 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFII_2010/Nastuk_2009.pdf (дата звернення: 17.07.2024)

69. Національний антидопінговий центр: офіційний вебсайт. URL: <https://nadc.gov.ua> (дата звернення: 02.03.2026)

70. Наша діяльність: Офіційний вебсайт Національного антидопінгового центру України. 2023. URL: https://nadc.gov.ua/about_nadc/nadc_info (дата звернення: 11.03.2025)

71. Огаренко В.М., Печеник К.В. Державна політика у сфері фізичної культури та спорту в умовах дії воєнного стану. Держава та регіони. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2025. № 1. С. 112–117. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/1_2025/19.pdf (дата звернення: 14.10.2025)

72. Олімпійська хартія: Міжнародний олімпійський комітет. Лозанна, 2016. 72 с. URL: <https://uadiving.org/wp-content/uploads/2020/02/Олімпійська-хартія-основний-правовий-документ.pdf> (дата звернення: 23.06.2025)

73. Палюх А. Я. Конституційно-правові засади державної політики у сфері фізичної культури і спорту: дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.02 (081) / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2021. 449 с. URL: http://constitutionalist.com.ua/wp-content/uploads/2021/05/Palyuh_diss.pdf (дата звернення: 14.11.2024)

74. Палюх А. Я. Юридична конструкція спортивних правовідносин. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 2 (111). С. 34–40.

75. Переглянута Європейська спортивна хартія: Рада Європи від 13.10.2021 р. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/Spivrobitnictvo%20z%20radoy%20EU/PREMS%20039224%20UKR%202584%20Revised%20European%20Sports%20Charter.pdf (дата звернення: 12.03.2025)

76. Підсумковий медальний залік Олімпіади-2012: ТСН. 2012. URL: <https://tsn.ua/prosport/medalniy-zalik-olimpiadi-2012.html> (дата звернення: 15.11.2024)

77. Пояснювальна записка до проєкту Закону України «Про спорт» / Міністерство молоді та спорту України. 2025. 3 с. URL: <https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Docs/2025/Proekt/proekt-zysport/poiasniuvalna-zapiska.pdf> (дата звернення: 16.02.2026)

78. Про антидопінгову діяльність у спорті: Закон України від 26.01.2022 р. № 2011-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-20#Text> (дата звернення: 13.12.2024)

79. Про визнання виду спорту в Україні, скасування виду спорту, внесення змін до Реєстру визнаних видів спорту в Україні: Наказ

Міністерства молоді та спорту України від 24.04.2015 № 1198. URL: <https://mms.gov.ua/npas/pro-vynannya-vidu-sportu-v-ukrayini-skasuvannya-vidu-sportu-vnesennya-zmin-do-reyestru-viznanih-vidiv-sportu-v-ukrayini-2> (дата звернення: 11.03.2024)

80. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 12.09.2024)

81. Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання насильству та унеможливлення жорстокого поводження з дітьми: Закон України від 06.06.2024 № 3792-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-20> (дата звернення: 12.02.2025)

82. Про внесення змін до розпоряджень Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474 і від 27 грудня 2017 р. № 1013 : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 р. № 1102-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1102-2018-p#Text> (дата звернення: 14.11.2024)

83. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17> (дата звернення: 15.05.2026)

84. Про Державний комітет України з питань фізичної культури і спорту: Указ Президента України від 26.02.2002 р. № 191/2002 (*втратив чинність*) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/191/2002> (дата звернення: 22.06.2024)

85. Про державні стипендії для видатних діячів науки, освіти, культури і мистецтва, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту та інформаційної сфери: Указ Президента України від 10.09.2011 № 906/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/906/2011> (дата звернення: 19.04.2026)

86. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-

IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15> (дата звернення: 22.06.2026)

87. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення: 14.02.2026)

88. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 8 вересня 2005 року № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (дата звернення: 11.03.2024)

89. Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань: Закон України від 03.11.2015 р. № 743-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/743-19/ed20151103#Text> (дата звернення: 05.03.2025)

90. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 15.11.2025)

91. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.07.2010 № 2411-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17> (дата звернення: 14.11.2025)

92. Про затвердження Державного соціального стандарту у сфері фізичної культури і спорту: Наказ Міністерства молоді та спорту України від 28.03.2013 № 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0559-13> (дата звернення: 12.03.2025)

93. Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.12.2025 № 1493-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1493-2025-p> (дата звернення: 14.04.2026)

94. Про затвердження Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих, спортивних заходів та спортивних змагань України на 2026 рік : Наказ Міністерства молоді та спорту України від 26 грудня 2025 р. № 8071. URL:

https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Sport/Edynyi_kalendar/2026/8071.pdf

(дата звернення: 14.02.2026)

95. Про затвердження Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу: Постанова Кабінету Міністрів України від 05 листопада 2008 р. № 993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993-2008-%D0%BF#Text>

(дата звернення: 18.03.2025)

96. Про затвердження Положення про Єдину спортивну класифікацію України: Наказ Міністерства молоді та спорту України від 07.12.2023 № 7512. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2240-23> (дата звернення: 15.05.2026)

97. Про затвердження Положення про надання на конкурсних засадах спортивній федерації статусу національної та позбавлення такого статусу: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.01.2012 № 22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/22-2012-п> (дата звернення: 25.11.2024)

98. Про затвердження Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.02.2019 № 106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2019-п> (дата звернення: 14.05.2025)

99. Про затвердження Положення про центр олімпійської підготовки: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.09.2011 № 948. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/948-2011-п> (дата звернення: 11.02.2024)

100. Про затвердження Положення про школу вищої спортивної майстерності : Наказ Міністерства молоді та спорту України від 17.07.2015 № 2581. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0936-15> (дата звернення: 22.06.2025)

101. Про затвердження Порядку проведення атестації тренерів (тренерів-викладачів): Наказ Міністерства молоді та спорту України від 13

січня 2014 р. № 45. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0180-14#Text> (дата звернення: 05.02.2025)

102. Про затвердження Порядку проведення атестації тренерів (тренерів-викладачів): Наказ Міністерства молоді та спорту України від 13.01.2014 № 45. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0180-14> (дата звернення: 17.02.2026)

103. Про затвердження Порядку розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.05.2013 № 363. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/363-2013-п> (дата звернення: 14.11.2023)

104. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 № 567. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/017-Fizkultura.sport-bakalavr.28.07.pdf> (дата звернення: 11.02.2024)

105. Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.11.2020 р. № 1089. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-п#Text> (дата звернення: 23.09.2024)

106. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> (дата звернення: 11.11.2025)

107. Про Звернення Верховної Ради України до глав держав, парламентів та урядів демократичних держав світу, Міжнародного олімпійського комітету, Міжнародного паролімпійського комітету, Міжнародної асоціації Всесвітніх ігор та міжнародних спортивних федерацій щодо недопущення російських та білоруських спортсменів до міжнародних спортивних змагань та посилення санкцій проти спортивних організацій

російської федерації та республіки білорусь: Постанова Верховної Ради України від 13.03.2025 р. № 4314-IX / Верховна Рада України. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4314-IX#top> (дата звернення: 07.04.2025)

108. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 14.11.2025)

109. Про присвоєння спортивного звання «Майстер спорту України» : Наказ Міністерства молоді та спорту України від 03.06.2026 № 3357. URL: <https://mms.gov.ua/npas/pro-prysvoiennia-sportyvnoho-zvannia-maister-sportu-ukrainy-379> (дата звернення: 22.06.2026)

110. Про проведення Всеукраїнського фізкультурно-патріотичного фестивалю школярів України "Нащадки козацької слави": Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.03.2008 № 245. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0312-08> (дата звернення: 14.10.2024)

111. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19> (дата звернення: 12.05.2026)

112. Про розгляд законопроекту: лист Всеукраїнської асоціації органів місцевого самоврядування «Асоціація об'єднаних територіальних громад» від 27.05.2026 № 654/26. URL: <https://hromady.org/wp-content/uploads/2026/06/Про-спорт.pdf> (дата звернення: 15.06.2026)

113. Про систему надання лікарсько-фізкультурної допомоги в Україні: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 17.06.2014 № 401. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0746-14> (дата звернення: 14.11.2024)

114. Про утворення Національного антидопінгового центру: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.07.2002 № 1063. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1063-2002-п> (дата звернення: 18.01.2025)

115. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993 р. № 3808-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#top> (дата звернення: 22.10.2024)

116. Проект Закону України «Про спорт»: проект до обговорення від 19 листопада 2025 р. / Міністерство молоді та спорту України. URL: <https://mms.gov.ua/npas/proiekt-zakonu-ukrainy-pro-sport> (дата звернення: 20.04.2026)

117. Репкіна Ю. М. Адміністративно-правові основи регулювання фізичної культури і спорту : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Репкіна Юлія Миколаївна. Київ, 2010. 232 с.

118. Річний звіт 2025: Офіційне видання Національного антидопінгового центру України. 2025. 20 с. URL: <https://nadc.gov.ua/storage/app/sites/1/Фото%202025/%20НАДЦ%202025.pdf> (дата звернення: 18.11.2025)

119. Слободянюк М.А. Адміністративно-правове регулювання публічного управління у галузі фізичної культури та спорту: монографія. Одеса: Юридика, 2023. 198 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/eda77bb8-8e7f-4d62-8122-60096bcd8c23> (дата звернення: 03.02.2024)

120. Сокурєнко В. В., Сокурєнко В. В. Механізм корупційних злочинів у сфері фізичної культури і спорту: кримінологічний аналіз основних складових. *Особливості застосування антикорупційного законодавства: від розслідування до вироку суду*: матеріали конф. (Харків, 2019). Харків, 2019. С. 158–161. URL: http://univd.edu.ua/general/publishing/konf/17_10_2019/pdf/51.pdf (дата звернення: 12.11.2024)

121. Сотула О.С. Шперун Х.В. Кіберспорт як об'єкт правового регулювання. *Український політико-правовий дискурс*, 2026. № 23. URL: <https://ppdnz.com.ua/index.php/home/article/view/829> (дата звернення: 01.06.2026)

122. Статут громадської спілки «Федерація практичної стрільби України»: Громадська спілка «Федерація практичної стрільби України». Київ, 2017. URL:

https://practical-shooting.org.ua/wp-content/uploads/2018/11/statut-fpsu_03102017.pdf (дата звернення: 23.06.2025)

123. Структура системи Інваспорт: Офіційний вебсайт Міністерства молоді та спорту України. URL: https://mms.gov.ua/invasport/struktura_systemi_invasport (дата звернення: 18.03.2024)

124. Тіхонова М. А. Суб'єкти правовідносин, що складаються у сфері фізичної культури і спорту. *Правовий часопис Донбасу*. 2017. № 2 (60). С. 49–55.

125. Топ-10 найвідоміших інцидентів з кібербезпеки й те, чого можна навчитися на їхньому прикладі. Syteca. 2026. URL: <https://syteca.bakotech.com/ua/top-10-most-famous-cyber-security-incidents> (дата звернення: 15.03.2026)

126. Туряниця О.О. Конституційно-правове регулювання професійного спорту в Україні: дис. ... доктора філософії: 081 Право / ДВНЗ«Ужгородський національний університет». Ужгород, 2022. 195 с.

127. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 20.04.2026)

128. Україна бере активну участь у роботі Комітету Ради Європи з питань безпеки спортивних заходів : Офіційний вебсайт Міністерства молоді та спорту України. 2023. URL: <https://mms.gov.ua/news/ukraina-bere-aktivnu-uchast-u-roboti-komitetu-rady-ievropy-z-pytan-bezpeky-sportyvnykh-zakhodiv> (дата звернення: 11.09.2024)

129. Усик О. О. Адміністративно-правове забезпечення міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту: дис. ... д-ра філософії :

081 Право; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2024. 206 с.
URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/34ccab5c-7432-417b-80ca-4f13da14305b/content> (дата звернення: 11.12.2025)

130. Хаустова М. Суб'єкт права як елемент правової системи суспільства. Вісник Академії правових наук України. 2009. № 3 (58). С. 29-38

131. Центри олімпійської підготовки: Офіційний вебсайт Міністерства молоді та спорту України. URL: <https://mms.gov.ua/sport/dityacho-yunackij-ta-rezervnij-sport/centri-olimpijskoyi-pidgotovki> (дата звернення: 14.11.2024)

132. Чернігівська С. А. Польський проєкт «Моє Воїско – Orlik 2012» як зразок для повоєнного відновлення спортивного життя громад. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. 2026. Вип. 1 (200). С. 242-246. URL: <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e1bd0294-443f-4813-ab6a-a39171eac0f2/content> (дата звернення: 12.05.2026)

133. Чокля О.І. Організаційно-правові засади публічно-приватного регулювання розвитку фізичної культури і спорту в Україні : дис. ... доктора філософії : 281 Публічне управління та адміністрування / Нац. ун-т «Одеська політехніка». Одеса, 2023. 275 с. URL: http://dspace.opu.ua/jspui/bitstream/123456789/choklia.o_dis.pdf (дата звернення: 04.04.2024)

134. Чокля О., Фальковський А. Особливості міжнародного регулювання у сфері фізичної культури і спорту. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління, 2023. №5(71), 121-126. URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/political/article/view/2994/3443> (дата звернення: 04.04.2024)

135. Чуприна Ю.Ю. Адміністративно-правові методи правового регулювання: сутність та зміст: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Харків, 2016. 243

с. URL: <https://ekariuz.univer.kharkov.ua/handle/123456789/dis> (дата звернення: 18.10.2024)

136. Шевчук О.М. До питання принципів державного контролю у сфері обігу наркотичних засобів. *Сучасні держава і право: теорія та практика*: матеріали між нар. наук.-практ. конф., 7 груд. 2012 р. / Держ. податк. служба України, Нац. ун-т Держ. податк. служби України, Юрид. ф-т. Ірпінь, 2012. С. 231–233.

137. Школик А. Порівняльне адміністративне право: навч. посіб. для студ. юрид. ф-тів та ф-тів міжнар. відносин. Л.: ЗУКЦ, 2007. 307 с.

138. Шперун Х.В., Івахненко О.А. Нормативно-правова основа діяльності національного антидопінгового центру як суб'єкта адміністративно-правового регулювання у сфері спорту. *Журнал східноєвропейського права*. 2026. №146. <https://easternlaw.com.ua/uk> (дата звернення: 01.06.2026)

139. Ярова Н.Г. Організаційно-правове регулювання в галузі спорту України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07; Нац. ун-т держ. податкової служби України. Ірпінь, 2009. 20 с. URL: [https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=JwU_B&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=U=&S21COLORTERMS=0&S21STR=%D0%A5819%284%D0%A3%D0%9A%D0%A0%29135.7\\$](https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=JwU_B&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=U=&S21COLORTERMS=0&S21STR=%D0%A5819%284%D0%A3%D0%9A%D0%A0%29135.7$) (дата звернення: 18.10.2024)

140. 2024 Annual Report. Achievements for animals. Humane World for Animals. 2025. 32 p. URL: <https://humaneworld.org/annualreport> (дата звернення: 21.06.2026)

141. Basic Universal Principles of Good Governance within the Olympic Movement: International Olympic Committee. 2022. URL: <https://stillmed.olympics.com/media/Documents/Beyond-the-Games/Integrity/Bonne-Gouvernance-EN.pdf> (date of retrieval: 09.09.2025)

142. CAS Mediation Rules: Court of Arbitration for Sport від 01.01.2016 р. URL: https://tas-cas.org/generated/assets/pages/rules/CAS_Mediation_Rules_2016_clean_.pdf (дата звернення: 12.05.2025)
143. Code of Sports-related Arbitration: Court of Arbitration for Sport від 01.07.2025 р. URL: [https://tas-cas.org/generated/assets/lists/08acecdc-3a71-4ffe-80fa-77c5dd0260cb/CAS_Code_2025_EN_%20\(2\).pdf](https://tas-cas.org/generated/assets/lists/08acecdc-3a71-4ffe-80fa-77c5dd0260cb/CAS_Code_2025_EN_%20(2).pdf) (дата звернення: 15.02.2026)
144. Dofinansowanie zadań z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej: Ministerstwo Sportu i Turystyki. 2020. URL: <https://www.gov.pl/web/sport/dofinansowanie-zadan-z-frkf-son-dsw-201960> (дата звернення: 14.02.2026)
145. Erasmus+UA. URL: <https://erasmusplus.org.ua/opportunities/mozhlyvosti-dlya-organizaczij#sport> (дата звернення: 11.08.2025)
146. European Commission. Sport. For community cohesion and social inclusion. Official website of the European Union. URL: <https://sport.ec.europa.eu/> (дата звернення: 02.07.2025)
147. FESI welcomes the physical activity strategy for the WHO European Region 2016–2025: Press release / Federation of the European Sporting Goods Industry. 2015. September 23. URL: <https://fesi-sport.org/fesi-welcomes-the-physical-activity-strategy-for-the-who-european-region-2016-2025/> (дата звернення: 07.02.2024)
148. Global Report on Corruption in Sport. United Nations Office on Drugs and Crime. Vienna: UN, 2022. 300 p. URL: https://unodc.org/res/safeguardingsport/grcs/2203222_SPORTS_rus_Full_report_Ebook.pdf (дата звернення: 14.11.2024)
149. International Standard for Code Compliance by Signatories. World Anti-Doping Agency. 2024. URL: https://wada-ama.org/sites/default/files/2024-05/final_draft_of_isccs_-approved_exco_16_nov_2023-

[annex_b4_approved_11_mar_2024_clean_version.pdf](#) (дата звернення: 05.04.2026)

150. International Standard for the Protection of Privacy and Personal Information. World Anti-Doping Agency. 2021. URL: https://wada-ama.org/sites/default/files/2022-01/international_standard_ispppi_-_november_2021_0.pdf (дата звернення: 28.09.2024)

151. IOC consensus statement: interpersonal violence and safeguarding in sport / Y. A. Tuakli-Wosornu, K. Burrows, K. Fasting et al. British Journal of Sports Medicine. 2024. Vol. 58, iss. 22. P. 1322–1344. URL: <https://bjsm.bmj.com/content/bjsports/58/22/1322.full.pdf> (дата звернення: 17.02.2025)

152. Mokgadi Caster Semenya and ASA v. IAAF. Jus Mundi. 2018. URL: <https://jusmundi.com/en/document/decision/en-mokgadi-caster-semenya-and-athletics-south-africa-asa-v-international-association-of-athletics-federations-iaaf-judgment-of-the> (дата звернення: 16.03.2025)

153. Podstawowe informacje: Ministerstwo Sportu i Turystyki. 2026. URL: <https://www.gov.pl/web/sport/podstawowe-informacje> (дата звернення: 18.03.2026)

154. Poziom aktywności fizycznej Polaków 2025: raport końcowy: Ministerstwo Sportu i Turystyki. 2025. URL: <https://www.gov.pl/web/sport/sportowa-polska--program-rozwoju-lokalnej-infrastruktury-sportowej-edycja-2024> (дата звернення: 14.02.2026)

155. Program modernizacji kompleksów sportowych Moje Boisko - ORLIK 2012 Edycja 2026: Ministerstwo Sportu i Turystyki. 2026. URL: <https://www.gov.pl/web/sport/program-modernizacji-kompleksow-sportowych-moje-boisko---orlik-2012-edycja-2027> (дата звернення: 14.04.2026)

156. Sportowa Polska – Program rozwoju lokalnej infrastruktury sportowej – Edycja 2024: Ministerstwo Sportu i Turystyki. 2024. URL: <https://www.gov.pl/web/sport/sportowa-polska--program-rozwoju-lokalnej-infrastruktury-sportowej-edycja-2024> (дата звернення: 12.05.2025)

157. UEFA Disciplinary Regulations: Edition 2024. UEFA. 2024. URL: <https://documents.uefa.com/api/khub/documents/z/~Tcfx9FXte6cM07u6fAwA/content> (дата звернення: 19.03.2026)
158. Unintentional doping in sports law cases clarified. Moulis Legal. 2026. URL: <https://moulislegal.com/knowledge-centre/unintentional-doping-in-sports-law-cases-clarified/> (дата звернення: 12.01.2026)
159. UNODC Global Report on Corruption in Sport. United Nations Office on Drugs and Crime. 2021. URL: <https://unodc.org/unodc/en/safeguardingsport/grcs/index.html> (дата звернення: 18.11.2025)
160. Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie: Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. 2010. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20101270857> (дата звернення: 14.12.2025)
161. White Paper on Sport. European Commission. 2007. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:l33246> (дата звернення: 14.12.2025)

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Живиця О.О. Нормативно-правова основа державної політики в сфері фізичної культури та спорту в Україні. *Київський часопис права*. № 2 (2025). С. 213-218. DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2025.2.28>

2. Живиця О.О. Міжнародні стандарти адміністративно-правового регулювання відносин в сфері фізичної культури і спорту. *Український політико-правовий дискурс*. 2026. № 23. DOI <https://orcid.org/0000-0003-0855-6663>

3. Живиця О.О. Антикорупційний комплаєнс як інструмент адміністративно-правового забезпечення доброчесності у сфері спорту *Європейські перспективи* №2 ч. 2, 2026. С.378-386. DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2026.2-2.49>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

4. Живиця О.О. Принципи good governance як основа модернізації адміністративно-правового регулювання спортивної сфери. *Модернізація національної системи публічного управління та права в контексті європейської інтеграції України: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції* (22 травня 2026 р., м. Кропивницький) / за ред. Н.В. Кириченко, Л.О. Сімонцевої, Ю.Л. Главацької та ін. Херсон-Кропивницький, 2026. С.45-49. URL: https://www.ksau.kherson.ua/files/konferencii/2026/06/20260616_conference_material.pdf

5. Живиця О.О. Принципи адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту. *European integration as a factor in the renewal of legal science in Ukraine* (April 16–17, 2026. Riga, the Republic

of Latvia): International scientific conference. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2026. P.70-74

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова Громадської організації
«Київська асоціація пляжного
футболу»Чернев В.В.«12» червня 2026 р.

АКТ

про впровадження результатів дисертаційного дослідження О. О.
Живиці на тему «Адміністративно-правове регулювання відносин у
сфері фізичної культури та спорту» в практичну діяльність Громадської
організації «Київська асоціація пляжного футболу»

Цим актом засвідчується, що результати дисертаційного дослідження аспіранта кафедри національного, міжнародного права та правоохоронної діяльності Херсонського державного університету Живиці Олега Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», впроваджені та використовуються в організаційно-управлінській діяльності Громадської організації «Київська асоціація пляжного футболу».

У практичній діяльності Громадської організації «Київська асоціація пляжного футболу» використано наукові положення, висновки та практичні рекомендації автора щодо:

- розмежування публічно-владних та корпоративних повноважень суб'єктів сфери фізичної культури та спорту;
- удосконалення механізмів взаємодії громадських спортивних організацій з органами державної влади, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами сфери фізичної культури та спорту;
- удосконалення внутрішніх організаційно-управлінських процедур діяльності спортивних громадських об'єднань;
- запобігання корупційному впливу та маніпулюванню результатами офіційних спортивних змагань із пляжного футболу;
- впровадження сучасних підходів до нормативного та організаційного забезпечення діяльності суб'єктів сфери фізичної культури та спорту.

Результати дисертаційного дослідження використано під час підготовки та оновлення внутрішніх локальних документів Громадської організації «Київська асоціація пляжного футболу», зокрема Статуту ГО «Київська асоціація пляжного футболу» (редакція від 20 січня 2026 року), Регламенту проведення змагань із пляжного футболу та інших організаційно-розпорядчих документів.

Результати дослідження впроваджені та використовуються у діяльності Організації з червня 2026 року.

Впровадження зазначених результатів сприяло вдосконаленню внутрішніх процедур управління, підвищенню ефективності організації та проведення спортивних заходів, забезпеченню належного рівня спортивної доброчесності, а також розвитку пляжного футболу на регіональному рівні.

Голова
Громадської організації «Київська асоціація пляжного футболу»

Чернев В.В.

(Власне ім'я ПРИЗВИЩЕ)

АКТ
впровадження результатів дисертаційного дослідження
Живиці Олега Олександровича на тему:
«Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері фізичної
культури та спорту»

Адвокатське об'єднання «Адвокатська компанія «ВАШЕ ПРАВО» в особі керуючого партнера А.Г. Долгова склала цей акт про те, що в практичній діяльності компанії впроваджено результати дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право» Живиці Олега Олександровича на тему: «Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту».

За результатами ознайомлення з основними положеннями та висновками зазначеного дисертаційного дослідження встановлено, що його матеріали мають безпосередню практичну цінність для адвокатської діяльності у сфері захисту прав та законних інтересів суб'єктів спортивної діяльності, зокрема спортсменів, тренерів, спортивних організацій та клубів у їх відносинах з органами публічної влади.

Результати дисертаційного дослідження Живиці О.О. впроваджено в практичну діяльність АО «Адвокатської компанії «ВАШЕ ПРАВО» у таких напрямках: 1) при наданні правової допомоги спортсменам та тренерам у спорах з органами публічного адміністрування у сфері фізичної культури та спорту використовуються авторські висновки щодо адміністративно-правового статусу спортсмена як суб'єкта публічно-правових відносин, що дозволяє більш ефективно формувати правову позицію клієнта та обґрунтовувати його права у відносинах з уповноваженими органами; 2) при захисті прав спортсменів у справах, пов'язаних із застосуванням заходів адміністративної відповідальності та дисциплінарних санкцій у спортивній сфері, застосовуються висновки дисертаційного дослідження щодо особливостей адміністративної відповідальності у сфері фізичної культури та спорту та її співвідношення із заходами спортивного дисциплінарного впливу.

ВИСНОВОК. За результатами впровадження матеріалів дисертаційного дослідження Живиці О.О. на тему «Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту» Адвокатська компанія «ВАШЕ ПРАВО» підтверджує практичну значущість отриманих наукових результатів для адвокатської діяльності у сфері захисту прав суб'єктів спортивних правовідносин. Сформульовані здобувачем пропозиції щодо

вдосконалення нормативно-правової бази та механізму адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту становлять практичний інтерес і можуть бути використані адвокатами при формуванні правових позицій у справах, пов'язаних із захистом прав учасників спортивної діяльності.

Керуючий партнер
Адвокатської компанії «ВАШЕ ПРАВО»

Антон ДОЛГОВ

«18» травня 2025 р.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова Громадської організації
«Київська асоціація пляжного
футболу»

Чернев В.В.

« 12 » червня 2026 р.

АКТ

про впровадження результатів дисертаційного дослідження О. О.
Живинці на тему «Адміністративно-правове регулювання відносин у
сфері фізичної культури та спорту» в практичну діяльність Громадської
організації «Київська асоціація пляжного футболу»

Цим актом засвідчується, що результати дисертаційного дослідження аспіранта кафедри національного, міжнародного права та правоохоронної діяльності Херсонського державного університету Живинці Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», впроваджені та використані в організаційно-управлінській діяльності Громадської організації «Київська асоціація пляжного футболу».

У практичній діяльності Громадської організації «Київська асоціація пляжного футболу» використано наукові положення, висновки та практичні рекомендації автора дисертації:

- розмежування сублічно-владних та корпоративних повноважень суб'єктів сфери фізичної культури та спорту;
- удосконалення механізмів взаємодії громадських спортивних організацій з органами державної влади, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами сфери фізичної культури та спорту;
- удосконалення внутрішніх організаційно-управлінських процедур діяльності спортивних громадських об'єднань;
- запобігання корупційному впливу та маніпулюванню результатами офіційних спортивних змагань із пляжного футболу;
- впровадження сучасних підходів до нормативного та організаційного забезпечення діяльності суб'єктів сфери фізичної культури та спорту.

Результати дисертаційного дослідження використано під час підготовки та оновлення внутрішніх локальних документів Громадської організації «Київська асоціація пляжного футболу», зокрема Статуту ГО «Київська асоціація пляжного футболу» (редакція від 2026 року), Регламенту проведення змагань із пляжного футболу та інших організаційно-розпорядчих документів.

Результати дослідження впроваджені та використовуються у діяльності Організації з 2026 року.

Впровадження зазначених результатів сприятиме удосконаленню внутрішніх процедур управління, підвищенню ефективності організації та проведення спортивних заходів, забезпеченню належного рівня спортивної доброчесності, а також розвитку пляжного футболу на регіональному рівні.

Голова

Громадської організації «Київська асоціація пляжного футболу»

Чернев В.В.

(Підпис ім'я ПРІЗВИЩЕ)

